

Ανοικτό Πανεπιστήμιο Κύπρου

Σχολή Ανθρωπιστικών και Κοινωνικών Σπουδών

**Μεταπτυχιακό Πρόγραμμα Σπουδών Πολιτιστική
Πολιτική και Ανάπτυξη**

Μεταπτυχιακή Διατριβή

**Νέα Μουσειολογία και μουσειακή πραγματικότητα στην
Ελλάδα. Μελέτη περίπτωσης: Το Αρχαιολογικό Μουσείο
της Ήλιδας**

Άννα Καραχάλιου

**Επιβλέπουσα Καθηγήτρια
Δρ. Ευδοξία Μπανιωτοπούλου**

Ιούνιος 2017

Σχολή Ανθρωπιστικών και Κοινωνικών Σπουδών

**Μεταπτυχιακό Πρόγραμμα Σπουδών Πολιτιστική
Πολιτική και Ανάπτυξη**

Μεταπτυχιακή Διατριβή

**Νέα Μουσειολογία και μουσειακή πραγματικότητα στην
Ελλάδα. Μελέτη περίπτωσης: Το Αρχαιολογικό Μουσείο
της Ήλιδας**

Άννα Καραχάλιου

**Επιβλέπουσα Καθηγήτρια
Ευδοξία Μπανιωτοπούλου**

Η παρούσα μεταπτυχιακή διατριβή υποβλήθηκε προς μερική εκπλήρωση των απαιτήσεων για απόκτηση μεταπτυχιακού τίτλου σπουδών στην Πολιτιστική Πολιτική και Ανάπτυξη από τη Σχολή Ανθρωπιστικών και Κοινωνικών Σπουδών του Ανοικτού Πανεπιστημίου Κύπρου.

Ιούνιος 2017

Θα πρέπει να εξέλθουμε από εκείνον το χώρο που «στοιχειώνει» όλα τα μελλοντικά μουσεία, ή να υπερνικήσουμε είτε τη γοητεία που μας ασκεί το γεγονός ότι μας «στοιχειώνουν» όσα υπάρχουν εκεί, είτε τους εαυτούς που ανακαλύπτουμε μέσα από αυτά. (Preziosi, 2012)

Περίληψη

Η Νέα Μουσειολογία αποτελεί την σύγχρονη εκδοχή της Μουσειολογίας και τόσο η θεωρία της όσο και η εφαρμογή της έχει ως στόχο τον άνθρωπο. Αφορά τομείς όπως η συμμετοχή του κοινού, οι νέες τεχνολογίες, τα μουσειοεκπαιδευτικά προγράμματα, η ενσωμάτωση του μουσειακού χώρου στην κοινωνία. Ο τρόπος που αυτά εφαρμόζονται στην ελληνική πραγματικότητα γνωρίζει πρόοδο ιδίως από το 2000 και μετά αλλά αποσαφηνίζεται τα τελευταία χρόνια. Όμως, δεν υπάρχει ένας ενιαίος τρόπος και μια εύκολη συνταγή εφαρμογής και αποδοχής τους όπως διαφαίνεται από την μελέτη του Αρχαιολογικού Μουσείου της Ήλιδας.

Summary

New Museology is the contemporary version of Museology and both its theory and application have man in their centre. It concerns areas such as public participation, new technologies, museum educational programs and the integration of the museum space into society. The way these aspects are realized in the Greek actuality is continuously improving, especially since 2000 and constantly becoming clearer and more specified during the last years. However, there does not seem to be a uniform way and an easy recipe concerning the implementation or acceptance of these aspects in the Greek museum community, as is evident in the case study of the Archaeological Museum of Iliida.

Ευχαριστίες

Για την εκπόνηση της μεταπτυχιακής διατριβής ευχαριστώ θερμά την καθηγήτριά μου κυρία Εύη Μπανιωτοπούλου η οποία με ενθάρρυνε, με ανατροφοδότησε, με βοήθησε ουσιαστικά.

Ακόμη, ευχαριστώ όλους τους καθηγητές στο μεταπτυχιακό πρόγραμμα «Πολιτιστική Πολιτική και Ανάπτυξη» του Ανοικτού Πανεπιστημίου Κύπρου για τις ουσιαστικές γνώσεις και τη διεύρυνση των οριζόντων μου και τους συμφοιτητές μου για τις ενδιαφέρουσες συζητήσεις και τα τόσο ζωντανά(!) μαθήματα στην πλατφόρμα τηλε-εκπαίδευσης. Ευχαριστίες θέλω να εκφράσω ξεχωριστά προς τον κύριο Δερμεντζόπουλο, ακαδημαϊκό υπεύθυνο του μεταπτυχιακού μας προγράμματος.

Θερμές ευχαριστίες στην κυρία Ερωφίλη-Ίριδα Κόλλια, Έφορο Αρχαιοτήτων Ηλείας, στον κύριο Χρήστο Ματζάνα, Αρχαιολόγο, για την καθοδήγησή του και ιδιαίτερα στον κύριο Κωνσταντίνο Αντωνόπουλο, Αρχαιολόγο, για την πολύτιμη βοήθειά του και τις προτάσεις του.

Τέλος, ευχαριστώ τους ανθρώπους της οικογένειάς μου, ιδιαίτερα την μητέρα μου και την Μαρία, και όσους θεωρώ εγώ οικογένεια για την υποστήριξη, την παρότρυνση, την υπομονή και την ανοχή τους. Και τη χαρά τους πλέον!

Περιεχόμενα

Εισαγωγή	σελ.	ix
1 Μουσείο		1
1.1 Καταβολές και εξέλιξη		1
2 Νέα Μουσειολογία: γενικά		7
2.1. Νέα Μουσειολογία: διεθνείς προσεγγίσεις και πολιτικές	.....	11
2.1.1. Γαλλία		13
2.1.2. Ολλανδία		14
2.1.3. Αγγλία		15
2.1.4. Η.Π.Α.		16
2.2. Νέα Μουσειολογία: η ελληνική προσέγγιση		17
3 Μελέτη Περίπτωσης: Το Αρχαιολογικό Μουσείο της Ήλιδας		29
3.1. Χαρακτηριστικά της περιοχής που εδρεύει το Αρχαιολογικό Μουσείο της Ήλιδας		30
3.2. Περιγραφή του Αρχαιολογικού Μουσείου της Ήλιδας	.....	33
3.3. Παρατήρηση στο Αρχαιολογικό Μουσείο της Ήλιδας	.....	44
3.4.Κριτική Παρουσίαση του Αρχαιολογικού Μουσείου της Ήλιδας		46
3.5. Προτάσεις για το Αρχαιολογικό Μουσείο της Ήλιδας	.....	62
Επίλογος		70
Βιβλιογραφία		73
Ηλεκτρονικές και Πρωτογενείς Πηγές		79
Πηγές Εικόνων		80
Πηγές Γραφημάτων-Πίνακα		81
Παράρτημα		82

Εισαγωγή

Η παρούσα μεταπτυχιακή διατριβή ερευνά την εφαρμογή της Νέας Μουσειολογίας σε επιλεγμένους μουσειακούς χώρους στην Ελλάδα. Η Νέα Μουσειολογία συγκεκριμενοποιείται σε αυτήν τη διατριβή με την τοποθέτησή της, μέσω της μελέτης περίπτωσης του Αρχαιολογικού Μουσείου της Ήλιδας, στο πλαίσιο του μουσειακού τοπίου στην Ελλάδα. Πραγματοποιείται, έτσι, μια συμβολή στη μελέτη της Νέας Μουσειολογίας στην Ελλάδα, και κατ' επέκταση διεθνώς, και δημιουργείται ένα υπόβαθρο για εκτενέστερη και πιο ενδελεχή μελέτη των σύγχρονων μουσείων του Ελλαδικού χώρου.

Η μεταπτυχιακή διατριβή έχει θέσει ως στόχο τον προσδιορισμό και την εφαρμογή της Μουσειολογίας στην ελληνική πραγματικότητα. Ερευνά το κατά πόσο οι έννοιες, όροι και λειτουργίες της βρίσκουν πρόσφορο έδαφος στην ελληνική μουσειακή πραγματικότητα με αναφορά σε συγκεκριμένα παραδείγματα μουσείων. Ακόμη, έχει ως στόχο την εξαγωγή συμπερασμάτων τα οποία μπορούν να συντελέσουν στην ανάδειξη του έργου του μουσείου που μελετάται ως περίπτωση, δηλαδή το Μουσείο της Ήλιδας ή και ως προτάσεις για βελτίωσή του όπου τυχόν χρειάζεται. Εξετάζεται το συγκεκριμένο μουσείο διότι παρουσιάζει μεγάλο ενδιαφέρον ως ένα από τα σύγχρονα, πρόσφατα ιδρυθέντα μουσεία στην Ελλάδα που έχει από μόνο του ιδιαίτερη σημασία, αλλά σχετίζεται γεωγραφικά και θεματικά και με παλαιότερο και παγκοσμίως γνωστό ίδρυμα, το Μουσείο της Αρχαίας Ολυμπίας.

Τέλος, η μεταπτυχιακή διατριβή θα μπορούσε να λειτουργήσει ως οδηγός για άλλα μουσεία, καθώς συγκεντρώνει τις αλλαγές που έχουν επέλθει στα μουσεία και στα μουσειακά επαγγέλματα στην Ελλάδα την τελευταία τριαντακονταετία. Οι εκφάνσεις της Μουσειολογίας οι οποίες έχουν αναδειχθεί μέσα σε αυτά τα χρόνια και θα ληφθούν υπόψη στην παρούσα εργασία αφορούν, μεταξύ άλλων, τη μέριμνα για την ικανοποίηση των αναγκών και των απαιτήσεων των επισκεπτών, την προσέγγιση διαφορετικών ομάδων κοινού, την

επικοινωνιακή πολιτική του μουσείου, την επιτυχή και ανέφελη αξιοποίηση του προσωπικού του, τη χρήση των νέων τεχνολογιών του και τις παροχές του, την ανατροφοδότησή του ως προς όλα τα παραπάνω.

Η μεθοδολογία που χρησιμοποιείται στην παρούσα εργασία στηρίζεται αφενός στη βιβλιογραφική μελέτη ως προς το θεωρητικό τμήμα της, το οποίο αφορά τις εξελίξεις στη μουσειακή πραγματικότητα την τελευταία πενηκονταετία στο εξωτερικό και στην Ελλάδα στο πλαίσιο της Νέας Μουσειολογίας.

Η βιβλιογραφία που αφορά τη Νέα Μουσειολογία, ξενόγλωσση και ελληνική, διαρκώς αυξάνεται και εμπλουτίζεται καθώς είναι πολλά τα συγγράμματα που ασχολούνται με το θεωρητικό της υπόβαθρο και την εφαρμογή της στους μουσειακούς χώρους της σύγχρονης εποχής. Τα συγγράμματα αυτά εκφράζουν περισσότερο το πνεύμα και το όραμα της Νέας Μουσειολογίας και όχι τόσο τον τίτλο της. Η βιβλιογραφία της μεταπτυχιακής διατριβής στοχεύει στο να πλαισιώσει το θέμα με γενικές θεωρητικές, αλλά και εξειδικευμένες μελέτες.

Ακόμη, η μεθοδολογία βασίζεται στην παρατήρηση της εφαρμογής του θεωρητικού πλαισίου της Νέας Μουσειολογίας στα αρχαιολογικά μουσεία στην Ελλάδα. Κάποιο δείγμα έχει προέλθει από επισκέψεις χρόνων της γράφουσας σε αρχαιολογικά μουσεία της Ελλάδας και του εξωτερικού. Σε αυτή την περίπτωση πρόκειται περισσότερο για την τότε δημιουργηθείσα εντύπωση ως επισκέπτριας και την αυτόματη σύγκριση με μουσεία της Ελλάδας, παρά για την άρτι αποκτηθείσα κριτική μουσειολογική άποψη. Ωστόσο, αυτές οι παρελθοντικές εντυπώσεις έχουν την χρησιμότητά τους, καθώς λειτουργούν ως ήδη καταγεγραμμένη εμπειρία επισκέπτη που εμπλουτίζει την προσέγγιση που επιχειρείται στη διατριβή και, αναδρομικά και μουσειολογικά εξετάζοντάς την, ενισχύει την απόκλιση που υπήρχε κατά το παρελθόν μεταξύ των μουσείων της Ελλάδας και του εξωτερικού.

Επιπλέον, χρησιμοποιείται το διαδίκτυο για την άντληση πληροφοριών ως προς την επικοινωνιακή πολιτική των μουσείων και ως προς δράσεις οι οποίες ανταποκρίνονται στη νέα μουσειακή πραγματικότητα, όπως παροχές, εκπαιδευτικά προγράμματα, εκθέσεις, χορηγίες, συναυλίες και άλλα συμμετοχικά δρώμενα.

Μελετάται ως περίπτωση για την εφαρμογή των αρχών της Νέας Μουσειολογίας το Αρχαιολογικό Μουσείο Ήλιδας, το οποίο χτίστηκε την περίοδο 2002-2004 και στο οποίο

πραγματοποιήθηκε διαγνωστική επίσκεψη την 5/2/2017. Τα στοιχεία που προκύπτουν αντιπαραβάλλονται με το θεωρητικό πλαίσιο ώστε να οδηγηθούμε σε συμπεράσματα για την εφαρμογή των αρχών της Νέας Μουσειολογίας. Στο πλαίσιο της ειδικής αυτής μελέτης πραγματοποιήθηκε τηλεφωνική συνομιλία με τον Αρχαιολόγο της Εφορείας Αρχαιοτήτων Ηλείας Κωνσταντίνο Αντωνόπουλο στηριζόμενη σε προαναγνωσμένο από τον συνομιλητή ημιδομημένο ερωτηματολόγιο και σύγκριση ως προς την επισκεψιμότητα και τα έσοδα με το Αρχαιολογικό Μουσείο Ολυμπίας, το οποίο ανήκει επίσης στον ίδιο νομό. Και τα δύο μουσεία πλαισιώνουν ευρύ αρχαιολογικό χώρο και γι' αυτό το λόγο θεωρείται ότι μπορούν να αξιολογηθούν επί ίσοις όροις. Βέβαια, η διαφορά τους είναι μεγάλη, καθώς η Ήλιδα βρίσκεται τώρα σε ανάπτυξη και δεν είναι παγκοσμίως γνωστή. Ωστόσο, θα μπορούσε η Ήλιδα να καταστεί μέτρο για να καταδειχθεί πως, αν οι αρχές της Νέας Μουσειολογίας βρουν πρόσφορο έδαφος και εφαρμοστούν ορθά, μπορούν, ενδεχομένως, να συντελέσουν στην προσέγγιση του Μουσείου της Ήλιδας στο «παγκόσμιο σύμβολο» που είναι η Ολυμπία.

Συμπερασματικά, η Νέα Μουσειολογία λιγότερο ως αντικείμενο διδασκαλίας και έρευνας στις πανεπιστημιακές σπουδές και περισσότερο ως συστηματική επιστημονική άσκηση στην αγορά, δηλαδή στην οργάνωση και διοίκηση εκθέσεων, πολιτιστικών οργανισμών και μουσείων, στην ερμηνεία και ανάδειξη αρχαιολογικών χώρων και συνόλων είναι δύσκολο να ανιχνευτεί αφού πολλά από τα κριτήρια της επιστημονικής εφαρμογής της δεν είναι σαφώς οριοθετημένα και συμφωνημένα από την ελληνική ακαδημαϊκή μουσειολογική κοινότητα και την αγορά (Σκαλτσά, 2014). Αυτό το έργο γίνεται προσπάθεια να εξεταστεί στο μουσείο της Ήλιδας δηλαδή να διαφανεί αν εφαρμόζεται η Νέα Μουσειολογία. Ακόμη, ερευνάται κατά πόσο, στο πλαίσιο αυτό, η πολιτιστική πολιτική της Ελλάδας συντελεί στη διαμόρφωση μιας νέας μουσειακής πραγματικότητας στην Ελλάδα.

Στο **κεφάλαιο 1** γίνεται ιστορική αναδρομή στην πορεία του μουσείου, τις αλλαγές που έχει υποστεί και έχει επιδιώξει κατά το παρελθόν, τους ρόλους που έπαιξε στην κοινωνία, το κατά πόσο και σε ποιους τομείς επηρεάστηκε από τη Νέα Μουσειολογία. Ακόμη, περιγράφονται οι απαιτήσεις που έχει η σημερινή κοινωνία από το μουσείο και δίνεται έμφαση στο πόσο το μουσείο χρειάζεται την εμπλοκή του κοινού για την ύπαρξή του και όχι το ανάποδο όπως συνέβαινε κατά το παρελθόν.

Στο **κεφάλαιο 2** αναλύεται η Νέα Μουσειολογία, οι τομείς που προάγει και το πώς επέφερε την αλλαγή ως προς την ‘παραδοσιακή’ Μουσειολογία. Αναλύονται πολιτικές και πολιτιστικές προσεγγίσεις σε χώρες οι οποίες αποτελούν πρότυπο πολιτιστικών πολιτικών. Τέλος, γίνεται αναδρομή στην μουσειακή και μουσειολογική εξέλιξη στην Ελλάδα σε σχέση με τη Νέα Μουσειολογία ενώ αναλύονται και πιο πρακτικά ζητήματα που αφορούν την Νέα Μουσειολογία όπως η φιλικότητα του μουσείου προς τον επισκέπτη.

Στο **κεφάλαιο 3** αφού παρατίθενται κάποια ιδιαίτερα χαρακτηριστικά της περιοχής όπου στεγάζεται το μουσείο, παρουσιάζεται το Αρχαιολογικό Μουσείο της Ήλιδας. Η προσέγγιση του Μουσείου της Ήλιδας είναι βασισμένη σε κριτικές μελέτες, στη συνομιλία με τον αρχαιολόγο της ΕΦ.Α. Ηλείας Κωνσταντίνο Αντωνόπουλο και στην έρευνα και τις διαπιστώσεις της γράφουσας από την επίσκεψή της. Τέλος, γίνονται προτάσεις οι οποίες πιστεύεται ότι θα βοηθήσουν στην προώθηση του Μουσείου της Ήλιδας στην κοινωνία και την ενσωμάτωσή του στην καθημερινότητα των ντόπιων και στις εμπειρίες των επισκεπτών.

Κεφάλαιο 1

Μουσείο

Η καταγραφή της ιστορικής εξέλιξης και των νέων προδιαγραφών και απαιτήσεων με βάση τις οποίες λειτουργούν τα μουσεία σήμερα για να υπηρετήσουν τη Νέα Μουσειολογία είναι απαραίτητη για την γνώση και την εφαρμογή του κλάδου της Μουσειολογίας και των μουσειακών σπουδών. Γνωρίζοντας το παρελθόν του μουσείου διαπιστώνουμε ότι η ιστορική εξέλιξή του και η διαμόρφωση των νέων συνθηκών λειτουργίας του συνάδουν με την εξέλιξη των κοινωνιών και το εντάσσουν μέσα σε αυτές ως αναπόσπαστο κομμάτι τους.

1.1. Καταβολές και Εξέλιξη

Το μουσείο δεν είχε εξ' αρχής χαρακτήρα και κατεύθυνση ανθρωποκεντρική όπως επιτάσσει η Νέα Μουσειολογία. Τον 16^ο αιώνα οι αίθουσες με τα αξιοπερίεργα αντικείμενα ή αίθουσες θαυμάτων- πρόδρομοι του μουσείου- ήταν θεμελιωμένες στις αρχές της σπανιότητας και της πρωτοτυπίας με κύριο μέλημα την φροντίδα για τα αντικείμενα. Τον 17^ο αιώνα οι συλλογές οργανώνονταν με ταξινομικά κριτήρια. Στα τέλη του 18^{ου} και τον 19^ο αιώνα το μουσείο ήταν επιτηρητικό και αξιοποιούνταν από τα κράτη ως μέσο εκπολιτισμού των πληθυσμών τους. Οι συλλογές αντιλαμβάνονταν τις σύγχρονες λειτουργίες τους ως δημόσια αγαθά και δεν επρόκειτο απλά για άνοιγμα αιθουσών αλλά για επιστημική στροφή (Fyfe, 2012:72). Τον 20^ο αιώνα τα κατώτερα κοινωνικά στρώματα ενθαρρύνονταν να ελέγχουν και να αστυνομεύουν τον εαυτό τους¹ και σε αυτό αξιοποιήθηκε το μουσείο το οποίο έγινε θεσμός (Mason, 2012:58-59· Ross, 2004). Η «θεσμοποίηση» του μουσείου αποτέλεσε το πρώτο βήμα για την Μουσειολογία.

---

¹ αυτοεπιτήρηση, κυβερνησιμότητα = τρόπος κράτους να επιζητεί εμμέσως κατάλληλες στάσεις και μορφές συμπεριφοράς από τους πολίτες

Η έκρηξη του θεσμού του μουσείου πραγματοποιήθηκε εξαιτίας της αύξησης της παραγωγής κτιρίων και εκθέσεων. Κατά τις τρεις πρώτες μεταπολεμικές δεκαετίες οι δυτικές κοινωνίες της αφθονίας είχαν καλύψει τις πρώτες ανάγκες τους για κτίρια δημόσιας διοίκησης, εκπαιδευτικά κτίρια, κτίρια υγειονομικής περίθαλψης. Κατόπιν, η εύπορη και σπάταλη ύστερη νεωτερική κοινωνία έσπευσε να εξασφαλίσει και την πρόσβαση στην τέχνη και την επιστήμη του παγκοσμιοποιημένου δυτικού πολιτισμού, συνθήκη απαραίτητη για την κοινωνική ισορροπία (Τζώνος, 2007:84-85). Έτσι, από το 1970 και μετά παρατηρείται η αύξηση του αριθμού των μουσείων και ως επιπλέον κίνητρο για αυτό υφίσταται ο φόβος της κοινωνικής αμνησίας, η αναζήτηση του αυθεντικού ως αντίδοτο στον υπερκαταναλωτισμό και τον κατακερματισμό της ταυτότητας, το αίτημα της δια βίου μάθησης και της εμπειρικής γνώσης (Macdonald, 2012:32).

Ως προς την αρχιτεκτονική, η αντίληψη του μουσείου ως παιδική χαρά για τον αρχιτέκτονα-καλλιτέχνη έφτασε στο αποκορύφωμά της στα τέλη της δεκαετίας του 1970 και κατά τη διάρκεια εκείνης του 1980. Η απαίτηση της κοινωνίας να υπάρξουν σαφώς διαχωρισμένοι χώροι για την τέχνη έγινε εντονότερη. Το γεγονός ότι οι χώροι ήταν περικλειστοί και ενιαίοι βιώνονταν ως καθησυχαστικό στοιχείο, ενώ ο θεσμικός χαρακτήρας τους γινόταν αντιληπτός ως επιβεβαίωση αξιών που κινδύνευαν να εκλείψουν σε μια κατακερματισμένη αλλά δημοκρατική κοινωνία. Το μουσείο ως αρχιτεκτόνημα μετατοπίστηκε στο επίκεντρο της προσοχής της κοινής γνώμης και αναδείχθηκε σε σύμβολο μιας νέας μορφής κοινοτικής αρχιτεκτονικής. Τα καινούργια μουσεία χαρακτηρίζονταν ως οι «νέοι καθεδρικοί». Σύντομα κάθε πόλη και κάθε κωμόπολη επιθυμούσε να έχει το δικό της δείγμα «κοινωνικού συμπυκνωτή» (social condenser). Το αποτέλεσμα ήταν να χτιστούν αναρίθμητα μουσεία, τα οποία δέχονταν αθρόα επισκέπτες. Η τελετουργία της επίσκεψης σε κάποιο μουσείο και της απόλαυσης της τέχνης αξιοποιήθηκε πλήρως και τα μουσεία στεγάστηκαν σε μνημειώδεις, επιβλητικές φόρμες ιδίως τα μουσεία τέχνης (Lampugnani, 2012:359). Πλέον δίνεται έμφαση στο σημείο που θέλει να ρίξει το ειδικό βάρος το μουσείο. Παραδείγματα δύο μουσείων του εξωτερικού, το Kröller-Müller της Ολλανδίας και το Louisiana της Δανίας, που λειτουργούν το ένα ως παιδευτικό εργαλείο καθώς μεταδίδει θεωρητική γνώση και το άλλο ως αφετηρία μιας άμεσης αισθητικής εμπειρίας και γνώσης και πώς αυτά επιτυγχάνονται αρχιτεκτονικά παρουσιάζει η Καλή Τζώρτζη στο άρθρο της στο *Archaeology and Arts* (2009). Καθίσταται σαφές ότι η στρατηγική επιλογή του σχεδιασμού του μουσείου έχει συστηματικές συνέπειες:

προωθεί ξεκάθαρο μήνυμα για παιδευτικούς λόγους ή πλούτο εμπειριών και ανοιχτό συμβολικό και δημιουργικό μήνυμα.

Το σύγχρονο μουσείο ως κέλυφος, είτε κτίριο είτε έκθεση, έχει όλα τα στιλιστικά χαρακτηριστικά του υλισμού. Έχει εφήμερη συσκευασία, συχνά δυσανάλογα εντυπωσιακή σε σχέση με το περιεχόμενο. Παράλληλα, εκπέμπει αυτόνομο «εμπορικό» μήνυμα. Μπορεί να αποτελεί αρχιτεκτονικό-σκηνογραφικό υπερθέαμα, να λειτουργεί ως έμβλημα ή τοπόσημο της πόλης ή να παρουσιάζει μορφολογική πολυμορφία χωρίς όρια. Η εμπορευματοποίηση είναι έντονη σε μουσεία όπως το Guggenheim του Frank Gehry στο Μπιλμπάο, το Orsay της Gae Aulenti στο Παρίσι, το Judisches Museum στο Βερολίνο (Τζώνος, 2007:80). Παρόμοια, ο Peter Cannon-Brookes (2001) είναι αντίθετος με πολλές πτυχές της σύγχρονης θεωρίας διαχείρισης, με την κοντόφθαλμη επιδίωξη επιχειρηματικής επάρκειας σε βάρος σπουδαιότερων μουσειακών αξιών, καθώς και με την έλλειψη ανοχής της θεωρίας αυτής απέναντι σε κάθε μορφή λογικής διαφωνίας η οποία προέρχεται από το εσωτερικό των μουσείων. Ωστόσο, θεωρεί ότι μια υγιής δημοκρατική κοινωνία, η οποία συνεχώς ανανεώνεται εκ των έσω, όχι μόνο ανέχεται διαφοροποιήσεις μέσα στους κόλπους της, αλλά και τις ενθαρρύνει ενεργητικά, ως σημαντικές πηγές νέας δύναμής της.

ΠΛΑΙΣΙΟ 0.1
Το μουσείο του 21ου αιώνα

Το μουσείο πλέον καλείται να είναι:

- θησαυροφυλάκιο αντικειμένων σημαντικό για την τοπική κοινωνία
- παράγοντας υλικής, οικονομικής, πολιτισμικής και κοινωνικής ανάπτυξης
- προσιτό σε όλους, ανεξάρτητα από διανοητικά, σωματικά, κοινωνικά, πολιτισμικά, οικονομικά κριτήρια
- σχετικό με όλα τα κοινωνικά στρώματα, με την κοινότητα να συμμετέχει στην αξιοποίηση του «προϊόντος» και στην εξασφάλιση του επιθυμητού αποτελέσματος
- τόπος και ευκαιρία ανάδειξης της πολιτισμικής διαφορετικότητας
- παράγοντας κοινωνικής συνοχής και παραγωγός κοινωνικού κεφαλαίου
- παράγοντας κοινωνικής ενσωμάτωσης
- υποστηρικτής της ανανέωσης της κοινότητας και της γειτονιάς
- δημιουργός νέων κατηγοριών κοινού
- πρόθυμο να συνεργαστεί σε εγχειρήματα άλλων φορέων
- χρήσιμο στην εκπαίδευση όλων των βαθμίδων
- αναπόσπαστα δεμένο με τη μαθητική κοινότητα
- τόπος συναντήσεων μελών της τοπικής κοινωνίας
- τουριστικό θέλγητρο
- δημιουργός εισοδήματος
- οικονομικά υγιές και υπόδειγμα παροχής υπηρεσιών

Εικ.1. Ταυτότητα του Μουσείου τον 21^ο αιώνα. Από Graham Black (2014:22).

Ακόμη, στο σύγχρονο μουσείο αναγνωρίζεται η πολιτική φύση και η σχέση του με τις κυβερνήσεις και την πολιτιστική πολιτική. Οι συλλογές νοηματοδοτούνται από τα εκάστοτε συμφραζόμενα. Δίνεται έμφαση στο πώς και ποιος καθορίζει τα νοήματα και με ποια διαδικασία αυτά θεωρούνται ορθά ή δεδομένα. Το τι και γιατί κάτι αποτελεί αντικείμενο έρευνας, τι παραγκωνίζεται αποτελεί θέμα προς εξέταση γνωστικό, κοινωνικό, πολιτικό. Πλέον εξετάζεται με ποιο τρόπο οι ανισότητες- εθνοτικές, φύλου, σεξουαλικές, κοινωνικής τάξης- αναπαράγονται από τα διάφορα γνωστικά πεδία.

Τέλος, τα ζητήματα της εμπορικότητας και της διασκέδασης αποκτούν ρόλο και προσδίδουν στο μουσείο πρακτικές αγοράς με την ενσωμάτωση των επιθυμιών του επισκέπτη, ενώ και ο ίδιος ο επισκέπτης αντιλαμβάνεται το μουσείο με ποικίλους τρόπους (Macdonald, 2012:27-43). Η μελέτη των επισκεπτών εστιάζει στις εμπειρίες που έχουν, τις στάσεις που τηρούν και τις απόψεις που εκφράζουν οι άνθρωποι για τα μουσεία όλων των ειδών. Στα περισσότερα μέρη παγκοσμίως είναι λίγο ανεπτυγμένη σε αντίθεση με έρευνες σχετικές με τη μουσειακή πολιτική και κοινωνιολογικές μελέτες οι οποίες είναι ευρύτερα διαδεδομένες. (Hooper-Greenhill, 2012). Σε σχέση με το κοινό το μουσείο πρέπει να παρέχει το κίνητρο για την

επίσκεψη και αυτό σημαίνει μέριμνα ως προς την εικόνα του χώρου, την ποιότητα του μάρκετινγκ και τις δημόσιες σχέσεις, την υποστήριξη της μάθησης και της αξιοποίησης του ελεύθερου χρόνου. Ακόμη πρέπει να δημιουργεί στο κοινό τη διάθεση εμπλοκής του με την ποιότητα στις υπηρεσίες και την αίσθηση φιλοξενίας (Black, 2014:23).

Σήμερα όσα μουσεία βρίσκονται σε πόλεις που στοχεύουν στη διαμόρφωση μιας ισχυρής αστικής ταυτότητας με τη βοήθεια της δημιουργίας, της προόδου και των ποικίλων αστικών συλλογικοτήτων έχουν πλέον και τα ίδια αναπτύξει ποικίλους μηχανισμούς και ρόλους ως διαμορφωτές πολιτικών αστικής συνείδησης και πολιτιστικής δημοκρατίας. Τα μουσεία, εδώ και αρκετά χρόνια και όχι μόνο σε περίοδο κρίσης, αντιμετωπίζουν μια βασική πρόκληση. Εκτός από την εξασφάλιση της δικής τους οικονομικής βιωσιμότητας οφείλουν να οραματιστούν εκ νέου τον κοινωνικό τους ρόλο, την υποχρέωσή τους να συνεισφέρουν στη δημιουργία μιας πιο ισορροπημένης, υγιούς και ευτυχισμένης κοινωνίας για τους πολίτες (Μούλιου, 2015).

Πέρα από το πώς βλέπει το μουσείο τον εαυτό του, αυτό σήμερα προσδιορίζεται από την κοινωνία ως μια περιοχή επαφής η οποία συνθέτει την αλληλεπιδραστική φύση των σχέσεων ανάμεσα σε διάφορες κοινότητες και συμμετοχούς. Ταυτόχρονα, θεάται ως ένας διαπερατός χώρος διαπολιτισμικής συνάντησης και όχι μόνο ως οριοθετημένο ίδρυμα διάχυσης γνώσης στους επισκέπτες. Εκεί παρατηρείται ένα ευρύ φάσμα σχέσεων και δραστηριοτήτων που σχετίζονται με την αξιολόγηση, συγκέντρωση και έκθεση πολιτισμών και ιστοριών (Mason, 2012:60-61). Είναι αφηγητής ιστοριών και ταυτότητας, δημιουργός μύθων, μιμητής της πραγματικότητας, παράγοντας κοινωνικής διαφοροποίησης και διάκρισης, προσδιορισμού της αξίας των αντικειμένων, εξωτερικευμένη μορφή συλλογικής μνήμης (Macdonald, 2012:46).

Ανακεφαλαιώνοντας, το μουσείο έχει πολλαπλό ρόλο στη σύγχρονη κοινωνία (εικ.1). Εκτός από θησαυροφυλάκιο αντικειμένων, φύλακας της τοπικής και παγκόσμιας ιστορίας του ανθρώπου είναι παράγοντας κοινωνικής ανάπλασης, συνοχής και ενσωμάτωσης, πολύτιμος συνεργάτης σε άλλους φορείς, τουριστικό θέλγητρο και δημιουργός κεφαλαίου- κοινωνικού, οικονομικού, πολιτιστικού (Black, 2014:22). Οι αλλαγές στα μουσεία έχουν προσδώσει σημασία σε καινούργια θέματα όπως το σώμα, τα συναισθήματα, οι αισθήσεις, η μνήμη, ο χρόνος, ο τουρισμός, το shopping, το lifestyle και η κατανάλωση. Η γνώση των παραπάνω

εξελίξεων στα μουσεία, και γενικότερα στη μουσειολογική και πολιτιστική οπτική είναι θεμελιώδης για να καταδειχθεί σε ποιες βάσεις και με ποια ερωτήματα πρέπει να εξεταστεί η εφαρμογή της Νέας Μουσειολογίας στην Ελλάδα, αλλά και πώς τελικά διαμορφώνεται η ελληνική μουσειακή πραγματικότητα.

Κεφάλαιο 2

Νέα Μουσειολογία: γενικά

Η Νέα Μουσειολογία, η οποία αποτελεί εξέλιξη της Μουσειολογίας και σύγχρονη θεωρητική προσέγγιση με πρακτικές εφαρμογές, αρχικά διατυπώθηκε από Γάλλους θεωρητικούς και από το 1984 γνώρισε διεθνή εξάπλωση. Καινοτόμα κείμενα είχαν δημοσιευτεί ήδη από το 1970. Από ετυμολογική άποψη, η Μουσειολογία είναι «ο λόγος, οι σκέψεις περί μουσείου» (ή οι μουσειακές σπουδές). Ο ορισμός που χρησιμοποιείται συνήθως είναι αυτός του Georges Henri Rivière (1981). Ο Rivière παρόλο που αναφέρεται στην Μουσειολογία περιλαμβάνει στον ορισμό τους τομείς εστίασης της Νέας Μουσειολογίας, έχοντας ήδη δεχθεί επιρροές από το νέο ρεύμα. «Μουσειολογία: μια εφαρμοσμένη επιστήμη, η επιστήμη του μουσείου. Η μουσειολογία μελετά την ιστορία των μουσείων, τον ρόλο τους στην κοινωνία, τις συγκεκριμένες μορφές έρευνας και συντήρησης, τις δραστηριότητές τους και τη διασπορά της γνώσης, την οργάνωση και λειτουργία τους, τη νέα ή «μουσειοποιημένη» αρχιτεκτονική, τα ευρήματα που παραλαμβάνουν ή επιλέγουν, την τυπολογία και δεοντολογία των μουσείων» (Desvallées & Mairesse, 2010:98).

Το 1977 ιδρύθηκε η ICOFOM, η Διεθνής Επιτροπή Μουσειολογίας, η οποία έθεσε κύριο στόχο την ανάδειξη της Μουσειολογίας σε επιστημονικό και ακαδημαϊκό κλάδο, ώστε να προαγάγει την ανάπτυξη των μουσείων και του μουσειακού επαγγέλματος μέσω της έρευνας, της μελέτης και της μετάδοσης των κύριων ρευμάτων της μουσειολογικής σκέψης (Desvallées & Mairesse, 2010:11). Από εκεί και έπειτα ο κλάδος της Μουσειολογίας άνηψε πρώτα στο εξωτερικό και κατόπιν στην Ελλάδα.

Στην αγγλική βιβλιογραφία, ο όρος ‘Νέα Μουσειολογία’ εμφανίστηκε στο τέλος της δεκαετίας του 1980. Στη συλλογή μελετών-σημείο αναφοράς *The New Museology*, η οποία αποτελεί κριτική πραγματεία του κοινωνικού και πολιτικού ρόλου των μουσείων και την οποία επιμελήθηκε ο Peter Vergo δίνεται η εικόνα απογοήτευσης για την μέχρι τότε, ‘παλαιά’ μουσειολογία και τις μεθόδους της, καθώς και η μετάβαση στην ανθρωποκεντρική Νέα Μουσειολογία, η οποία περιγράφεται ενδελεχώς. Ο Vergo ασχολείται, ακόμη, με το θέμα της μουσειακής έκθεσης και την παρουσίαση των εκθεμάτων στο κοινό με αναφορές κυρίως στην αγγλική πραγματικότητα. Τον απασχολεί αν η μουσειακή έκθεση είναι τέχνη ή επιστήμη – και, αν είναι τέχνη, πώς συνδέεται με τις άλλες μορφές τέχνης (Vergo, 1989). Ακόμη, ο Vergo μέσω των θεωριών του δίνει έμφαση στη βαθύτερη και σφαιρική κατανόηση ως προς τα αντικείμενα του μουσείου, στην εξάπλωση της Μουσειολογίας σε τομείς που πρωτίτερα δεν συγκαταλέγονταν στα ενδιαφέροντά της, στην ευαισθητοποίηση για το κοινό και στις ποικίλες προσλήψεις του μουσείου και των εκθέσεων (Gimenez-Cassina, 2010:26).

Το ρεύμα σκέψης της Νέας Μουσειολογίας τονίζει τον κοινωνικό ρόλο των μουσείων και τον διεπιστημονικό χαρακτήρα τους, καθώς και τους νέους τρόπους έκφρασης και επικοινωνίας τους. Πραγματεύεται κυρίως τα νέα είδη μουσείων, που έρχονται σε αντίθεση με το κλασικό μοντέλο, όπου οι συλλογές βρίσκονται στο επίκεντρο του ενδιαφέροντος. Τα νέα μουσεία είναι τα οικομουσεία, τα κοινωνικά μουσεία, τα κέντρα επιστημών και τεχνών και οι περισσότερες από τις νέες προτάσεις που στοχεύουν στην αξιοποίηση της τοπικής κληρονομιάς για την προαγωγή της τοπικής ανάπτυξης (Desvallées & Mairesse, 2010:100). Μολοταύτα, ακόμα και τα κλασικά αρχαιολογικά μουσεία τα οποία βασίζονται στην έννοια της συλλογής κάνουν προσπάθειες προσέγγισης των αρχών και των χαρακτηριστικών της Νέας Μουσειολογίας, αφού η χρήση της κληρονομιάς θεάται από τη Νέα Μουσειολογία ως εργαλείο για να κατανοηθεί και να αλλάξει ο κόσμος (Santos & Primo, 2010:7).

Η Νέα Μουσειολογία άφησε τη μηχανιστικά χρονική παρουσίαση συλλογών στα μουσεία προς όφελος της κατανόησης αυτών που τα εκθέματα μπορούν να αφηγηθούν για τον άνθρωπο και την ανθρώπινη κοινωνία μέσα στην ιστορία. Πρόκειται για μια προσπάθεια έλλογης ερμηνείας των εκθεμάτων και του κόσμου που μπορεί να αποδοθεί μουσειολογικά καλύτερα με μια θεματική ή μικτή παρουσίαση των συλλογών. Η παραδοσιακή χρονική ή ταξινομική προσέγγιση οργάνωνε τα εκθέματα, αλλά δεν έδινε ερμηνεία (Τζώνος, 2007:79).

Κατά την άποψη της Mieke Bal κάτι που διαφοροποιεί τη «Νέα Μουσειολογία» από την «Παλιά» είναι η ιδέα ότι μουσείο είναι ένας «λόγος», μια αφήγηση και η έκθεση είναι μια διατύπωση, μια εκφορά μέσα σ' αυτόν τον λόγο (Bal, 1996:202 στο Τζώνας, 2007:16). Σε μια μεταγενέστερη εξέταση της Νέας Μουσειολογίας ο Vergo (1999) βρίσκει κοινά στοιχεία της τέχνης της μουσειακής έκθεσης με την τέχνη της θεατρικής παράστασης. Ο συγγραφέας κάνει πρόταση για αντικατάσταση της Νέας Μουσειολογίας με αυτό το νέο τρόπο θέασης, ερμηνείας και κατανόησης.

Ο νέος προσανατολισμός της λειτουργίας του μουσείου προς τον πολίτη, που απασχολεί ιδιαίτερα τη Νέα Μουσειολογία, αναφέρεται στον τίτλο άρθρου του Stephen Weil 'From being about something to being for somebody: the ongoing transformation of the American museum' (1999) με αναφορά στα αμερικάνικα μουσεία. Επισημαίνεται ότι το ICOM δίνει έμφαση στον ενεργό στην υπηρεσία του πολίτη ρόλο (active public-service role) των μουσείων και τη δύναμή τους να επιφέρουν ακόμη και κοινωνική αλλαγή (Weil, 1999:236).

Επίσης, η Νέα Μουσειολογία αντιλαμβάνεται ότι τα νοήματα συγκεκριμένων αντικειμένων προκύπτουν από τις σχέσεις τους με άλλα αντικείμενα στο πλαίσιο μιας δεδομένης έκθεσης και ότι τα νοήματα αυτά αλλάζουν είτε όταν η θέση των αντικειμένων επανεξετάζεται είτε με την πάροδο του χρόνου είτε επειδή οι επισκέπτες αντιλαμβάνονται τα αντικείμενα αυτά με διαφορετικούς τρόπους (Mason, 2012:55). Τα μουσεία τα οποία πληρούν τις αρχές της Νέας Μουσειολογίας προβάλλουν μουσειολογικό σκεπτικό που δείχνει αμεροληψία, αναδεικνύει τις αιτιώδεις σχέσεις και τις κοινωνικές καταβολές των φαινομένων χωρίς διδακτισμό, με αφήγηση των ίδιων των εκθεμάτων και φιλική σχέση προς τον επισκέπτη.

Η Νέα Μουσειολογία έχει διαμορφώσει μια ερευνητική και πρακτική τάση ανοιχτή στις κοινωνικές επιστήμες. Έχει επίσης προσδώσει επιστημολογική διάσταση στη μουσειολογική βιβλιογραφία, η οποία διαθέτει πλέον κοινωνιολογική κατάρτιση σχετικά με τη φύση της γνώσης. Οι εργασίες σύγχρονων θεωρητικών των κοινωνικών επιστημών, όπως οι Ζαν Μποντριγιάρ, Μισέλ Φουκώ, Άντονι Γκίντενς και Ζαν Φρανσουά Λυοτάρ, σηματοδοτούν τη στροφή από το «απομονωμένο» μουσειακό αντικείμενο, στο οποίο παλαιότερα δινόταν έμφαση, προς το πολιτισμικό και κοινωνικό πλαίσιο στα οποία δημιουργείται το νόημα των

αντικειμένων (Fyfe, 2012:85). Η σύγχρονη πολιτισμική θεωρία αναγνωρίζει ως έννοιες-κλειδί για το σύγχρονο μουσείο την ταυτότητα και την διαφορά.

Συγκριτικά, η παλαιά μουσειολογία ασχολούνταν περισσότερο με πρακτικά ζητήματα διοίκησης, εκπαίδευσης, συντήρησης, με τις μεθόδους των μουσείων και όχι τόσο με τους στόχους τους. Είχε, δηλαδή, κατεύθυνση εγκυκλοπαιδισμού. Αντίθετα, η Νέα Μουσειολογία έχει πιο θεωρητικό και ανθρωπιστικό χαρακτήρα. Λαμβάνει υπόψη τα οικονομικά, νομικά και ηθικά ζητήματα, ασχολείται με την εκπαίδευση, απασχολεί πολλά επαγγέλματα και ενδιαφέρεται για την τεχνολογία (Macdonald, 2012).

Ο Rhiannon Mason (2012:57-58) θεωρεί ότι η Νέα Μουσειολογία είναι ο κλάδος των μουσειακών σπουδών ο οποίος ασχολείται με ιδέες που κατέχουν κεντρική θέση στην πολιτισμική θεωρία και αυτό είναι μια σημαντική εξελικτική αλλαγή για τη Νέα Μουσειολογία. Λόγου χάρη, η αναγνώριση της «πολιτικής φύσης» των μουσείων καθιστά καίρια τα ερωτήματα που αφορούν τη σχέση μεταξύ των κυβερνήσεων, των μουσείων και της πολιτιστικής πολιτικής. Επιπλέον, αναφέρει ότι η Νέα Μουσειολογία έχει ερμηνευτεί ποικιλοτρόπως από τους εκπροσώπους της καθώς ο ολλανδός Peter Van Mensch υποστηρίζει ότι ο όρος Νέα Μουσειολογία έχει δεχθεί τρεις διαφορετικές εφαρμογές: στις ΗΠΑ τη δεκαετία του 1950, τη Γαλλία το 1980 και την Αγγλία τέλη δεκαετίας 1980. Τέλος, επισημαίνει ότι ο Davis (1999) βλέπει τη Νέα Μουσειολογία ως τη βάση για τη ριζική αναθεώρηση των ρόλων των μουσείων στην κοινωνία.

Παρόλο που επίκεντρο της μουσειακής εργασίας στη Νέα Μουσειολογία εξακολουθεί να αποτελεί η γνώση, διαχείριση, φύλαξη και ανάδειξη των συλλογών, ωστόσο αυτή η γνώση είναι δυναμική και σχετική με τις λειτουργίες των μουσείων και ανοιχτή σε εξέταση και πρόκληση. Πρέπει το κοινό να διευκολύνεται στην ενασχόληση και κατανόηση της γνώσης αυτής με τρόπους σχετικούς με τη σύγχρονη πραγματικότητα και τις προσδοκίες του (Kavanagh, 1999).

Όλα τα παραπάνω θα μελετηθεί αν έχουν ληφθεί υπόψη κατά το σχεδιασμό και την οργάνωση του μουσείου της Ήλιδας, αν το αποτέλεσμα που εισπράττει ο επισκέπτης είναι σύλλημο με τις αρχές της Νέας Μουσειολογίας και κατά πόσο το μουσείο της Ήλιδας επέφερε αλλαγή στον τρόπο θέασης του πολιτισμού από την τοπική κοινωνία.

2.1. Νέα μουσειολογία: διεθνείς προσεγγίσεις και πολιτικές

Η Νέα Μουσειολογία άρχισε ως πρόθεση να εισαχθεί μια νέα φιλοσοφία στην λειτουργία των μουσείων και να αλλάξει η σχέση μεταξύ των μουσείων και των κοινωνιών τους ή των κοινοτήτων τους (McCall & Gray, 2014:3). Αυτή η πιο πρακτική πλευρά της Νέας Μουσειολογίας γίνεται γνωστή στα παγκόσμια συνέδρια και σε διεθνείς οργανισμούς.

Από την δεκαετία του 1970 πολλά συμπόσια και συναντήσεις καταλήγουν σε διακηρύξεις και πρακτικά που αφορούν τη Νέα Μουσειολογία. Το 1972, η Διακήρυξη του Σαντιάγκο θεωρεί τα μουσεία ως χώρους όπου οι κοινότητες μπορούν να δράσουν τοποθετώντας τις μουσειακές δραστηριότητες σε ιστορικό πλαίσιο το οποίο θα επέτρεπε την κατανόηση των σημερινών προβλημάτων. Ακόμη, αναγνωρίζει πολιτικό ρόλο στους μουσειολόγους και την συμμετοχή των πολιτών στις διαδικασίες της διατήρησης, κατανόησης και διάδοσης της πολιτιστικής κληρονομιάς (Pinheiro de Oliveira & Silva de Mello, 2010:88-89). Το 1984 η Διακήρυξη του Κεμπέκ αναγνωρίζει τη Νέα Μουσειολογία, η Διακήρυξη του Οαχτερεκ βασίζει στην τριάδα κληρονομιά, περιοχή (territory) και πληθυσμός την μουσειολογική προσέγγιση, ενώ το 1985 δημιουργείται το Διεθνές Κίνημα για μια Νέα Μουσειολογία (International Movement for a New Museology, MINOM). Το 1992 η Διακήρυξη του Καράκας αναβαθμίζει τις αρχές του Σαντιάγκο θεωρώντας τα μουσεία ως εργαλεία για την επίτευξη ισόρροπης ανάπτυξης και συλλογικής κοινωνικής ευημερίας παράλληλα με την ενίσχυση της πολιτιστικής ταυτότητας των πολιτών (Pinheiro de Oliveira & Silva de Mello, 2010, ο.π). Ο Weil (1999) σημειώνει ότι ένα καλά διοικούμενο μουσείο χρησιμοποιεί με τον πιο επαρκή και αποτελεσματικό τρόπο² τους πόρους που διαθέτει, δηλαδή: το προσωπικό, τα κεφάλαια, τις υποδομές.

---

² Efficient και effective είναι οι όροι που μεταχειρίζεται ο Weil.

Στην άλλη μεριά του Ατλαντικού ο όρος Νέα Μουσειολογία κατοχυρώνεται με το έργο του P.Vergo το 1989³. Τελικά, επικρατούν δύο ρεύματα Νέας Μουσειολογίας, το βρετανικό και το λατινογενές. Στο βρετανικό- πιο ευαισθητοποιημένο- ρεύμα η πρόσβαση όλου του κοινού, η συμμετοχή και η κοινωνική ένταξη είναι τα δεσπόζοντα σημεία, ενώ στο λατινικό ρεύμα στόχο αποτελεί η ανάπτυξη και η ενδυνάμωση της κοινωνίας μέσω της πολιτιστικής κληρονομιάς. Στην τελευταία η μέθοδος που ενδείκνυται είναι μια προσέγγιση εκ των κάτω προς τα πάνω (bottom-up) ενώ στο βρετανικό μοντέλο μια εκ των άνω προς τα κάτω (top down) καθώς στόχος της είναι μια ισορροπημένη χωρίς κοινωνικούς αποκλεισμούς κοινωνία. Πάντως και τα δύο ρεύματα έχουν εγκαταλείψει την παλαιά «συλλογοκεντρική» μουσειολογία (Heijnen, 2010:14) ενώ οποιαδήποτε μουσειολογική μεθοδολογία οφείλει να ξεκινά από τις ανάγκες της κοινωνίας. Πρόκειται για ανεστραμμένη ιεραρχία σε σχέση με τις παρελθοντικές προσεγγίσεις (Lamas, 2010:48).

Επιπλέον, στο διεθνές προσκήνιο η προσέγγιση της Νέας Μουσειολογίας δίνει έμφαση στην κοινωνικοφυλετική ισότητα και στην προσπάθεια ένταξης θεματικών εκθέσεων που να αφορούν τις υπο-υποστηριζόμενες ομάδες ανθρώπων σε μια προσπάθεια να αρθεί η εντύπωση των πολιτών ότι το μουσείο απευθύνεται σε μια εκλεπτυσμένη ελίτ.

Προχωρώντας στη δεκαετία του '90 παρατηρείται μεγάλος αριθμός projects που σχετίζονται με τις κοινότητες. Ειδικά στην Μεγάλη Βρετανία, προκειμένου τα μουσεία να εξασφαλίσουν χρηματοδότηση, η αναφορά του όρου 'κοινότητα' θεωρείται επιβεβλημένη στην αποστολή και τους στόχους τους. Όμως, παρά τις προσπάθειες συνολικά λίγα μουσεία εντάσσουν την κοινότητα στα projects τους, ο κοινωνικός ρόλος του μουσείου είναι ακόμα παραμελημένος σε σχέση με τον πολιτιστικό του ενώ οι τομείς της εκπαίδευσης και της ψυχαγωγίας στο μουσείο είναι οι περισσότερο αναγνωρισμένοι (Lamas, 2010:50).

Συμπερασματικά, η ενασχόληση με τα μουσεία και τα πολιτιστικά δρώμενα αποτέλεσε τη βάση για μια σειρά μελέτες σχετικές με την μουσειακή πολιτική, οι οποίες εκπονήθηκαν την εικοσαετία 1980-2000 σε παγκόσμιο επίπεδο (Hooper-Greenhill, 2012:504) και οι οποίες

---

³ Πρόκειται για το *The New Museology* το οποίο αναφέρθηκε σε προηγούμενο σημείο.

έδωσαν την ώθηση για την ενασχόληση με τις μουσειακές σπουδές και τη Νέα Μουσειολογία στην Ελλάδα.

Το μικρό λεξικό του ICOM, σημείο αναφοράς για τη Μουσειολογία, το οποίο παρουσιάστηκε στην 22^η Γενική Τριετή Συνδιάσκεψη (7 έως 12 Νοεμβρίου 2010), στη Σαγκάη της Κίνας, παραθέτει την ιστορία και τη σημερινή σημασία, την εξέλιξη και τις διαφοροποιήσεις εικοσιενός όρων που συνθέτουν τη μουσειακή γλώσσα στο πνεύμα του ICOM, το οποίο στοχεύει στην προώθηση της διαφορετικότητας διασφαλίζοντας τη συνοχή στα μουσειακά επαγγέλματα (Desvallées & Mairesse, 2010:119). Με αυτό τον τρόπο οριοθετείται το πλαίσιο θεωρίας και πράξης στην Μουσειολογία και επιτυγχάνεται ένας παγκόσμιος κοινός κώδικας επικοινωνίας και δράσης για την Μουσειολογία και το μέλλον της.

Η γνώση των εξελίξεων σε χώρες πρωτοπόρους στη Μουσειολογία, τις Μουσειακές Σπουδές, στην εφαρμογή καινοτόμων πολιτιστικών πολιτικών και την ιδιωτική πρωτοβουλία δίνει την εικόνα της προόδου και των απαιτήσεων που έχει ο κλάδος της σύγχρονης Μουσειολογίας και αποτελεί συγκριτικό οδηγό για τις εξελίξεις του κλάδου στην Ελλάδα.

2.1.1. Γαλλία

Πιο συγκεκριμένα, στη Γαλλία το ενδιαφέρον για την πολιτιστική κληρονομιά της χώρας άρχισε τη δεκαετία του 1980. Συγχρόνως με τη διεύρυνση των ορίων της, τα οποία πλέον περιλαμβάνουν την αγροτική, την βιομηχανική, ακόμα και την μαγειρική πολιτιστική κληρονομιά, πραγματοποιείται «μνημειοποίηση» της εθνικής συνείδησης. Η αναζήτηση ατομικής και ομαδικής ταυτότητας αποκαλύπτει την ανάγκη των ανθρώπων που ζουν σε έναν αβέβαιο κόσμο, στις παραμονές της τρίτης χιλιετίας, να εντοπίσουν τις ρίζες τους (Bady, 2001:115). Αυτό το κοινωνικό φαινόμενο είχε ως συνέπεια τον εκσυγχρονισμό των επαγγελματιών στον τομέα της πολιτιστικής κληρονομιάς και τις αλλαγές στην εκπαίδευση των επιμελητών πολιτιστικής κληρονομιάς.

Η επιρροή του Μουσείου Orsay και, ακόμη περισσότερο, του Μουσείου του Λούβρου ήταν καίρια, και ένας μεγάλος αριθμός προγραμμάτων ανέγερσης ή αναδιαμόρφωσης μουσείων ξεκίνησε σ' όλη τη Γαλλία. Από το 1980 άνοιξαν νέα μουσεία σε πόλεις όπως η Grenoble, ενώ άλλα (στις πόλεις Lille, Lyon, Nantes, Rouen) εκσυγχρονίστηκαν για να ικανοποιήσουν τις νέες κοινωνικές και πολιτικές απαιτήσεις. Για να ικανοποιηθεί η αυξανόμενη κοινωνική απαίτηση από τη δεκαετία του '80 ξεκίνησαν 400 προγράμματα κατασκευής, ανακαίνισης ή μετατροπής διαφόρων μουσείων σε όλη τη Γαλλία (Bady, 2001:115).

Στις αρχές της δεκαετίας του 1990 έγιναν μεγάλες νομοθετικές αλλαγές. Οι διάφορες δημόσιες υπηρεσίες (αρχαία, αρχαιολογική υπηρεσία, γενικά αρχαία του κράτους, ιστορικά μουσεία και μνημεία) συγχωνεύτηκαν σε μια διοικητική μονάδα με επικεφαλής εθνικούς επιμελητές πολιτιστικής κληρονομιάς. Ακόμη δημιουργήθηκε δίκτυο θέσεων εργασίας για τοπικούς επιμελητές πολιτιστικής κληρονομιάς που προσλαμβάνονται από την τοπική αυτοδιοίκηση. Προκηρύχθηκαν θέσεις με συμβάσεις εργασίας σε επιτήρηση, υποδοχή και ξενάγηση, για σχέσεις με τον τύπο και οικονομικούς οργανισμούς. Έγιναν αλλαγές στην εκπαίδευση των επιμελητών πολιτιστικής κληρονομιάς: νέοι κύκλοι μαθημάτων, μεταπτυχιακοί τίτλοι. Το 1990 ιδρύθηκε η Εθνική Σχολή Πολιτιστικής Κληρονομιάς. Υπήρξαν γενναιόδωροι προϋπολογισμοί την δεκαετία 1980-90 αλλά οικονομική λιτότητα μετά. Περικόπηκαν τα δημόσια έξοδα και για την επίτευξη των κριτηρίων της συνθήκης του Μάαστριχτ μείωσαν τις θέσεις εργασίας στο δημόσιο (Bady, 2001:116-117).

2.1.2. Ολλανδία

Παράλληλα στην Ολλανδία τη δεκαετία 1980-1990 σημειώθηκε εκρηκτική αύξηση μουσείων από 503 σε 707, το προσωπικό αυξήθηκε από 5.953 σε 11.430 καθώς και οι εθελοντές και οι επισκέψεις στα μουσεία. Ακόμη, εκδηλώθηκε τάση για αύξηση της σπουδαιότητας του προσωπικού τεκμηρίωσης και επικοινωνίας.

Εδώ, η φιλοσοφία της Νέας Μουσειολογίας υιοθετείται ήδη από το 1976 με υπόμνημα της κυβέρνησης με τίτλο «Προς μια νέα μουσειακή πολιτική» στο οποίο ζητείται τα μουσεία να εντείνουν τον επαγγελματισμό τους μέσα σε έναν εντονότερο κοινωνικό προσανατολισμό. Το υπόμνημα απαιτεί την εκπαίδευση του μουσειακού προσωπικού συντήρησης, τεκμηρίωσης

και μουσειοπαιδαγωγικής, δίνει νέα έννοια στον επαγγελματισμό, προβλέπει τον εκσυγχρονισμό των μουσείων με νέες ειδικότητες και δεξιότητες, μαθήματα για την απόκτηση δεξιοτήτων στα νέα μουσειακά επαγγέλματα, στη διαχείριση των συλλογών και στην επικοινωνία.

Στις αρχές της δεκαετίας 1990-2000 υπάρχει στασιμότητα στην αύξηση μουσείων και επισκέψεων και εξορθολογισμός στη διαχείριση. Το 1991 εκδίδεται νέο υπόμνημα για τη μουσειακή πολιτική με τίτλο «Επιδιώκοντας την ποιότητα». Δίνεται προτεραιότητα στη διαχείριση των συλλογών, στην προληπτική συντήρηση και τεκμηρίωση. Κι άλλα εκπαιδευτικά κέντρα ανακαλύπτουν τη νέα αγορά π.χ. οι σχολές αναστήλωσης και βιβλιοθηκονομίας αποκτούν ειδικότητες διαχείρισης συλλογών, τεκμηρίωσης και πληροφορικής μουσείων. Προσοδοφόρα κρίνεται η ψυχαγωγία του κοινού και όχι η μόρφωσή του. Διοργανώνονται εκδηλώσεις, χοροεσπερίδες, συναυλίες, επιδείξεις μόδας, δραματοποιημένες παρουσιάσεις της ιστορίας, καλλιτεχνικά εργαστήρια, λαχειοφόροι αγορές από τα μουσεία. Ο εκπαιδευτικός ρόλος των μουσείων αναδιαμορφώνεται.

Στα Πανεπιστήμια στα τέλη της δεκαετίας '80, αρχές '90 δημιουργούνται σύγχρονα προγράμματα πχ πολιτιστικές σπουδές, πολιτιστική εκπαίδευση, πολιτιστική διαχείριση. Ως εκ τούτου υπάρχουν πολλοί απόφοιτοι ενώ οι θέσεις εργασίας δεν αυξάνονται. Ενδεικτικά αποφοιτούν 100-150 /ανά έτος μολονότι οι νέες θέσεις είναι 12-16 /ανά έτος. Νέα τακτική της κυβέρνησης γίνεται η ιδιωτικοποίηση των εθνικών μουσείων. Παράλληλα υπάρχει ένταση ανάμεσα στα μικρά και στα μεγάλα μουσεία λόγω των ανασφαλών συνθηκών. Τον 21^ο αιώνα ο κανόνας είναι να μην υπάρχουν μόνιμοι εργαζόμενοι στα μουσεία αλλά σύμβουλοι και ελεύθεροι επαγγελματίες και η αύξηση των εθελοντών (Mensch, 2001:150-154).

2.1.3. Αγγλία ⁴

Στην Αγγλία, για τον μουσειολόγο θεσμοθετήθηκε το Εθνικό Επαγγελματικό Πτυχίο Τυπικών Προσόντων (National Vocational Qualifications) σε συνεργασία με το Ινστιτούτο

---

⁴ Για την πολιτιστική πολιτική της Αγγλίας και το βρετανικό μοντέλο βλ. Κεφ. 2.1. Ακόμη, στο Κεφ.2 αναλύονται οι απόψεις του P.Vergo οι οποίες καθόρισαν τη Νέα Μουσειολογία.

Μουσειακής Κατάρτισης (Museum training Institute) και κριτήρια τα οποία καθορίστηκαν από την Πρωτοβουλία για μια Χάρτα Διαχείρισης (Management Charter Initiative): αξιολόγηση στην πράξη ως προς την εφαρμογή της θεωρίας. Είναι επιπέδου ανωτέρων στελεχών διαχείρισης και καλύπτει πάνω από 15 τομείς (Woolard, 2001).

2.1.4. Η.Π.Α.

Στις αρχές του 20^{ου} αιώνα τα μουσεία μετατράπηκαν σε εκπαιδευτικά ιδρύματα και ταυτόχρονα από κλειστά κλαμπς έγιναν δημόσιες υπηρεσίες. Άρχισαν να συνεργάζονται με σχολεία αλλά και να ιδρύουν δικά τους σχολεία.

Το 1906 ιδρύθηκε η American Association of Museums (Ένωση Αμερικανικών Μουσείων) που προώθησε τον επαγγελματισμό. Το 1952 η AAM προώθησε κώδικα δεοντολογίας του τομέα της. Βασικοί παράγοντες της αμερικανικής μουσειακής πραγματικότητας είναι ο περιορισμένος ρόλος του κράτους και η ανυπαρξία κεντρικής πολιτικής για θέματα πολιτισμού. Συνεπώς, υπάρχουν καινοτομίες, δημιουργικότητα, μείωση γραφειοκρατικών καθυστερήσεων. Το κράτος αναπληρώνουν εν μέρει οι επαγγελματικές οργανώσεις. Για παράδειγμα η Ένωση Αμερικανικών Μουσείων έχει πάνω από 11.000 μέλη και πάνω από 300 ιδρύματα. Ακόμη η Ένωση παρέχει πιστοποίηση εκπλήρωσης μίνιμουμ κριτηρίων -τα οποία αναβαθμίζονται- από το 1970.

Στις Η.Π.Α. τα διοικητικά συμβούλια ευθύνονται για την χάραξη κατευθύνσεων πολιτικής και μετάδοσής τους στο διοικητικό προσωπικό, το τί συλλέγει το μουσείο, την έγκριση των προγραμμάτων και του προϋπολογισμού, τον καταμερισμό αρμοδιοτήτων και ευθυνών και την επεξεργασία μακροχρόνιας στρατηγικής.

Υπάρχουν τέσσερις κατηγορίες επαγγελματιών: το διοικητικό προσωπικό (διευθυντής, αναπληρωτής του, υπεύθυνοι ασφαλείας, οικονομικός υπεύθυνος), επιμελητές συλλογών (συντηρητές, επιμελητές, αρχειοθέτες), υπεύθυνοι για εκδηλώσεις και το κοινό (εκπαιδευτικά προγράμματα, αρχιτέκτονες-σχεδιαστές των εκθέσεων, τμήμα οπτικοακουστικών μέσων), και τέλος οι του γενικού συντονισμού (επιμελητές εκδόσεων, βιβλιοθηκάριοι) (Ζενέτου, 2001).

2.2. Νέα Μουσειολογία : η ελληνική προσέγγιση

Στην Ελλάδα οι μουσιολογικές εξελίξεις προέκυψαν με καθυστέρηση παρόλο που η Αρχαιολογική Υπηρεσία ιδρύθηκε το 1841 (Τζεδάκις & Παπακωνσταντίνου, 2001:106) και η Ελλάδα διαθέτει μακραίωνη πολιτιστική ιστορία. Σήμερα παρατηρείται ότι ο όρος «Νέα Μουσειολογία» δεν αναφέρεται συχνά αν και η ουσία της Νέας Μουσειολογίας συναντάται στα περισσότερα ελληνικά πολιτιστικά γεγονότα. Ως αιτία γι'αυτό ανιχνεύεται αυτή η καθυστέρηση καθώς οι εξελίξεις στον κλάδο είναι γοργές και στην Ελλάδα γνωρίζουμε κατευθείαν τη Νέα Μουσειολογία ως Μουσειολογία παρόλο που υπάρχει ακόμα η αίσθηση, και σε πολλές περιπτώσεις η γνώση και η εφαρμογή της παλαιάς «εγκυκλοπαιδικής» και «μεθοδικής» Μουσειολογίας. Καθίσταται λοιπόν σαφές ότι μιλώντας στην Ελλάδα του σήμερα για Μουσειολογία εννοείται ό,τι στο εξωτερικό ονομάζεται Νέα Μουσειολογία.

Κατά συνέπεια μας ενδιαφέρουν οι μουσειολογικές εξελίξεις στην Ελλάδα για να διαπιστώσουμε ποια τα βαθύτερα αίτια της καθυστέρησης εφαρμογής της Νέας Μουσειολογίας. Το 1954 το ICOM οργάνωσε στην Αθήνα, στο Βυζαντινό Μουσείο μηνιαίο διεθνές σεμινάριο με θέμα «Ο ρόλος των Μουσείων στην εκπαίδευση» όπου καθιερώθηκε η 18^η Μαΐου ως Παγκόσμια Ημέρα Μουσείων. Σχετικά πρώιμα, το 1969, η Ελλάδα συμπεριλήφθηκε στη μελέτη L'amour de l'art των Bourdieu και Darbel για τους επισκέπτες των μουσείων- σε έναν τομέα που απασχολεί τη Νέα Μουσειολογία κατά κόρον- μαζί με τη Γαλλία, την Ολλανδία, την Πολωνία και την Ισπανία. Η μελέτη αυτή υπήρξε θεμελιώδης για τους θεωρητικούς του πολιτισμού αλλά δεν την εκμεταλλεύτηκαν οι επαγγελματίες του πολιτισμού ώστε να γνωρίσουν το κοινό τους (Hooper-Greenhill, 2012:504). Το 1983 ιδρύθηκε το Ελληνικό τμήμα του ICOM. Τον Οκτώβριο 1984, στην Αθήνα, στο Ζάππειο έλαβε χώρα η Α' Συνάντηση Μουσειολογίας, ένα διεθνές συμπόσιο για τα μουσεία με θέμα «Το Μουσείο στη σύγχρονη κοινωνία». Θίγει πλήθος θεμάτων θεωρητικά και πρακτικά (νέοι τύποι μουσείων, νέες μέθοδοι συντήρησης, εκπαίδευση προσωπικού, πολιτιστική δράση στα μουσεία). Επιχειρηματολογεί για την επανατοποθέτηση του θεσμού των μουσείων σε νέες βάσεις (αυτονομία μουσείων από εφορείες αρχαιοτήτων, στελέχωση με εξειδικευμένο προσωπικό, έλλειψη πανεπιστημιακής σχολής συντήρησης και μουσειολογίας παρόλη την τάση χάραξης εθνικής μουσειακής πολιτικής) (Χατζηνικολάου, 2001:107).

Διαπιστώνεται ότι τη δεκαετία του 1980 παρατηρείται έντονη τάση μουσειοφιλίας. Αυτό έρχεται ως αποτέλεσμα της μουσειολογικής κινητικότητας στο εξωτερικό η οποία έχει ξεκινήσει ήδη από τη δεκαετία του 1970 και η οποία στην Ελλάδα μπόρεσε να παρακολουθηθεί αργότερα όταν οι κοινωνικοπολιτικές συνθήκες ομαλοποιούνται και δρομολογείται η ένταξη της Ελλάδας στην Ευρωπαϊκή Ένωση (1981).

Την επόμενη δεκαετία ακολουθούν πολλές διεθνείς συναντήσεις, εκδόσεις, εκθέσεις, σεμινάρια. Γίνονται συνεργασίες Πανεπιστημίων και Μουσείων με ιδρύματα του εξωτερικού, μεταπτυχιακές σπουδές μουσειολογίας Ελλήνων στο εξωτερικό. Στόχο του ICOM αποτελεί η καθιέρωση μουσειολογικής παιδείας στην Ελλάδα. (Χατζηνικολάου, 2001:108). Ενδιαφέρον έχει ότι η λέξη Μουσειολογία, η οποία πρωτοεμφανίστηκε στον Ελληνικό Τύπο το 1990, χρησιμοποιείται πλέον με μεγάλη ευκολία από τους ανθρώπους των μουσείων, ακόμη και όταν η παρουσία μουσειολόγων στα μουσειολογικά εγχειρήματα είτε απουσιάζει σταθερά είτε παραμένει δυσδιάκριτη (Σκαλτσά, 2014).

Ήδη το 1993 συμπληρώνονται 10 χρόνια από την ίδρυση του ελληνικού τμήματος του ICOM. Υπάρχουν πολλά νεοϊδρυθέντα μουσεία και γίνεται διεθνής διαγωνισμός για το μουσείο Ακρόπολης. Πραγματοποιείται συνάντηση της διεθνούς Επιτροπής Μουσειολογίας του ICOM σε Αθήνα και Θεσσαλονίκη με θέμα « Μουσεία, χώρος και εξουσία». Το θέμα της ημερίδας στην Αθήνα είναι: «Από τη θεωρία στην πράξη: Σχολές μουσειολογίας στην Ευρώπη» (Χατζηνικολάου, 2001:108). Το 1997 στη Θεσσαλονίκη, 21-24/11/1997 λαμβάνει χώρα διεθνές συμπόσιο με θέμα: «Η μουσειολογία στον 21^ο αιώνα. Θεωρία και πράξη». Η ταύτιση στις λέξεις δείχνει τον μουσειολογικό προβληματισμό για το μέλλον και τις προοπτικές που ανοίγονται στον κλάδο.

Από τις ανακοινώσεις ελληνικών συνεδρίων μπορεί κανείς να καταγράψει τις εξελίξεις και τους προβληματισμούς στον επιστημονικό αυτό κλάδο. Στα πρακτικά του τριήμερου Διεθνούς Συμποσίου (Σκαλτσά, 2001) που πραγματοποιήθηκε τον Νοέμβριο του 1997 η θεματολογία περιελάμβανε εμπειρίες και μελέτες περιπτώσεων εντός και εκτός Ελλάδας (στο δυτικό κόσμο) στα βασικά θέματα που απασχολούν την Μουσειολογία δηλαδή τη σχέση της

με το κοινό, την εκπαίδευση του κοινού αλλά και των ανθρώπων που την ασκούν, τις διεπιστημονικές συνεργασίες της, την οργάνωση των συλλογών. Δόθηκε δηλαδή μια περισσότερο γενικευμένη εικόνα της μουσειολογίας αλλά με εξειδικευμένα παραδείγματα.

Στα πρακτικά του διεθνούς επιστημονικού συμποσίου που πραγματοποιήθηκε 8 χρόνια αργότερα στις 2 Δεκεμβρίου 2005 πάλι στη Θεσσαλονίκη παρατηρείται ότι η θεματολογία εξειδικεύθηκε περισσότερο π.χ. στη «διαχείριση της διαχείρισης του πολιτισμού» και επεκτάθηκε σε μελέτες περίπτωσης μουσείων με τα οποία δεν ήμασταν εξοικειωμένοι πχ συλλογών Αφρικανικής τέχνης (Σκαλτσά, 2008). Από το 2004 κυκλοφορεί το μουσειολογικό περιοδικό *Τετράδια Μουσειολογίας*, το πρώτο στην Ελλάδα που πραγματεύεται αποκλειστικά θέματα μουσείων από επιστήμονες που έχουν γνώση του αντικειμένου στη θεωρητική και στην εφαρμοσμένη του διάσταση και παρακολουθούν τις διεθνείς εξελίξεις του. Συνεπώς, η μεγάλη εξειδίκευση των πολιτισμικών και μουσειολογικών σπουδών συντελεί στην ακαδημαϊκή και επαγγελματική ενασχόληση ολοένα και μεγαλύτερου πλήθους επιστημόνων με τον κλάδο της Μουσειολογίας στην Ελλάδα και στην δρομολόγηση αλλαγών στα ελληνικά μουσεία.

Στην ετήσια έκθεση του ICOM σε παγκόσμιο επίπεδο για το 1997 μπορούμε να διακρίνουμε πολλές ομοιότητες με την μουσειακή και μουσειολογική πραγματικότητα στην Ελλάδα όπου στον πολιτισμό και στην ευρύτερη αγορά εργασίας απασχολούνται άνεργοι με προγράμματα απόκτησης εργασιακής εμπειρίας, χαμηλόμισθοι ή εθελοντικά, άνεργοι προκρίνονται και ιδιαίτερα όσοι λαμβάνουν επίδομα ανεργίας ούτως ώστε αυτό να διακοπεί, κάνουν την πρακτική τους φοιτητές εθελοντικά, αναλαμβάνουν εκπαιδευτικά προγράμματα ειδικότητες μη-σχετικές και όχι μουσειοεκπαιδευτές. Πιο συγκεκριμένα, η έκθεση του ICOM επισημαίνει ότι οι επαγγελματίες του μουσείου ασχολούνται με διοικητικές εργασίες και η εισοδηματική πολιτική του μουσείου τους κατευθύνει προς το πεδίο της διαχείρισης για την εξεύρεση πόρων. Στην Αγγλία οι επιχορηγήσεις προς τα μουσεία μέσω του Εθνικού λαχνού δεν καλύπτουν τις πάγιες οικονομικές ανάγκες τους. Στη Δανία η επιτυχία του ρόλου του μουσείου δεν προσμετράται με τον αριθμό των επισκεπτών αλλά με τον καθορισμό κριτηρίων ποιότητας και προσλαμβάνονται άνεργοι αντί των επαγγελματιών. Γενικά, έχουν γίνει περικοπές προϋπολογισμών και υπάρχουν εξειδικευμένοι άνεργοι μουσειολόγοι. Στον Καναδά υπάρχει εθελοντική εργασία φοιτητών ή ιδιωτών μιας χρήσης. Στην Ιταλία οι

αντιρρησίες συνείδησης αντικαθιστούν τους μουσειοεκπαιδευτές (Χρυσουλάκη, 2001:238). Έτσι, το ICOM προβαίνει σε προτάσεις για άμεσο άνοιγμα του μουσείου στο κοινό με κινητοποίηση τριών συνιστωσών: α) την εκπαίδευση και τον προσεταιρισμό της κοινότητας, β) τη συνύπαρξη μουσείου και περιβάλλοντος και εισχώρηση του μουσείου στον κύκλο της βιώσιμης ανάπτυξης, γ) την ομαδοποίηση των πολιτιστικών φορέων σε τοπική βάση και την αξιοποίηση της καλλιτεχνικής δημιουργίας (Χρυσουλάκη, 2001:238).

Όπως βλέπουμε, παγκόσμιο στόχο αποτελεί η προσέγγιση της νεολαίας μέσω των εκπαιδευτικών προγραμμάτων που στην Ελλάδα προωθούνται σε όλη την επικράτεια από το 1985, των οποίων η θεσμοθέτηση αργεί πολύ. (Αρχοντίδου, 2001:184). Την δεκαετία του 1990, και την πρώτη της νέας χιλιετίας εντείνεται η μουσειοπαιδαγωγική δραστηριότητα. Πλέον τα ελληνικά μουσεία συνδέονται με το περιβάλλον τους και την ιστορία της περιοχής τους και δεν λειτουργούν ως κέντρα ιστορίας της τέχνης όπως τα αρχαιολογικά μουσεία της Ευρώπης και της Αμερικής τα οποία εμπλουτίζουν τις συλλογές από την ελεύθερη αγορά ή όπως συνέβαινε παλαιότερα όταν τα ευρήματα της ελληνικής περιφέρειας εκτίθονταν στην πρωτεύουσα π.χ Εθνικό και Βυζαντινό Μουσείο Αθήνας (Αρχοντίδου, 2001:183).

Το επόμενο βήμα είναι τα αναστηλωτικά προγράμματα και ο εκσυγχρονισμός του θεσμικού πλαισίου που διέπει την προστασία της πολιτιστικής κληρονομιάς. Ήδη πριν την αλλαγή του αιώνα εφαρμόζεται το πιλοτικό πρόγραμμα αναδιοργάνωσης 10 μουσείων και 70 αρχαιολογικών χώρων διαφορετικής κλίμακας και περιεχομένου. Η εκμετάλλευση των εσόδων των μουσείων και των αρχαιολογικών χώρων προς όφελος της συντήρησής τους ωθεί σε κινητικότητα προς εξασφάλιση συμμετοχής των πολιτών. Την αμφίδρομη φιλική σχέση επικοινωνίας στηρίζουν θεσμοί όπως η Παγκόσμια Ημέρα των Μουσείων (18 Μαΐου), η θερινή επιμήκυνση του ωραρίου λειτουργίας και η συστηματική φιλοξενία εκδηλώσεων, οι Φίλοι των Μουσείων, οι ιστοσελίδες (Τζεδάκις & Παπακωνσταντίνου, 2001:105).

Επιπλέον, στη σύγχρονη κοινωνία προβάλλεται η άποψη ότι τα πολιτιστικά αγαθά αποτελούν κοινωνικό δικαίωμα όλων και ότι οι πολιτιστικές επενδύσεις μπορούν να είναι παραγωγικές, προσεγγίζοντας έτσι ένα πιο καταναλωτικό μοντέλο για το σύγχρονο πολιτισμό. Όμως, η ζητούμενη πολιτιστική δημοκρατία μπορεί να επιτευχθεί με την ένταξη της πολιτιστικής

δράσης στην αναπτυξιακή πολιτική της χώρας και την ύπαρξη ισχυρής μουσειακής πολιτικής (Χρυσουλάκη, 2001: 237).

Τομείς στους οποίους στοχεύει η Νέα Μουσειολογία και η μουσειακή πολιτική είναι η αποϊδρυματοποίηση των μουσείων και η απόκτηση εικόνας φιλικά προσκείμενης προς τον πολίτη, ο ελεύθερος χρόνος πολιτών να επανακτήσει τον πολιτιστικό του ρόλο, να αξιοποιηθούν οι δυνατότητες και να εκμηδενιστούν οι δυσμενείς επιπτώσεις των επιτευγμάτων της τεχνολογίας, να υπάρξουν πολλαπλές δυνατότητες και ευκαιρίες που να ανταποκρίνονται στις πραγματικές ανάγκες και προσδοκίες όλων των κοινωνικών ομάδων και, τέλος, να διασφαλιστεί η συλλογική συνείδηση και η αυτοδιαχείριση των πολιτιστικών αγαθών (Χρυσουλάκη, 2001:238).

Πιο γενικά, η Ματούλα Σκαλτσά στο άρθρο της στο *Archaeology and Arts* (2014) κάνει ανασκόπηση της ιστορίας και των φάσεων της μουσειολογίας στην Ελλάδα. Επισημαίνει ότι είναι αναμενόμενο για τις ανθρωπιστικές επιστήμες πρώτα να διαμορφώνονται στον ακαδημαϊκό χώρο οι συνθήκες για την ανάπτυξη ενός νέου επιστημονικού αντικειμένου και μετά, εφόσον υπάρχει πεδίο εφαρμογής, η αγορά να προσπαθεί να ευθυγραμμιστεί, με μεγάλη συνήθως καθυστέρηση. Όμως, η αγορά στην Ελλάδα δεν είναι «ανταγωνιστικά φιλελεύθερη», αλλά συντηρούμενη από το κράτος και η μουσειακή αγορά δεν αποτελεί εξαίρεση κατά το μεγαλύτερο μέρος της. Η σύμπλευση ακαδημαϊκών μουσειολογικών ενδιαφερόντων και αναγκών μουσειακής αγοράς προήλθε από πρωτοβουλίες ατόμων και εξαιτίας των θέσεων που αυτοί κατείχαν –είτε στην ακαδημία είτε σε ιδρύματα είτε στην αρχαιολογική υπηρεσία του ΥΠΠΟ είτε στη μουσειακή «αγορά»–, ελεύθερη ή κρατική, και όχι επειδή η αγορά αποφάσισε να παρακολουθήσει τον προβληματισμό των νέων θεωρητικών εξελίξεων (Σκαλτσά, 2014).

Επιμέρους θέματα που αναλύονται σε μελέτες καταδεικνύουν τον προσανατολισμό της μουσειολογίας σε διάφορους τομείς. Το εξειδικευμένο άρθρο της Καλής Τζώρτζη (2010) στο *Αρχαιολογία και Τέχνες* αναφέρεται στην αυξημένη ευαισθητοποίηση από την πλευρά των μουσείων ως προς τον τρόπο παρουσίασης των ανθρώπινων καταλοίπων, κάτι το οποίο συνάδει με την «πολιτικοποίηση» των μουσείων, η οποία αποτελεί χαρακτηριστικό της Νέας

Μουσειολογίας, και κάνει σύντομη ιστορική αναδρομή μέχρι σήμερα στον τρόπο έκθεσης σε μούμιες και σκελετούς.

Στο *Μουσείο και Νεωτερικότητα* (Τζώνος, 2007) αναφέρονται: πληροφορίες γενικές για τα μουσεία και την εξέλιξή τους, πανοραμική και συνοπτική εικόνα της σχέσης πολιτισμού, κοινωνίας, θεσμού και κτίσματος, γέννηση και σταδιοδρομία του μουσείου με έμφαση στον 19ο (διδασκτικό-ιστορικός τρόπος παρουσίασης εκθεμάτων) και τον 20ο αιώνα, τον μοντερνισμό και τον μεταμοντερνισμό. Δίνονται πολλά παραδείγματα μουσείων και εφαρμογή εκθεσιακών σχεδιασμών παγκοσμίως με έμφαση στην αρχιτεκτονική και τον κτιριολογικό τύπο του μουσείου, ο οποίος είναι αλληλένδετος με την μουσειολογική αντίληψη για την διάταξη των εκθεμάτων και την κίνηση των επισκεπτών. Κατά τον Τζώνο (2007:81) τα μουσεία τα οποία πληρούν τις αρχές της Νέας Μουσειολογίας θα πρέπει να προβάλλουν μουσειολογικό σκεπτικό που δείχνει αμεροληψία, αναδεικνύει τις αιτιώδεις σχέσεις και τις κοινωνικές καταβολές των φαινομένων χωρίς διδακτισμό, με αφήγηση των ίδιων των εκθεμάτων και φιλική σχέση προς τον επισκέπτη. Θα πρέπει να αναδεικνύουν τα εκθέματα με εκθεσιακό σχεδιασμό ο οποίος εκφράζει το νόημα της έκθεσης αλλά και με οικονομία μέσων και παρουσίαση που υπηρετεί το μουσειολογικό μήνυμα, να λειτουργούν θετικά στο αστικό τοπίο και να προσφέρουν όλη την αναγκαία χωρολειτουργική και τεχνολογική υποστήριξη.

Με απλά λόγια, ένα σύγχρονο μουσείο που επαγγέλεται τις αρχές της Νέας Μουσειολογίας οφείλει να λειτουργεί πολύπλευρα αλλά όχι πολύπλοκα. Πρέπει να έχει τον εκθεσιακό χώρο ως πυρήνα και άλλους χώρους παραπλεύρως που να φιλοξενούν εκπαιδευτικά προγράμματα, συναντήσεις, περιοδικές εκθέσεις, παραδοσιακή ή ηλεκτρονική βιβλιοθήκη, εικαστικά και δημιουργικά δρώμενα, auditoria για ομιλίες και διαλέξεις, πωλητήριο για εκδόσεις του μουσείου, εκμαγεία και σχετικά προϊόντα δώρων και αναψυχής. Είναι σημαντικό να παρέχεται πρόσβαση στο μουσειακό υλικό σε μελετητές και στο κοινό με όρους ασφαλείας για το υλικό και να υιοθετούνται συστήματα που εξυπηρετούν τη διαχείριση, την εκπαίδευση, την έρευνα και την αποτελεσματική παρουσίαση των συλλογών (Σταμπολίδης, 2001). Πλέον στους παραδοσιακούς ρόλους του μουσείου δηλαδή τη συγκέντρωση, την φύλαξη-συντήρηση, την επιστημονική επεξεργασία, την προβολή των κυρίαρχων κοινωνικών-πολιτισμικών αξιών προστίθενται οι νέοι, όπως της τάσης προσέγγισης μεγάλων μαζών, με

σκοπό την παιδεία, την ψυχαγωγία και την κατανάλωση, και της συμμετοχής στην πολιτιστική παραγωγή. Υπερπαραγωγές, χορηγίες πολυεθνικών, προβολή τάσεων με στόχο την καθιέρωση καλλιτεχνικών ρευμάτων, συγκρούσεις πολιτικών και οικονομικών συμφερόντων, αίγλη, χρήματα πλέον δεν είναι έννοιες ασύμβατες με τον πολιτισμό στην Ελλάδα (Τζώνος, 2007:60-61).

Επιπλέον έχει διατυπωθεί η άποψη ότι τα ελληνικά κρατικά μουσεία, τα ιδιωτικά ή εποπτευόμενα μουσεία και συλλογές, οι οργανωμένοι αρχαιολογικοί χώροι και μνημεία, τα πάρκα και τα εναπομείναντα δάση, οι πλατείες και οι κρήνες και οι γειτονιές πόλεων και χωριών μπορούν να παίζουν καθοριστικό ρόλο στην εκπαίδευση του βλέμματος του σημερινού και αυριανού πολίτη (Χρυσουλάκη, 2001:239). Συνεπώς, τα μουσεία πλέον- και αυτό συμβαίνει και στην Ελλάδα και εκτός Ελλάδας- δεν κρατούν φυλακτικό και επιτηρητικό ρόλο αλλά αποτελούν ενεργό μέσο εκπαίδευσης, ερμηνείας και κατανόησης της ιστορίας πράγμα που απαιτεί αλλαγές στις μεθόδους ως προς την επικοινωνία, την ερμηνεία και τη συμμετοχή του κοινού (Woolard, 2001:175).

Στον ελληνικό χώρο, λοιπόν, οι άλλοτε θεωρούμενοι ως βοηθητικοί χώροι των μουσείων μεταβάλλονται σε καθαρά ζωτικής σημασίας, όπως είναι οι διαρρυθμισμένοι χώροι υποδοχής των επισκεπτών, πλαισιωμένοι με οπτικοακουστικά ηλεκτρονικά συστήματα, ή η λειτουργία αμφιθεάτρων και αιθουσών φιλοξενίας πολιτιστικών εκδηλώσεων. Μόλις από το 1996 οι επισκέπτες με ειδικές ανάγκες έχουν δυνατότητα πρόσβασης σε ορισμένα, κατεξοχήν νεόδμητα, ελληνικά μουσεία. Η καθυστέρηση αυτή στην ανάπτυξη της μουσειολογίας δεν παρατηρείται όμως μόνο στα αρχαιολογικά ελληνικά μουσεία. Και στην Ευρώπη η παροχή υπηρεσιών στους επισκέπτες και η μέριμνα για τους ανθρώπους με ειδικές ανάγκες απασχόλησε το επιστημονικό προσωπικό των μουσείων με σχετική καθυστέρηση (Αρχοντίδου, 2001:184). Ωστόσο πλέον σχεδόν σε όλα τα δημόσια αρχαιολογικά μουσεία έχει ληφθεί μέριμνα για τη μετακίνηση των ΑΜΕΑ ακόμα και αν το κτιριακό κέλυφος δεν μπορεί να δεχθεί εύκολα παρεμβάσεις λόγω παλαιότητας και αρχαιολογικής προστασίας όπως το Μουσείο του Ναυπλίου.

Ειδικότερα, σε πρακτικά θέματα από τη μελέτη της ιστοσελίδας Οδυσσέας και από την επιτόπια παρατήρηση του δείγματος (βλ. Παράρτημα) προκύπτει ότι τα μουσεία στην Ελλάδα έχουν προσαρμοστεί στις ανάγκες του ειδικού κοινού με αρχιτεκτονικές (ράμπες: Μ. Δελφών, ανελκυστήρες, ηλεκτρική ράμπα ανόδου σκάλας για καροτσάκι: Μ. Ναυπλίου) και τεχνολογικές παρεμβάσεις (σύστημα Μπράιγ, ακουστικές ξεναγήσεις). Τα εκπαιδευτικά προγράμματα συνήθως δεν αναφέρονται στην ιστοσελίδα του Υπουργείου Πολιτισμού *odysseus.culture.gr* ούτε δίνονται λεπτομέρειες για τα κατ' έτος διενεργούμενα προγράμματα. Μια από τις εξαιρέσεις, στην ιστοσελίδα του όμως, αποτελεί το μουσείο Ακροπόλεως με πλήρη περιγραφή του κάθε προγράμματος ανάλογα με τη βαθμίδα εκπαίδευσης. Συμπερασματικά, η βάση του Υπουργείου Πολιτισμού *Οδυσσέας* δεν ενημερώνεται. Ανακριβείς πληροφορίες ως προς τις παροχές δίνουν και άλλα έντυπα του ΥΠΠΟ (εικ 2).

Αρχαιολογικό Μουσείο αρχαίας Ήλιδας

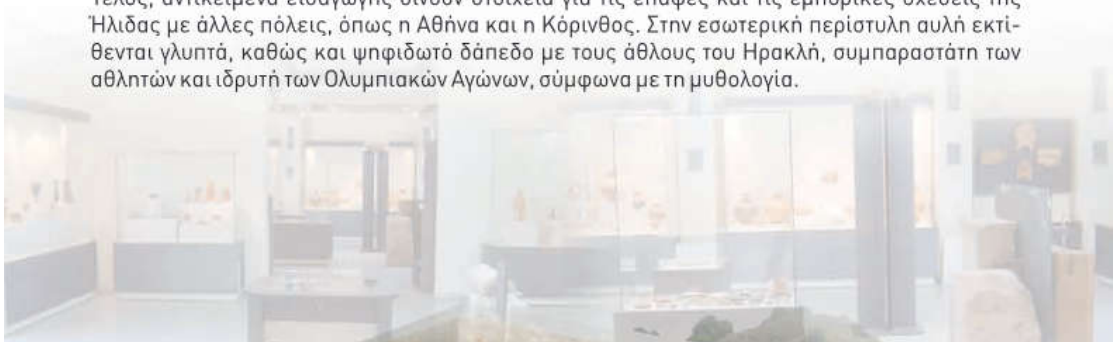
273 00 Γαστούνη

☎ +30 2622041501, 2622041503 ☎ +30 2622041501 ✉ zepka@culture.gr

Το Μουσείο της αρχαίας Ήλιδας ολοκληρώθηκε και λειτούργησε το 2004. Στεγάζεται σε νεόδμητο κτήριο, απόλυτα εναρμονισμένο με το φυσικό περιβάλλον, έργο του αρχιτέκτονα Αναστασίου Μπίρη.

Στην έκθεση του Μουσείου ξετυλίγεται η ιστορία της αρχαίας πόλης της Ήλιδας, η οποία ήταν υπεύθυνη για τη διοργάνωση των πανελλήνιων αγώνων στην Ολυμπία. Τα εκθέματα, που χρονολογούνται από την παλαιολιθική εποχή ως και τα χρόνια της ρωμαιοκρατίας, προέρχονται κυρίως από ανασκαφές στην περιοχή της αρχαίας πόλης και σε μικρότερους οικισμούς γύρω από αυτήν. Στις τέσσερις αίθουσες του Μουσείου οι επισκέπτες έχουν την ευκαιρία να γνωρίσουν, μέσα από τα εκθέματα, διάφορες πτυχές του δημόσιου και ιδιωτικού βίου, όπως και τα ταφικά έθιμα και τις λατρευτικές συνήθειες των κατοίκων. Σημαντικές επίσης θεωρούνται οι σχετικές με την προετοιμασία των αθλητικών αγώνων και τη διοίκηση της πόλης ενόπτης. Τέλος, αντικείμενα εισαγωγής δίνουν στοιχεία για τις επαφές και τις εμπορικές σχέσεις της Ήλιδας με άλλες πόλεις, όπως η Αθήνα και η Κόρινθος. Στην εσωτερική περίστυλη αυλή εκτίθενται γλυπτά, καθώς και ψηφιδωτό δάπεδο με τους άθλους του Ηρακλή, συμπαραστάτη των αθλητών και ιδρυτή των Ολυμπιακών Αγώνων, σύμφωνα με τη μυθολογία.

Εικ.2. Στιγμιότυπο οθόνης. Έκδοση της Διεύθυνσης Μουσείων του ΥΠΠΟ στην οποία γίνεται σύντομη αναφορά στα μουσεία ενώ οι πληροφορίες δεν είναι ακριβείς ως προς τα εικονίδια των παροχών.

Στον αρχιτεκτονικό σχεδιασμό των νέων μουσείων έχει προβλεφθεί η ύπαρξη σε πάνω από ένα σημεία χώρων αναψυχής του κοινού (Μουσείο Ακρόπολης) και καταστημάτων δώρων. Αν το μουσείο διαθέτει δική του ιστοσελίδα αυτή είναι ενημερωμένη και αποδεικνύεται χρησιμότερη από τη βάση *Οδυσσέας*. Τα μουσεία των μεγάλων πόλεων έχουν δική τους ιστοσελίδα ενώ τα μουσεία των κωμοπόλεων ακόμα κι αν διαθέτουν και αρχαιολογικό χώρο (Δελφοί, Ήλιδα) δεν διαθέτουν δική τους ιστοσελίδα ενώ μπορεί να έχουν μέσα κοινωνικής δικτύωσης (π.χ. Facebook-Δελφοί). Συνήθως τα μουσεία αυτά αναφέρονται στην ιστοσελίδα του δήμου τους (π.χ. Ήλιδα, Αίγιο). Τα μουσεία που στεγάζονται σε ιστορικά κτίρια δυσκολεύονται ή αδυνατούν να εφαρμόσουν τις απαραίτητες παρεμβάσεις στο κέλυφός τους πχ Μουσείο Σολωμού στην Κέρκυρα, Μουσείο Ναυπλίου (εικ.3.), Λαογραφικά Μουσεία που στηρίζονται στην ντόπια κοινωνία. Στο επικοινωνιακό κομμάτι τα περισσότερα μουσεία υστερούν, ακόμα και τα νεοσύστατα. Κίνητρο σε αυτόν τον τομέα αποτελεί η αυξημένη επισκεψιμότητα η οποία όταν υπάρχει δίνει ώθηση και λειτουργεί αμφίδρομα στον τομέα της επικοινωνίας. Αυξανόμενη επικοινωνία σημαίνει μεγαλύτερη επισκεψιμότητα η οποία με την σειρά της οδηγεί σε περισσότερη επικοινωνία.

Εικ.3. Μουσείο Ναυπλίου. Οικοδομήθηκε το 1713, κατά την Β' Ενετοκρατία, από τον Προβλεπτή της Θαλάσσης Αυγουστίνο Σαργέδο, ως οπλοστάσιο του ενετικού στόλου. Πηγή: Υπουργείο Πολιτισμού.

Με βάση το δεδομένο ότι η κατανάλωση είναι τρόπος ζωής στη σύγχρονη κοινωνία αλλάζει η εντύπωση για το βίωμα του μουσείου το οποίο δεν μπορεί να είναι πλήρες αν μέρος του δεν ταυτιστεί και με την κατανάλωση. Άλλωστε η πολύωρη εκδρομή/απόδραση στο μουσείο δεν μπορεί να γίνει χωρίς διάλειμμα- στο εστιατόριο ή στο πωλητήριο. Εξάλλου, η συγκέντρωση πόρων για τα λειτουργικά έξοδα του μουσείου είναι σημαντική, συχνά δε και κρίσιμη. Η διοργάνωση γιγαντιαίων περιοδικών εκθέσεων με σκοπό την προσέλκυση μαζών επισκεπτών, την ανύψωση του κύρους του μουσείου και την τόνωση των οικονομικών του, ενισχύει τις απαιτήσεις για χώρους υποδοχής και εξυπηρέτησης κοινού. Όταν στις παραπάνω πρόσθετες νέες εγκαταστάσεις, προστεθούν αίθουσες διαλέξεων για διοργάνωση εκδηλώσεων από το ίδιο το μουσείο ή ενοικίαση (και στις δύο περιπτώσεις προσέλκυση πρόσθετου κοινού), καθώς και εργαστήρια καλλιτεχνών, για την επιτόπου παραγωγή έργων τέχνης, τότε έχουμε μια ολοκληρωμένη εικόνα της λειτουργικής και χωρικής διεύρυνσης του προγράμματος του μουσείου (Τζώνος, 2007: 61).

Για την ύπαρξη ενός καλά διοικούμενου μουσείου συνεργούν οι παρακάτω παράγοντες οι οποίοι έχουν αξιολογηθεί ως κομβικοί από τη Μουσειολογία και απαραίτητοι στα σύγχρονα μουσεία. Πρέπει να υπάρχει σαφής καθορισμός της αποστολής του μουσείου (mission statement) και των μακρόπνοων στόχων (management by objectives), πολιτική (policy) που να αφορά την επιμέλεια των συλλογών και να εξασφαλίζει τον εμπλουτισμό, την τεκμηρίωση, τη φύλαξη και τη φυσική φροντίδα τους, τη μέγιστη πρόσβαση του κοινού στις συλλογές . Ακόμη, πρέπει να σχεδιαστούν και να εφαρμοστούν στρατηγικές απαραίτητες για την απόκτηση και επέκταση των πόρων που χρειάζονται και να διατυπωθούν μακροπρόθεσμοι και μεσοπρόθεσμοι προϋπολογισμοί με χρονοδιαγράμματα και λειτουργικούς σχεδιασμούς συνδεδεμένα με τις στρατηγικές. Πρέπει τα μουσεία να διοικούνται με μια δομή που να δίνει τη δυνατότητα για μακροπρόθεσμη θεσμική πρόσβαση στους ποικίλους πόρους που είναι απαραίτητοι για τα προγράμματά του. Πρέπει να αναπτυχθούν οι διοικητικές και επαγγελματικές ικανότητες και γνώσεις του προσωπικού το οποίο οφείλει να είναι καταρτισμένο, αφοσιωμένο, με κίνητρα, καλή καθοδήγηση και αλληλοσεβασμό ώστε να εργάζεται με ελευθερία και ανεξαρτησία για την επίτευξη των στόχων αλλά και να επιτυγχάνει θετική δημόσια εικόνα διαμορφωμένη από τη συμπεριφορά του.

Καθόλου μικρότερης σημασίας δεν είναι η υπαρξη κατάλληλης υποδομής η οποία διατηρείται σε καλή κατάσταση και παρέχει τον απαιτούμενο χώρο για τις διάφορες λειτουργίες, η επίτευξη ενός ειρηνικού εργασιακού πλαισίου όπου θα επιλύονται τα ποικίλα θέματα και ο σχεδιασμός πληροφορικών συστημάτων για την άμεση επεξεργασία όλων των πόρων του μουσείου (Αντζουλάτου-Ρετσίλα, 2008). Ως προς το τελευταίο, η ψηφιοποίηση των εκθεμάτων των μουσείων και η ανάπτυξη εφαρμογών στην Ελλάδα αποτελεί κύριο μέλημα του Υπουργείου Πολιτισμού το οποίο έχει αναλάβει η Διεύθυνση Εθνικού Αρχείου Μνημείων (ΔΕΑΜ) με χρηματοδότηση από το Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης από το 2012. Ενδεικτικά, για την ψηφιοποίηση και την διαδραστικότητα ο Andrea Witcomb στο άρθρο του *Διαδραστικότητα: Προχωρώντας πιο πέρα* (2012) αναφέρει τα εκπαιδευτικά μοντέλα που αξιοποιούν τα μουσεία και θεωρεί ότι η διαδραστικότητα μπορεί και να μην περιλαμβάνει διαδραστικά εκθέματα αλλά σίγουρα δίνει έμφαση στο μουσειακό κοινό αναγνωρίζοντας διαφορές ως προς τις αξίες και τις αξιώσεις για γνώση και την επιθυμία συνεργασίας ανάμεσα στο μουσείο και το κοινό του. Ως εκ τούτου, η διαδραστικότητα είναι μια μέθοδος και μια ικανότητα που οι επαγγελματίες του μουσείου πρέπει να επιδιώκουν να αναπτυχθεί στην Ελλάδα. Τέλος, κομβικό παράγοντα για τη σύγχρονη Μουσειολογία αποτελεί η ευαισθητοποίηση και η ανταπόκριση του μουσείου στις ανάγκες και τις προσδοκίες του κοινού και των χορηγών.

Όσο περισσότεροι από αυτούς τους παράγοντες ικανοποιούνται τόσο πιο απτά είναι τα θετικά αποτελέσματα τα οποία θα συνεργήσουν στη μακροβιότητα και αειφόρο ανάπτυξη του πολιτιστικού ιδρύματος και της κοινωνίας που το κινητοποιεί. Ενδεικτικά, ο διεθνής εορτασμός της Ημέρας Μουσείων το 2015 είχε ως θέμα «Μουσεία για μια βιώσιμη κοινωνία» (Συκκά, 2015). Πόσοι λοιπόν από αυτούς ικανοποιούνται στα ελληνικά μουσεία σήμερα; Σύμφωνα με έρευνα που παρουσιάστηκε στο 10^ο Επιστημονικό Συμπόσιο του τομέα Αρχαιολογίας και Ιστορίας της Τέχνης του Πανεπιστημίου Αθηνών οι Έλληνες δηλώνουν ότι πηγαίνουν στα μουσεία σε ποσοστό 80% αλλά ως προς τη συχνότητα της επίσκεψης το 70% δηλώνει ότι πάει μία ή δύο φορές τον χρόνο, σπάνια ή δεν δίνεται απάντηση. Η ανακολουθία πιστοποιεί ότι δεν είναι τακτικοί επισκέπτες ή -κατά τη γνώμη μου- θεωρούν ότι μία φορά το χρόνο είναι αρκετή. Όταν τους ζητήθηκε να πουν τι τους δυσαρεστεί και να κρίνουν τι πρέπει να αλλάξει απάντησαν ότι δεν πρέπει να πληρώνουν το ίδιο αντίτιμο με τους ξένους, κάτι που δικαιολογείται την εποχή της κρίσης αλλά και –κατά την σχηματισθείσα από συζητήσεις με ανθρώπους εκτός του χώρου γνώμη μου- δεν θεωρούν ότι είναι μια υπηρεσία για την οποία

πρέπει να πληρώνουν. Ακόμη θέλουν τα μουσεία να γίνουν πιο ελκυστικά και να μένουν ανοιχτά εκτός των ωρών της δικής τους εργασίας. Παρατηρείται ότι οι ερωτώμενοι περιγράφουν ένα πιο φιλικό και ενδιαφέρον σε αυτούς μουσείο κάτι το οποίο η Νέα Μουσειολογία έχει θέσει ως πρωτεύοντα στόχο αλλά όπως προκύπτει από την παρούσα έρευνα στην Ελλάδα δεν έχει επιτευχθεί ακόμα ή τουλάχιστον δεν έχει μπορέσει να επικοινωνηθεί αυτή η προσπάθεια των μουσείων προς το κοινό. Σύμφωνα με την Μάρλεν Μούλιου (Συκκά, 2015) τα μουσεία πρέπει να πιστεύουν στη μοναδικότητά τους για να μπορέσουν να σταθούν σε μια μεγάλη μουσειακή κοινότητα. Τα ελληνικά μουσεία, αρχαιολογικά στην πλειονότητά τους, έχουν αυτή τη μοναδικότητα, αλλά το να μπουν στην καθημερινότητά μας απαιτεί συνεχή προσπάθεια μέσα από ευέλικτες δράσεις ώστε να φέρνουν τους πολίτες στα μουσεία με κάθε αφορμή. Μερικές από αυτές τις προσπάθειες είναι οι Νύχτες Μουσείων, η Διεθνής Ημέρα Μουσείων, οι Ευρωπαϊκές Ημέρες Πολιτιστικής Κληρονομιάς, η Πανσέληνος, το άνοιγμα των αποθηκών, των εργαστηρίων, η διοργάνωση συναυλιών.

Τα πωλητήρια και τα καφέ δεν δημιουργούν τη μόνιμη σχέση του επισκέπτη με τα εκθέματα και τα μουσεία. Βέβαια βοηθούν στη βιωσιμότητά τους. Σύμφωνα με τη Μούλιου αυτό που φέρνει ένα μουσείο κοντά στην κοινωνία είναι η προσφορά ιδιαίτερων εμπειριών μέσα από εκθέσεις και πολυποίκιλες δράσεις. Γιατί υπάρχει ο κίνδυνος το κομμάτι της αναψυχής σε ένα μουσείο να υπερκεράσει και να υποβιβάσει την εκθεσιακή προσπάθεια. Ως παράδειγμα η Μούλιου φέρνει το Μουσείο Βικτόρια και Άλμπερτ, τη δεκαετία του '90, για το οποίο έλεγαν: «Είναι ένα εξαιρετικό καφέ με ένα πολύ καλό μουσείο δίπλα του» (Μούλιου στην Συκκά, 2015).

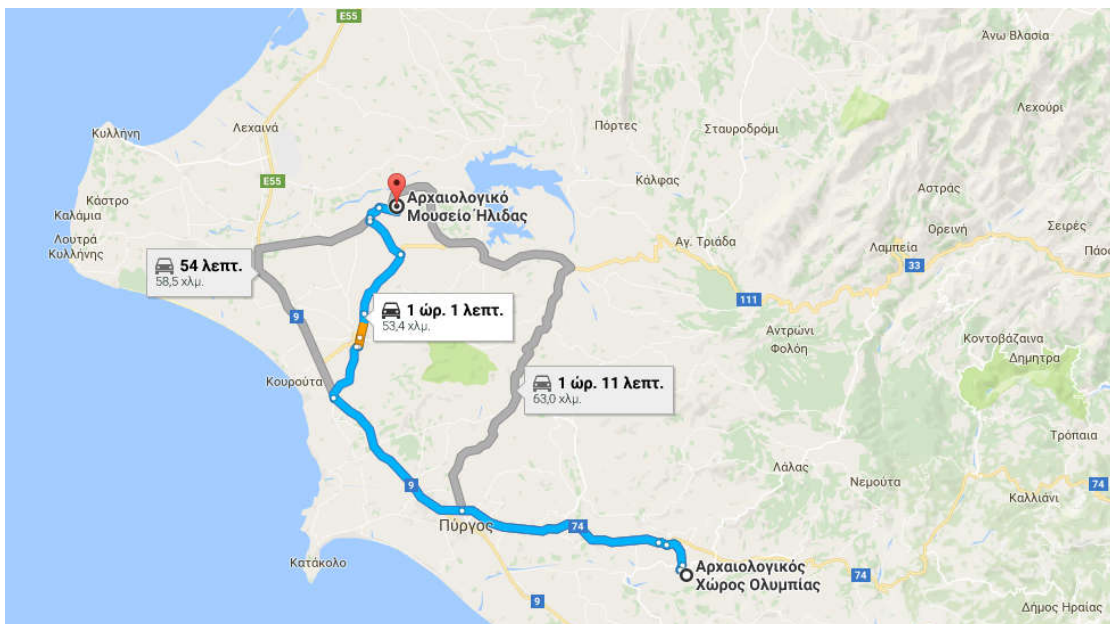
Ως προς τους παράγοντες που θέτει η Νέα Μουσειολογία για την εύρυθμη και ενσωματωμένη στην κοινωνία λειτουργία του μουσείου θα μελετηθεί το Αρχαιολογικό Μουσείο της Ήλιδας. Θα παρουσιαστεί ο λόγος δημιουργίας του, οι ενέργειες των αρμοδίων, η μουσειακή έκθεση, η κοινωνία του, το παρελθόν, το παρόν και το μέλλον του σε μια προσπάθεια να ερμηνευτεί ο τρόπος εφαρμογής της Νέας Μουσειολογίας σε ένα σύγχρονο μουσείο μιας μη-αστικής περιοχής.

Κεφάλαιο 3

Μελέτη Περίπτωσης: Το Αρχαιολογικό Μουσείο της Ήλιδας

Το Μουσείο της Ήλιδας βρίσκεται κοντά στον αρχαιολογικό χώρο Ήλιδας και σε απόσταση 58 χλμ., δηλαδή 55 λεπτά της ώρας από την αρχαία Ολυμπία⁵. Η Αρχαία Ήλιδα ήταν η διοργανώτρια πόλη-κράτος των Ολυμπιακών αγώνων από το 776 π.Χ μέχρι το 393 μ.Χ. και στον αρχαιολογικό της χώρο σώζονται: η αγορά, γυμνάσια, παλαίστρα, στοές, ιερά, θέατρο, η αρχαία πόλη.

Εικ. 4. Στιγμιότυπο οθόνης στο οποίο διακρίνονται οι διαδρομές από την Ήλιδα στην Ολυμπία. Η δυτική διαδρομή είναι η πιο σύντομη, βαθιά και στο μεγαλύτερο τμήμα της κινείται στην Εθνική Οδό Πατρών-Πύργου.

⁵ Το Μουσείο της Ήλιδας απέχει 83 χλμ και 1,22' από την Πάτρα και βρίσκεται 12χλμ ανατολικά της Εθνικής Οδού Πατρών-Πύργου, η οποία οδηγεί στον αρχαιολογικό χώρο της Αρχαίας Ολυμπίας.

3.1. Χαρακτηριστικά της περιοχής που εδρεύει το Αρχαιολογικό Μουσείο της Ήλιδας

Παρακάτω παρατίθενται μερικά βασικά χαρακτηριστικά του Δήμου της Ήλιδας τα οποία είναι απαραίτητα για να σκιαγραφήσουμε το εγχώριο κοινό του μουσείου και πιθανούς τομείς ενδιαφέροντός του. Ο Δήμος ανήκει στην Περιφερειακή Ενότητα Ηλείας- η οποία αποτελείται από επτά Δήμους- της Περιφέρειας Δυτικής Ελλάδας. Συστάθηκε με το Πρόγραμμα Καλλικράτης από την συνένωση των προϋπαρχόντων Δήμων Αμαλιάδας και Πηνείας. Η έκταση του Δήμου είναι 401,9 τ.χλμ και ο πληθυσμός του 32.219 κάτοικοι σύμφωνα με την απογραφή του 2011. Έδρα του Δήμου ορίστηκε η Αμαλιάδα. Ο Δήμος Ήλιδας συνορεύει βόρεια με τους Δήμους Πηνειού, Ανδραβίδας- Κυλλήνης, Δυτικής Αχαΐας και Ερυμάνθου, ανατολικά με το Δήμο Αρχαίας Ολυμπίας και νότια με το Δήμο Ανδρίτσαινας- Κρεστένων. Από το Δήμο Ήλιδας διέρχονται δύο βασικοί οδικοί άξονες: η Επαρχιακή Οδός Αμαλιάδας-Χανιού και η Εθνική Οδός Πάτρας-Ήλιδας.

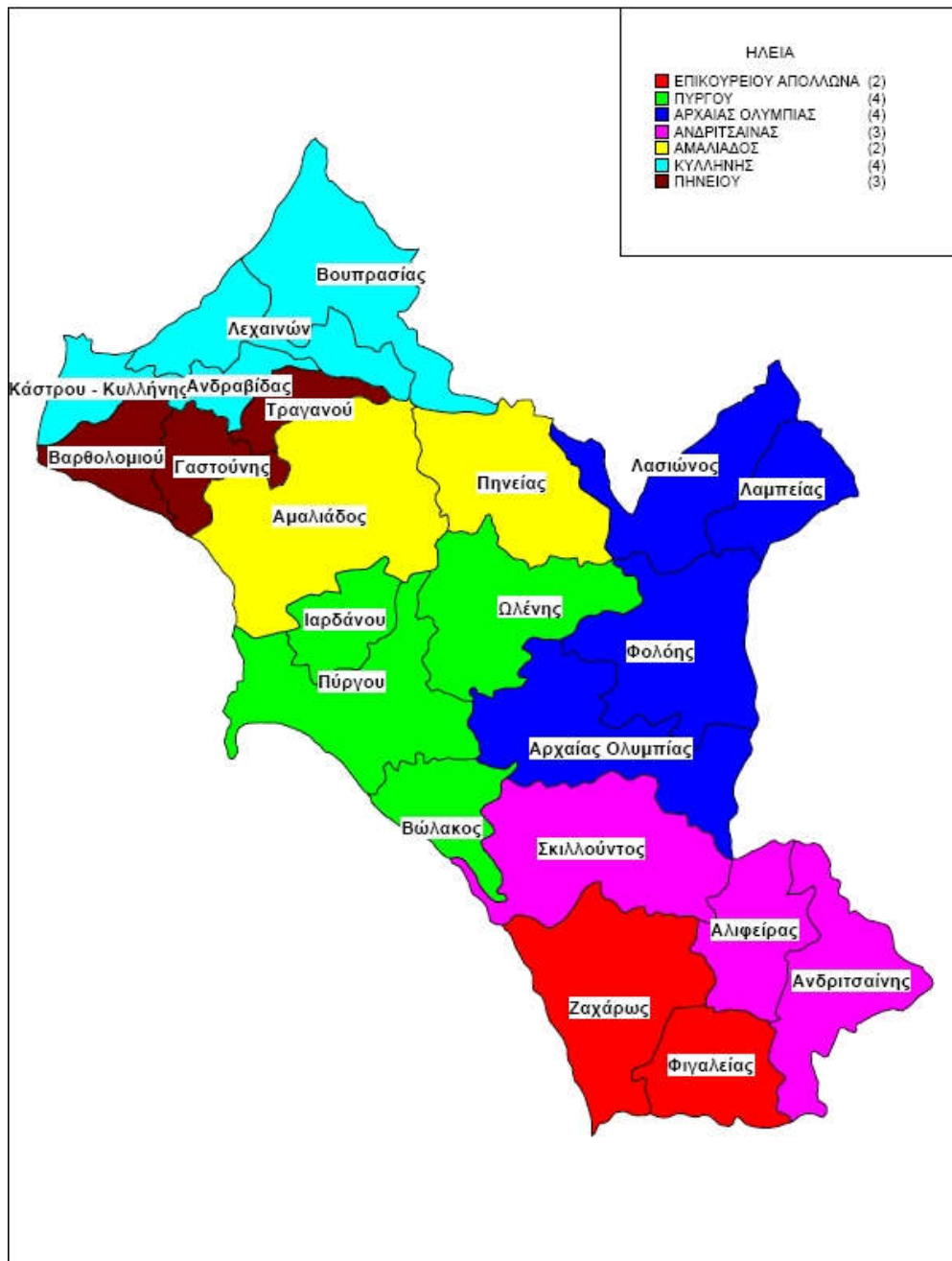
Ο Δήμος Ήλιδας έχει σημαντική εξάρτηση από τον πρωτογενή τομέα και περιλαμβάνει κυρίως αγροτικό πληθυσμό, ο οποίος στην πλειονότητά του ασχολείται με την παραδοσιακή μορφή γεωργίας. Από τα κυριότερα προϊόντα που προωθούνται στην τοπική αγορά είναι η βιομηχανική τομάτα, οι πατάτες, τα εσπεριδοειδή, τα κρεμμύδια (Καλυβίων), το ελαιόλαδο, η σταφίδα, το μέλι κ.ά. Πρόκειται δηλαδή για έναν κατ' εξοχήν αγροτικό δήμο.

Το μεταφορικό δίκτυο του Δήμου Ήλιδας, δεδομένων αφενός του γεωγραφικού ανάγλυφου (κυρίως χαρακτηρίζεται από πεδινές και ημιορεινές εκτάσεις) και αφετέρου της εγγύτητας με μεγάλα αστικά κέντρα (Πάτρα, Πύργος) είναι αρκετά βατό και εξυπηρετεί με σχετική επάρκεια όλους τους οικισμούς του Δήμου. Επίσης, το σύνολο του εθνικού και επαρχιακού δικτύου εντός των διοικητικών ορίων του Δήμου Αμαλιάδας είναι ασφαλτοστρωμένο. Ο συνολικός πληθυσμός του Δήμου ανέρχεται σε 32.219 μόνιμους κατοίκους (Πηγή: ΕΛ.ΣΤΑΤ. 2011).

ΔΗΜΟΣ ΗΛΙΔΑΣ	Μόνιμος Πληθυσμός 2001	Μόνιμος Πληθυσμός 2011	Ρυθμός Μεταβολής
Δ.Ε. ΑΜΑΛΙΑΔΑΣ	31.542	28.520	-9,58%
Δ.Ε. ΠΗΝΕΙΑΣ	4.733	3.699	-21,85%
ΣΥΝΟΛΟ ΔΗΜΟΥ	36.275	32.219	-11,18%

Πίνακας 1. Μόνιμος πληθυσμός Δήμου Ήλιδας και ρυθμός μεταβολής (ΕΛ.ΣΤΑΤ. 2001 &2011)

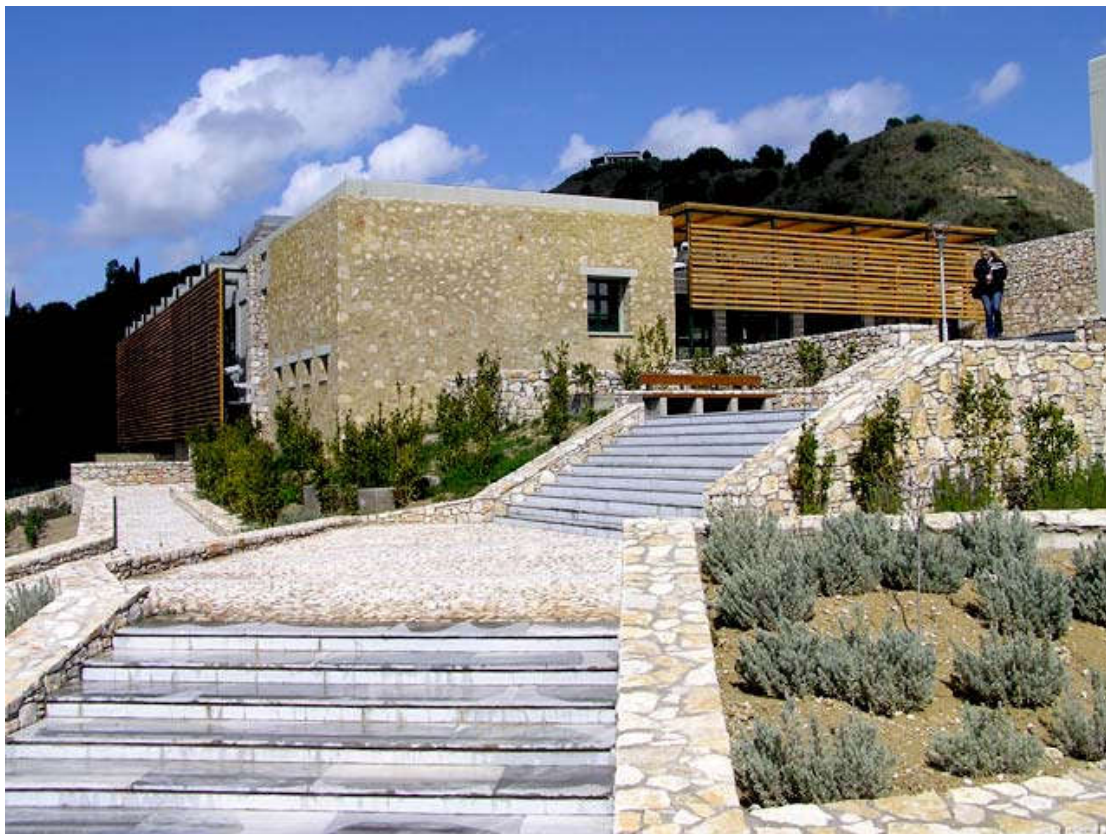
Σύμφωνα με τον παραπάνω πίνακα, (ΑΔΑ:ΩΞΤΗΩΡΘ-9ΦΝ, 2015) προκύπτει ότι 89% του μόνιμου πληθυσμού του Δ. Ήλιδας βρίσκεται στη Δ.Ε. Αμαλιάδας όπου εδρεύει και το Μουσείο της Ήλιδας. Ωστόσο είναι σημαντική η μείωση του πληθυσμού ενώ η τοπική κοινότητα Αρχαίας Ήλιδας έχει 306 κατοίκους σύμφωνα με την απογραφή του 2011 (ΦΕΚ3465, 28.12.2012)

Εικ. 5. Νομός Ηλείας με τις Δημοτικές Ενότητες. Πηγή: Αποκεντρωμένη Διοίκηση

Η περιοχή, οι κάτοικοι, ο αρχαιολογικός χώρος και το μουσείο της Ήλιδας και της Ολυμπίας δοκιμάστηκαν τον Αύγουστο του 2007 από εκτεταμένες πυρκαγιές που έπληξαν ολόκληρο το νομό και στοίχισαν ανθρώπινες ζωές και από το σεισμό των 6,5R τον Ιούνιο 2008. Πρόκειται δηλαδή για μια περιοχή η οποία έχει αντιμετωπίσει αρκετά προβλήματα στο παρελθόν και από την οποία οι κάτοικοι φεύγουν. Μέσα σε αυτές τις συνθήκες καλείται το Μουσείο της Ήλιδας να προσελκύσει και να κρατήσει και αυτό το κοινό.

3.2. Περιγραφή του Αρχαιολογικού Μουσείου της Ήλιδας

Εικ. 6. Το Αρχαιολογικό Μουσείο της Ήλιδας. Πηγή: Υπουργείο Πολιτισμού.

Το Μουσείο της Ήλιδας (εικ.6.) είναι ένα δώροφο κτίριο 1400 τ. μ. περίπου, με κύριο εκθεσιακό χώρο, χώρους υποδοχής επισκεπτών, εργαστήρια, αποθήκες και μηχανοστάσιο (amaliada-news, 2015) σε έκταση 23 στρεμμάτων στη δυτική πλαγιά του λόφου της αρχαίας ακρόπολης. Οικοδομήθηκε σε σχέδια του αρχιτέκτονα Αναστάσιου Μπίρη κατά το διάστημα 2002-2004 με την εποπτεία της Διεύθυνσης Μελετών Μουσείων του ΥΠ.ΠΟ (Υπουργείο Πολιτισμού και Αθλητισμού) με στόχο να φτάσει στο βλέμμα του επισκέπτη ο στιβαγμένος στις αποθήκες αρχαιολογικός πλούτος, όπως διαφαίνεται από τα σχετικά κείμενα στην ιστοσελίδα του *Odysseus*. Εγκαινιάστηκε στις 24 Μαρτίου 2004, την ίδια ημέρα με τα ανακαινισμένα Μουσεία της Αρχαίας Ολυμπίας, την παραμονή της αφής της Ολυμπιακής φλόγας στην Αρχαία Ολυμπία για τους Ολυμπιακούς Αγώνες της Αθήνας (Μουρτζίνη, 2015)(εικ.7,8).

Εικ.7. Η τελετή αφής της Ολυμπιακής Φλόγας για τους Αγώνες Αθήνα 2004 στο χώρο της Ήλιδος (Μουρτζίνη, 2015)

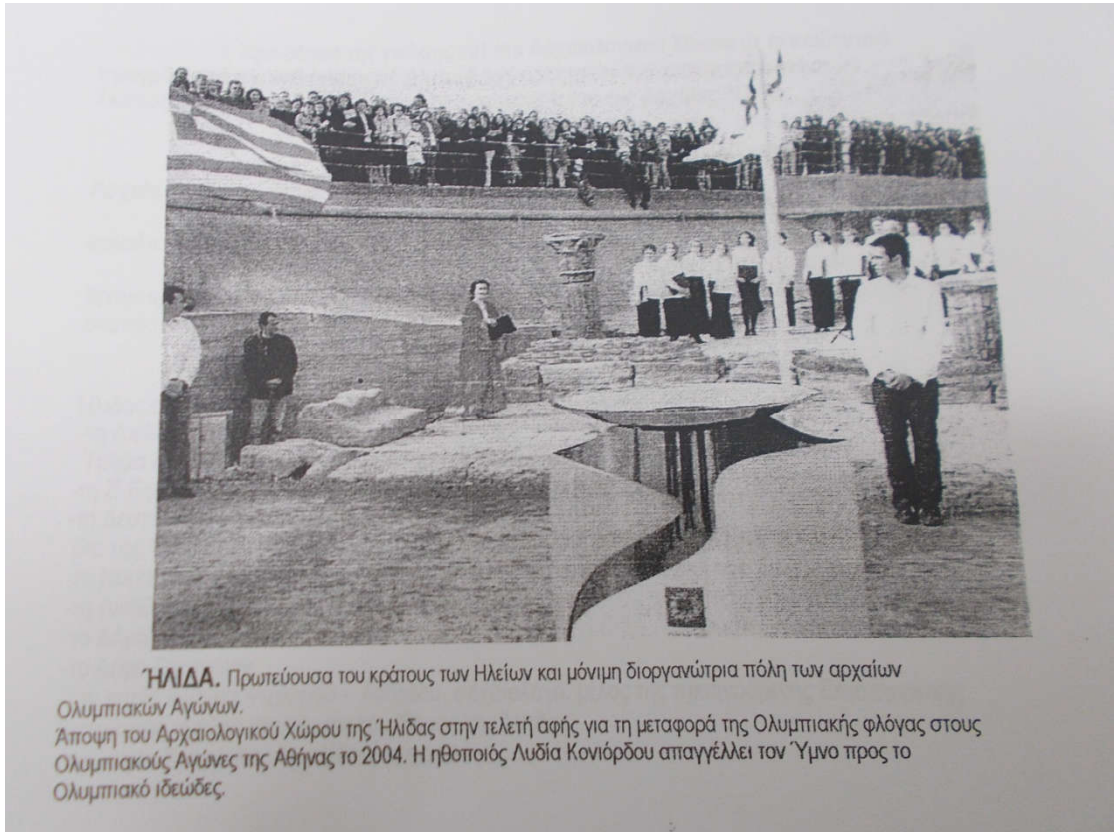
Χρηματοδοτήθηκε από κοινοτικούς πόρους, στο πλαίσιο του Μέτρου 2.1 του ΠΕΠ Δυτικής Ελλάδας, με φορέα υλοποίησης την Διεύθυνση Εκτέλεσης Έργων Μουσείων και Πολιτιστικών Κτηρίων και προϋπολογισμό 4.248.969 €. Η αρχή έγινε από τον ανασκαφέα του αρχαιολογικού χώρου Νίκο Γιαλούρη ήδη από τη δεκαετία του '80 και τελεσφόρησε με την δωρεά της έκτασης από την Εταιρεία Φίλων Αρχαίας Ήλιδος προς το Υπουργείο Πολιτισμού το 1995 και την ευνοϊκή συγκυρία της διοργάνωσης των Ολυμπιακών Αγώνων του 2004 (Μουρτζίνη, 2015). Το 2001 η ανέγερση του Νέου Μουσείου Ήλιδος, σε αντικατάσταση της Μουσειακής Συλλογής Ήλιδας (1980-2003), χαρακτηρίζεται, από κοινού με το έργο ανάδειξης του αρχαιολογικού χώρου, ως Ολυμπιακό Έργο. Σε αυτό το σημείο επισημαίνεται η καίρια πρωτοβουλία της Επιστημονικής Επιτροπής Μελέτης και Διαμόρφωσης του Αρχαιολογικού Χώρου Ήλιδας και του Γενικού Διευθυντή Αρχαιοτήτων του ΥΠ.ΠΟ Λάζαρου Κολώνα, πρώην Έφορου της ΣΤ' ΕΠΚΑ με επιστημονικά ενδιαφέροντα και δράση στη Δυτική Ελλάδα και τα Ιόνια Νησιά (Αντωνόπουλος, 2017⁶).

---

⁶ Η μελέτη του Max Ross (2004) η οποία βασίζεται σε 12 συνεντεύξεις επαγγελματιών του μουσείου αποτελούν χρήσιμο οδηγό για θέματα συζήτησης με τον συνομιλητή αρχαιολόγο.

Αυτή η πρωτοβουλία συνάδει με την μουσειακή πραγματικότητα στην Ελλάδα η οποία συχνά δομείται μέσα από τυχαιότητες και ευτυχείς συγκυρίες- εδώ το σωστό πρόσωπο στην κατάλληλη θέση- την οποία περιγράφει η Ματούλα Σκαλτσά (2014).

Το κτίριο του μουσείου ήταν έτοιμο στο τέλος του 2003. Βιοκλιματικό, σε πλήρη εναρμόνιση με το φυσικό περιβάλλον σχεδιάστηκε σε δύο επίπεδα. Στην Α' Στάθμη υπήρχε πρόβλεψη για αίθουσες εκθέσεων, κοινόχρηστους χώρους υποδοχής (εκδοτήριο εισιτηρίων, αυλή υποδοχής, αναψυκτήριο), χώρους υγιεινής και βοηθητικούς χώρους (γραφείο διοίκησης, βιβλιοθήκη). Στη Β' Στάθμη χωροθετήθηκαν οι βοηθητικοί χώροι του μουσείου, δηλαδή οι αποθήκες φύλαξης των ευρημάτων, οι χώροι των εργαστηρίων συντήρησης και οι ηλεκτρομηχανολογικές εγκαταστάσεις (Αρχείο ΕΦ.Α.Ηλείας: Κατανομή χώρων, 1997). Για τη στάθμευση των αυτοκινήτων δημιουργήθηκαν τρεις περιοχές στον ευρύτερο περιβάλλοντα χώρο (Υπουργείο Πολιτισμού και Αθλητισμού). Εκπαιδευτικά προγράμματα άρχισαν να τρέχουν από τον Οκτώβριο του 2011 ενώ τοποθετήθηκε και σύγχρονο λυόμενο θέατρο για τις εκδηλώσεις στο χώρο ώστε να προφυλάσσεται το αρχαίο θέατρο (εικ.9-11).

Εικ. 8. Φωτογραφία από την υποδοχή της φλόγας στην Ήλιδα αμέσως μετά την αφή της από την Αρχαία Ολυμπία για τους Ολυμπιακούς της Αθήνας. Αρχείο ΕΦ.Α.Ηλείας.

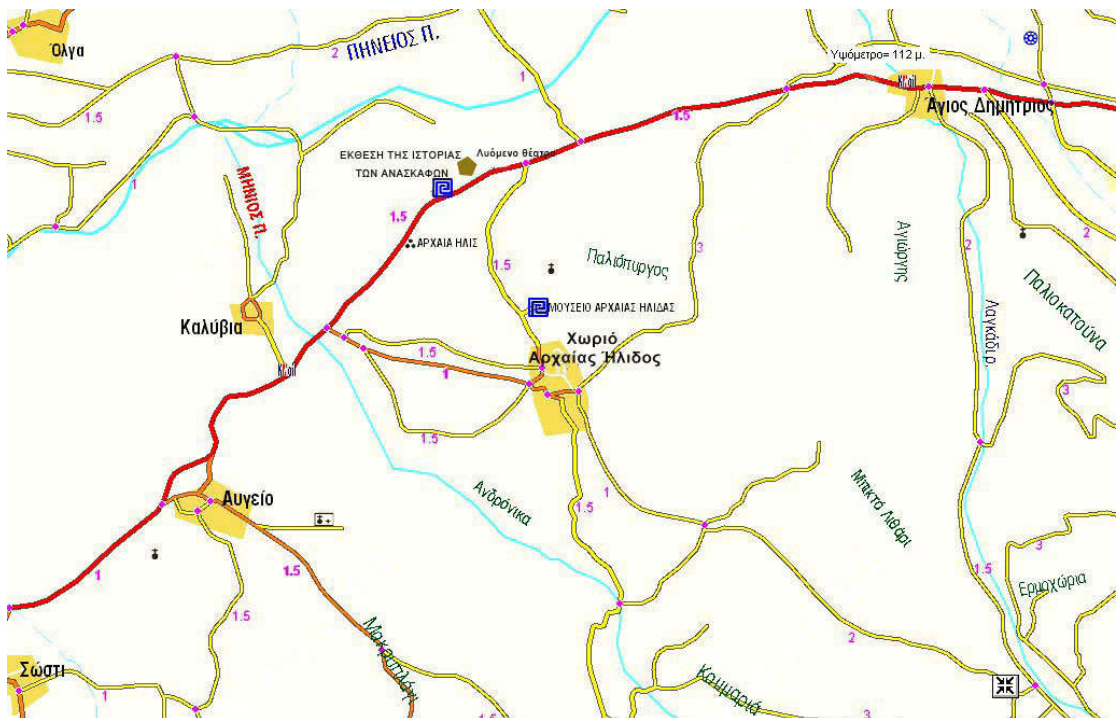

Εικ. 9. Λυόμενο θέατρο Ήλιδος στο οποίο πραγματοποιούνται εκδηλώσεις. (Μουρτζίνη, 2015)

Εικ. 10. Το αρχαίο θέατρο Ήλιδας κατά την επίσκεψη της γράφουσας. Προσωπικό αρχείο.

Εικ.11. Ευρύτερη περιοχή του αρχαιολογικού χώρου με σημειωμένες τις οδούς πρόσβασης σε αυτόν και το Μουσείο Ήλιδος και τις χιλιομετρικές τους αποστάσεις. (Μουρτζίνη, 2015)

Η έκθεση διαρθρώνεται σε δεκατέσσερις θεματικές ενότητες (εικ.12), οι οποίες κοσμούν τις τρεις κύριες αίθουσες του μουσείου και την αίθουσα περιοδικών εκθέσεων. Στην πρώτη αίθουσα παρουσιάζονται οι ενότητες που αφορούν το χώρο και την προϊστορία, τα κτήρια, τις επιγραφές και τα επαγγέλματα. Στη δεύτερη εκτίθενται αντικείμενα σχετικά με την τέχνη και την τοπική βιοτεχνική παραγωγή. Η τρίτη αίθουσα περιλαμβάνει ενότητες σχετικές με τον ιδιωτικό βίο, τις λατρείες, τον αθλητισμό και τη διοίκηση. Στην τέταρτη αίθουσα των περιοδικών εκθέσεων, φιλοξενούνται αντικείμενα εισαγωγής από περιοχές με τις οποίες η Ήλιδα είχε αναπτύξει επαφές και εμπορικές σχέσεις, όπως η Αθήνα και η Κόρινθος και εκτίθενται ευρήματα από την περιφέρεια της πόλης. Τα μεγαλύτερου μεγέθους ευρήματα γλυπτά κυρίως, στο διάδρομο και στην εσωτερική αυλή του μουσείου, οργανώνονται σε διάταξη που αντικατοπτρίζει τις κυρίως εκθεσιακές ενότητες του μουσείου (Ματζάνας, n.d.). Στην είσοδο των αιθουσών υπάρχει συνοδευτικό κείμενο (εικ.13-16) το οποίο είναι σύντομο και ουσιαστικά αναρτά το περιεχόμενο της αίθουσας.

Ενότητες της Έκθεσης

1. Ο χώρος και το απώτερο παρελθόν

Κρανίο μεγάλου εξαφανισμένου ζώου, λίθινα εργαλεία, αγγεία και όστρακα, ειδώλια, όπλα, εξαρτήματα ενδυμασίας

2. Τα κτίρια

Πήλινα και λίθινα αρχιτεκτονικά μέλη

3. Τα επαγγέλματα

Όργανα, εργαλεία και εξαρτήματα εργαλείων

4. Οι επιγραφές

Επιγραφές, κυρίως εγχάρακτες ή ενσφράγιστες, σε αγγεία και σε λίθινα υπόβαθρα

5. Η τέχνη και η μικροτεχνία

Αντικείμενα σχετικά με το θέατρο, έργα πλαστικής και χαλκουργίας

6. Η βιοτεχνία

Πήλινα και γυάλινα αγγεία, αντικείμενα από μεγαλύτερα αγγεία, σκεύη ή έπιπλα, από χαλκό, γυαλί, οστό ή πηλό

7. Αντικείμενα καθημερινής χρήσης

Λύχνιοι, αγγεία πόσης

8. Καλλωπισμός

Κοσμήματα και άλλα είδη καλλωπισμού, πυξίδες, κάτοπτρα και ειδώλια με περίτεχνες κομμώσεις

9. Παιδική ηλικία

Παιχνίδια, ειδώλια και σχετικά αγγεία, 10. Επιτύμβιες στήλες, τεφροδόχες κάλπες

10. Ταφικό έθιμο

11. Λατρεία

Γλυπτά, αγγεία

12. Αθλητικοί αγώνες

Γλυπτά, αρχιτεκτονικά μέλη, εργαλεία και όργανα αθλητών

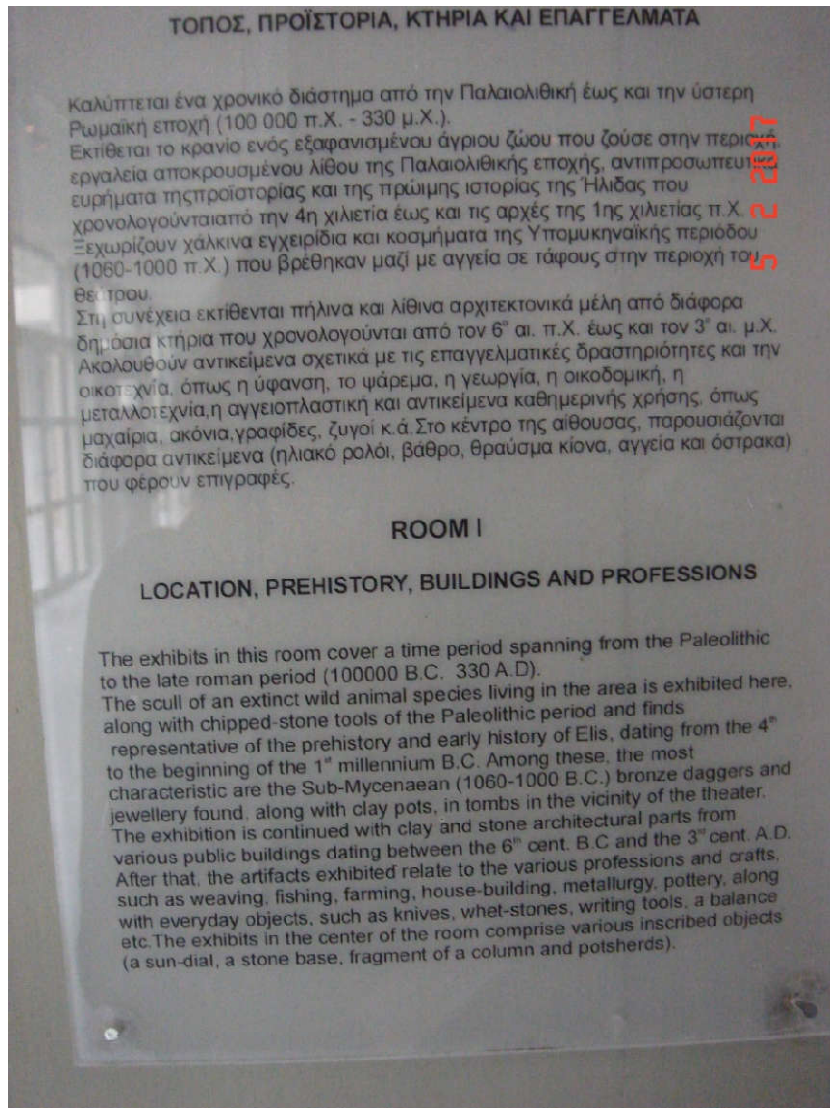
13. Διοίκηση

Επιγραφές, όπλα, γλυπτά

14. Περιφέρεια-σχέσεις με άλλα κέντρα

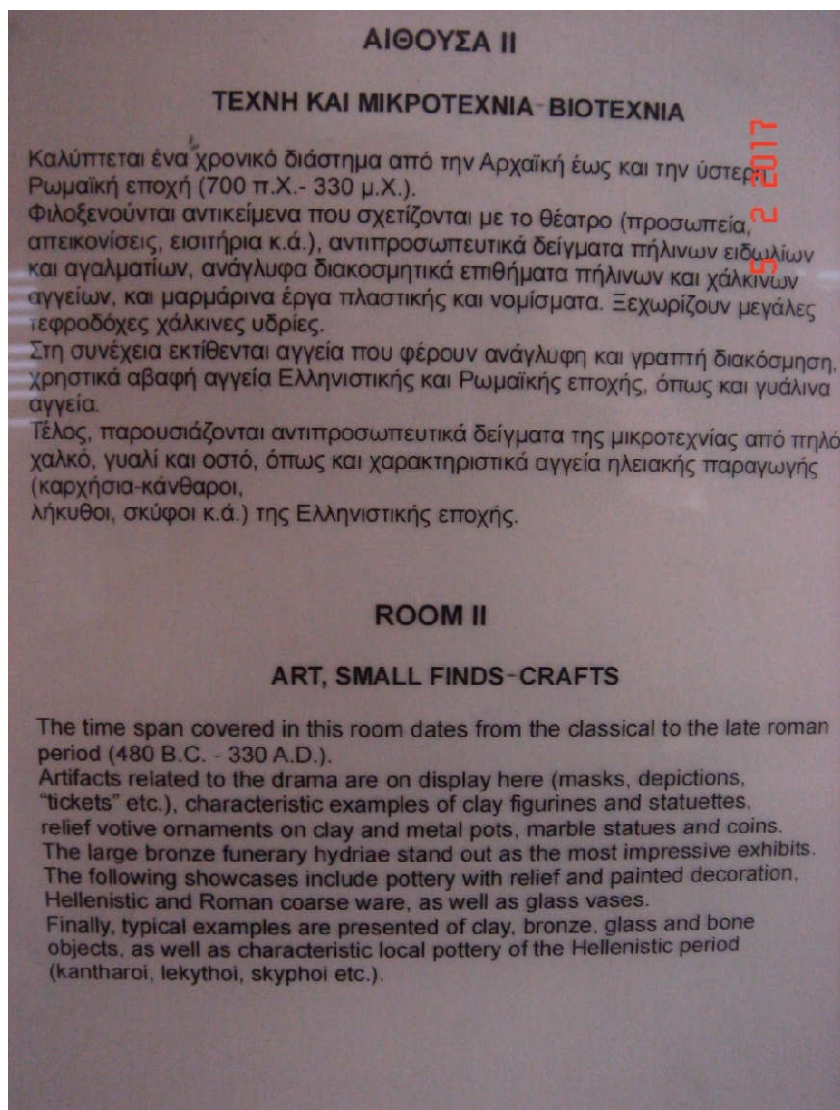
Αντικείμενα (κυρίως αγγεία) εισαγωγής ή προερχόμενα από την γύρω περιοχή

Εικ. 12. Μουσείο Ήλιδας. Ενότητες της έκθεσης.

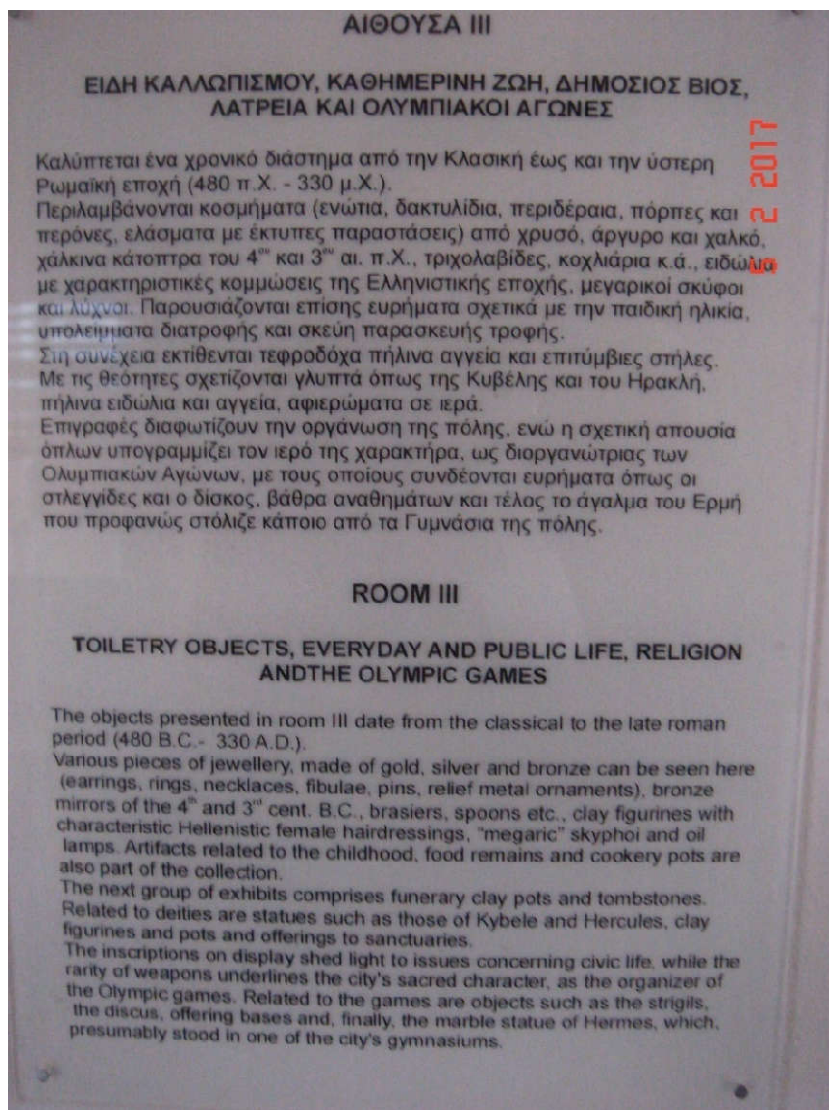

Εικ. 13. Συνοδευτικό κείμενο αιθουσών του Μουσείου Ήλιδας. Προσωπικό αρχείο.

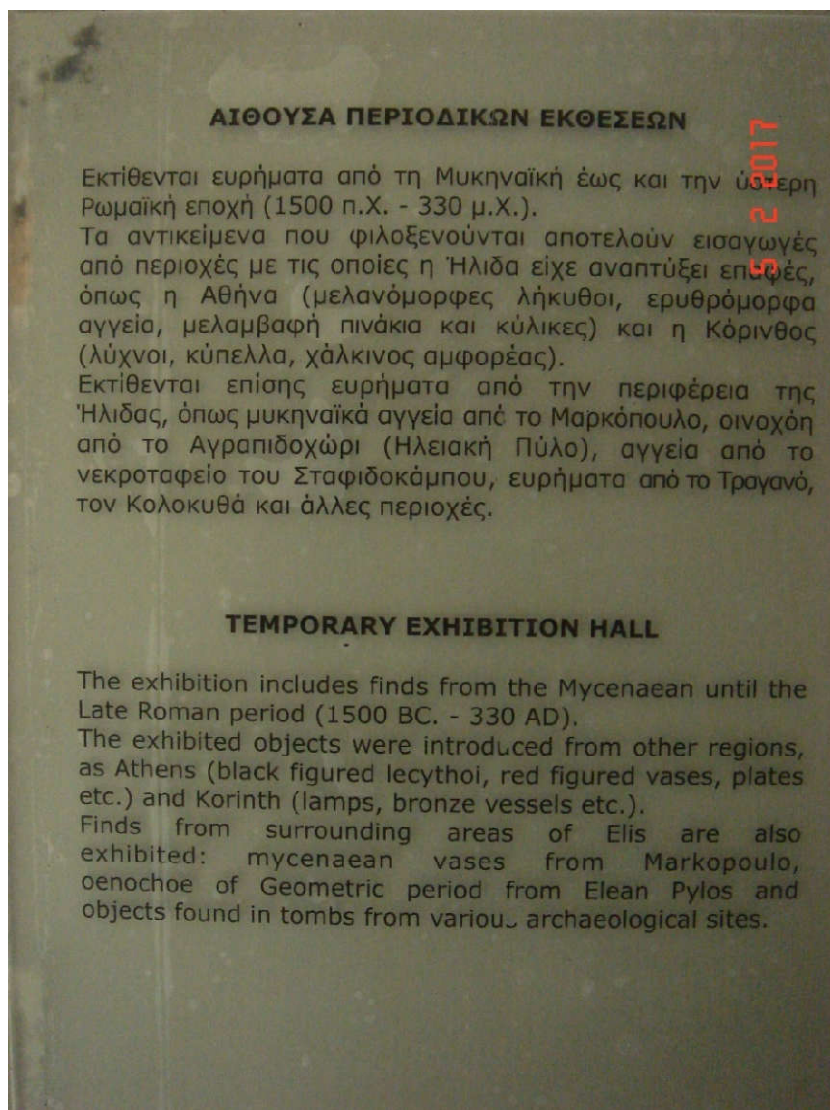

Εικ. 14. Συνοδευτικό κείμενο αιθουσών του Μουσείου Ήλιδας. Προσωπικό αρχείο.

Εικ. 15. Συνοδευτικό κείμενο αιθουσών του Μουσείου Ήλιδας. Προσωπικό αρχείο.

Εικ. 16. Συνοδευτικό κείμενο αιθουσών του Μουσείου Ήλιδας. Προσωπικό αρχείο.

Λόγω χρονικών περιορισμών τα ευρήματα αποφασίστηκε να συνοδεύσει αρχικά προσωρινό εποπτικό υλικό (Μουρτζίνη, 2015). Σύμφωνα με τον συνομιλητή αρχαιολόγο της ΕΦ.Α. Ηλείας Κωνσταντίνο Αντωνόπουλο (Παράρτημα:85-89) επιμελητής και επόπτης της έκθεσης ως Πρόεδρος της Επιστημονικής Επιτροπής Μελέτης και Διαμόρφωσης του Αρχαιολογικού Χώρου Ήλιδας ήταν ο Λάζαρος Κολώνας, τέως γενικός διευθυντής αρχαιοτήτων του Υπουργείου Πολιτισμού, ο οποίος συνεπικουρούμενος από ομάδα αρχαιολόγων της Εφορείας Αρχαιοτήτων Ηλείας (πρώην Ζ' Εφορεία Προϊστορικών και Κλασικών Αρχαιοτήτων) αναδιαμόρφωσαν την Μουσειακή Συλλογή Ήλιδας και την στέγασαν στο μουσείο αυτό. Ο πλούτος και η αξία των κινητών ευρημάτων της αρχαίας πρωτεύουσας των Ηλείων όλων των ιστορικών περιόδων κατοίκησης του χώρου, έργα τέχνης και αντικείμενα καθημερινής χρήσης

άρρηκτα συνδεδεμένα με τον τόπο προέλευσής τους προσδίδουν νόημα και επιτρέπουν την ερμηνεία του χώρου (Μουρτζίνη, 2015). Αυτά καθιστούν την κατασκευή ενός μουσείου προορισμένου αποκλειστικά για την έκθεσή τους αναγκαιότητα από αρχαιολογική άποψη και από πλευρά ανάδειξης. Συνεπώς, δεν τίθεται ζήτημα σημαντικότητας του Μουσείου της Ήλιδας.

3.3. Παρατήρηση στο Αρχαιολογικό Μουσείο της Ήλιδας

Εικ. 17. Το Αρχαιολογικό Μουσείο της Ήλιδας. Προσωπικό αρχείο.

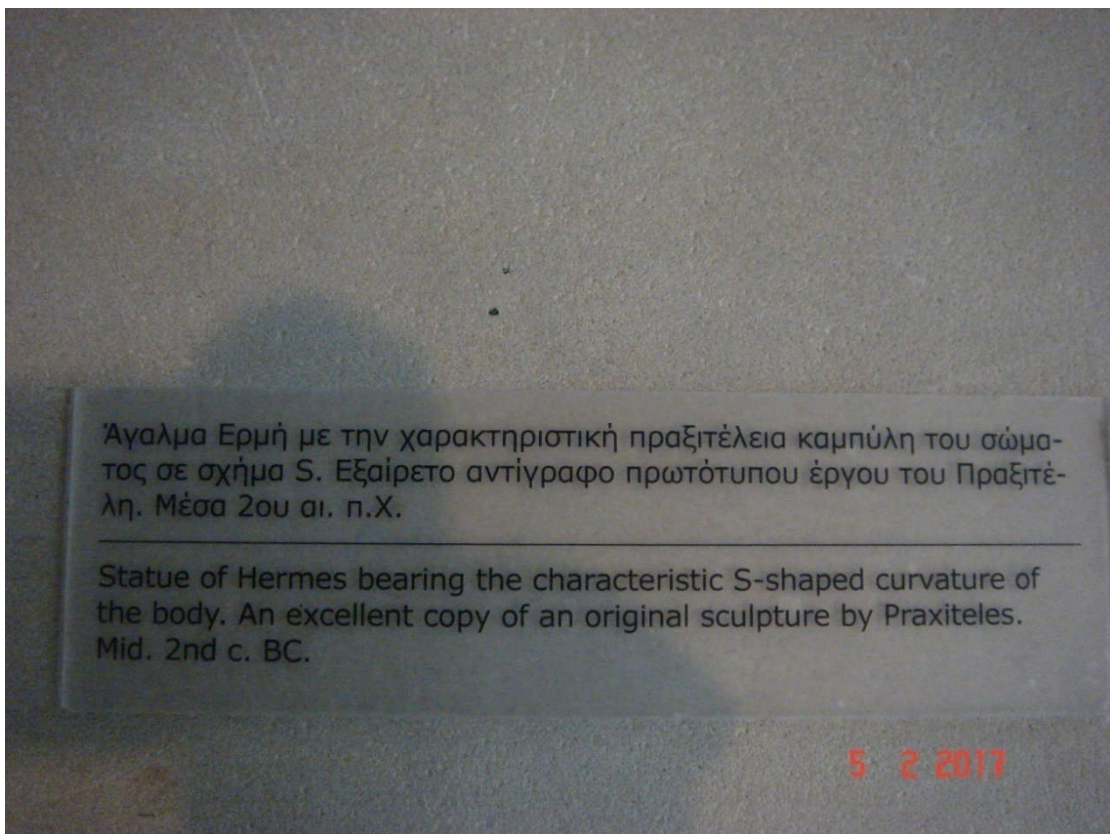
Πραγματοποιήθηκε επίσκεψη στο Μουσείο της Ήλιδας (εικ.17) από τη γράφουσα την Κυριακή 5/2/2017, ώρα 11:30 όπου με τη μέθοδο της παρατήρησης σημειώθηκαν τα παρακάτω:

Εξωτερικά υπάρχει ωραίος προαύλιος χώρος ευρύχωρος και με παγκάκι, απουσιάζει όμως η σκίαση του ίσως από λίγα δένδρα. Υπάρχει άνετος χώρος στάθμευσης ο οποίος παρέμεινε άδειος όσο κράτησε η δίωρη παρατήρηση. Παρατήρησα ότι ένα άτομο βρισκόταν ως

προσωπικό φύλαξης στην είσοδο και στις αίθουσες κι ένα άτομο στον χώρο ελέγχου, συνολικά 2. Η είσοδος στο μουσείο και στον αρχαιολογικό χώρο ήταν δωρεάν για όλους λόγω πρώτης Κυριακής του μήνα. Το εισιτήριο κοστίζει 2 ευρώ και το μειωμένο 1 ευρώ. Τέλος, η διάταξη των ευρημάτων είναι χρονολογική και θεματική, ενώ υπάρχει και αίθουσα περιοδικής έκθεσης.

Ως προς τις νέες τεχνολογίες, δεν υπάρχει touchscreen με χάρτη κάτοψης για τον αρχαιολογικό χώρο της Ήλιδας, ούτε δυνατότητα ξενάγησης με ακουστικά όπως συμβαίνει σε μεγάλα αρχαιολογικά μουσεία της χώρας π.χ. στο Μουσείο των Δελφών. Οι λεζάντες στις προθήκες είναι σύντομες, σε ελληνική και αγγλική γλώσσα (εικ.18).

Εικ. 18. Λεζάντες στα ελληνικά και αγγλικά. Προσωπικό αρχείο.

Η επισκεψιμότητα ήταν μηδενική. Δεν υπήρχαν άλλοι επισκέπτες παρόλο που η ώρα ήταν αιχμής, η είσοδος δωρεάν και ήταν μια ηλιόλουστη χειμωνιάτικη Κυριακή. Στο βιβλίο

επισκεπτών για πολλές μέρες δεν είχαν καταγραφεί σχόλια, κάτι που είναι ενδεικτικό αλλά όχι αποδεικτικό της επισκεψιμότητας. Μηδενική επισκεψιμότητα διαφάνηκε και στον αρχαιολογικό χώρο, όπου σε κτίσμα στην είσοδό του στεγαζόταν η παλιά Αρχαιολογική Συλλογή της Ήλιδας. Τώρα φιλοξενούνται εκεί εκθέματα της ιστορίας των ανασκαφών.

Υπάρχει ασανσέρ, θέσεις στάθμευσης και προσωπικοί χώροι για ΑΜΕΑ. Δεν υπάρχει κατάστημα δώρων/πωλητήριο παρόλο που στον μεγάλο οδηγό για τα «Αρχαιολογικά Μουσεία και Συλλογές στην Ελλάδα» (ΥΠΠΟ, 2008) της Διεύθυνσης Μουσείων του 2008 υπάρχει η δηλωτική σήμανση ούτε καφετέρια/αναψυκτήριο.

Δεν πραγματοποιούνταν εκπαιδευτικά προγράμματα την ημέρα εκείνη λόγω Κυριακής. Στην ιστοσελίδα *Οδυσσέας* δεν αναφέρεται η διενέργεια εκπαιδευτικών προγραμμάτων. Ωστόσο, υπάρχει αίθουσα με ζωγραφιές σε κατώτερο όροφο της έκθεσης όπου λαμβάνουν χώρα τα προγράμματα.

3.4. Κριτική Παρουσίαση του Αρχαιολογικού Μουσείου της Ήλιδας

Ένα από τα βασικά σημεία που δέχθηκαν εξ αρχής κριτική όσον αφορά στη δημιουργία του Μουσείου Ήλιδος ήταν η επιλογή της θέσης του. Η μακρά και επιτυχημένη παρουσία της Αρχαιολογικής Συλλογής Ήλιδος σε άμεση επαφή με το χώρο και τα μνημεία προέκρινε μια χωροθέτηση σε στενή με τον αρχαιολογικό χώρο σύνδεση. Η παρουσία της επαρχιακής οδού στην ίδια σχεδόν πορεία με τον αρχαίο οδικό άξονα καθιστούσε θελκτική την πρόταση για τη χωροθέτηση του νέου κτιρίου σε σημείο που να μην είναι έντονα ορατό από τον αρχαιολογικό χώρο, να βρίσκεται όμως στην πορεία αυτού του άξονα (λογική ανάλογη με τη χωροθέτηση του νέου λυόμενου θεάτρου), σημείο που θα επέτρεπε την εύκολη σύνδεση του χώρου με το μουσείο και θα προέτρεπε ευκολότερα τους επισκέπτες του ενός (συνήθως του αρχαιολογικού χώρου) να επισκεφθούν και το άλλο (Μουρτζίνη, 2015).

Παρ' όλα αυτά, η θέση όπου τελικά κατασκευάστηκε ήταν διαφορετική, στη δυτική πλαγιά του λόφου της αρχαίας ακρόπολης (εικ.19), σε θέση που δεν υπάρχει άμεση σύνδεση με τον αρχαιολογικό χώρο. Το πλεονέκτημα της θέσης του μουσείου, εκτός από το ότι η έκταση ήταν δωρεά, είναι η θέαση ολόκληρου του ηλειακού κάμπου (εικ. 20) και της θαλάσσιας περιοχής του Ιονίου.

Εικ. 19. Η ακρόπολη της Ήλιδας, όπως φαίνεται από την είσοδο του αρχαιολογικού χώρου, στην πίσω πλευρά της οποίας οικοδομήθηκε το μουσείο. Προσωπικό αρχείο.

Εικ. 20. Ο ηλειακός κάμπος ιδωμένος από το Μουσείο της Ήλιδας. Προσωπικό αρχείο.

Ο σχεδιασμός του κτιρίου από τον Αναστάσιο και τον Δημήτριο Μπίρη έχει δεχτεί θερμές κριτικές (Μουρτζίνη, 2015). Όμως, το τελικό κτίριο δεν είναι αυτό που αρχικά σχεδιάστηκε, καθώς περιορίστηκε το μέγεθός του για οικονομικούς λόγους. Η μείωση του μεγέθους του Μουσείου δημιουργεί αδυναμίες στους εκθεσιακούς και αποθηκευτικούς χώρους ενώ δεν υπάρχει και χώρος γραφείου και βιβλιοθήκη για το επιστημονικό προσωπικό. Τέλος, αρνητικά σχόλια έχει δεχθεί η εκ των υστέρων προσθήκη στο κτίριο της ξύλινης ηλιοπροστασίας της πρόσοψης λόγω των προβλημάτων που δημιουργεί στο φωτισμό των ευρημάτων της έκθεσης (Μουρτζίνη, 2015). Ωστόσο, πρόκειται για ένα κτίριο αναγνωρίσιμο που εύκολα θα μπορούσε να θεωρηθεί σύγχρονο τοπόσημο της περιοχής και σημείο αναφοράς των κατοίκων εφόσον λειτουργήσει σύμφωνα με τις σύγχρονες μουσειολογικές αρχές.

Τέλος, η βεβιασμένη οργάνωση του εκθεσιακού προγράμματος του μουσείου τα έτη 2001-2004, προκειμένου αυτό να εγκαινιασθεί με την ευκαιρία των εορτών για την Αφή της Ολυμπιακής Φλόγας, δεν έλαβε υπόψη τα ευρήματα και τα συμπεράσματα των νέων ερευνών στο χώρο. Ως εκ τούτου υπάρχουν αδυναμίες ως προς την αντιπροσωπευτικότητα των εκθεμάτων και ως προς την σύνδεσή τους με τα μνημεία του χώρου. Το Μουσείο άνοιξε τις πύλες του χωρίς να έχει υποστηριχθεί η έκθεση με εποπτικό υλικό και με αδιαμόρφωτο τον περιβάλλοντα χώρο του, παραδίδοντάς το ημιτελές στο κοινό και υπονομεύοντάς το στη συνείδηση των πολιτών (Μουρτζίνη, 2015). Ωστόσο έγιναν προσπάθειες να ενταχθεί στο Δ' ΚΠΣ /2009-2014 (Αρχείο ΕΦ.Α.Ηλείας) για να θεραπευτούν οι αστοχίες και οι ελλείψεις αλλά δεν τελεσφόρησαν.

Στο σήμερα, η φιλοσοφία του νέου ΕΣΠΑ σύμφωνα με τον Σταύρο Μπένο (ΡΙζογιάννη, 2015) στο πλαίσιο της βιώσιμης αστικής ανάπτυξης θέλει τη συνάντηση των περιβαλλοντικών συνιστωσών με τις πολιτιστικές υποδομές αλλά και με τα προβλήματα των ανθρώπων, θέλει τη σύνδεση των μνημείων με την πραγματική ζωή και έχει ως ζητούμενο την αειφόρο ανάπτυξη. Είναι πλέον σαφές ότι η φιλοσοφία της Νέας Μουσειολογίας έχει περάσει στην ελληνική πραγματικότητα και αποτελεί στόχο. Κατά πόσο όμως είναι εύκολη η εφαρμογή της από το Μουσείο Ήλιδας και η αποδοχή της από το κοινό του;

Όπως πολλά στοιχεία καταδεικνύουν το Μουσείο της Ήλιδας δεν έχει καταφέρει να ενσωματωθεί στην τοπική κοινωνία η οποία δεν το έχει κάνει μέρος της ζωής της. Τα χαρακτηριστικά της ντόπιας κοινωνίας η οποία ασχολείται με τον πρωτογενή τομέα της γεωργοκτηνοτροφίας αποτελούν ανασταλτικό παράγοντα για την ενασχόληση με τον πολιτισμό καθώς τα ωράρια, οι δυσκολίες του επαγγέλματος και το μορφωτικό επίπεδο δεν δίνουν στον πολιτισμό την θέση που του αρμόζει. Τα παραπάνω σε συνδυασμό με την μείωση του πληθυσμού και ιδίως των νέων κρατούν τις αίθουσες του Μουσείου της Ήλιδας άδειες. Όπως παρατηρείται το Μουσείο της Ήλιδας υστερεί σε τουρισμό ξενόγλωσσο και εγχώριο. Πέρα από τα εκπαιδευτικά προγράμματα που οργανώνονται με αρκετές δυσκολίες λόγω φόρτου εργασίας των αρμοδίων, τα ταξιδιωτικά γραφεία και τα τουριστικά λεωφορεία δεν φτάνουν στην Ήλιδα. Στην ιστοσελίδα του Σωματείου Ελλήνων Ξεναγών η Ήλιδα δεν συμπεριλαμβάνεται στη φόρμα αναζήτησης με τις περιοχές ξενάγησης ενώ παρόλο που το επάγγελμα του ξεναγού δεν είναι πια κλειστό (dikaiologitika-news, 2012) δεν υπάρχει

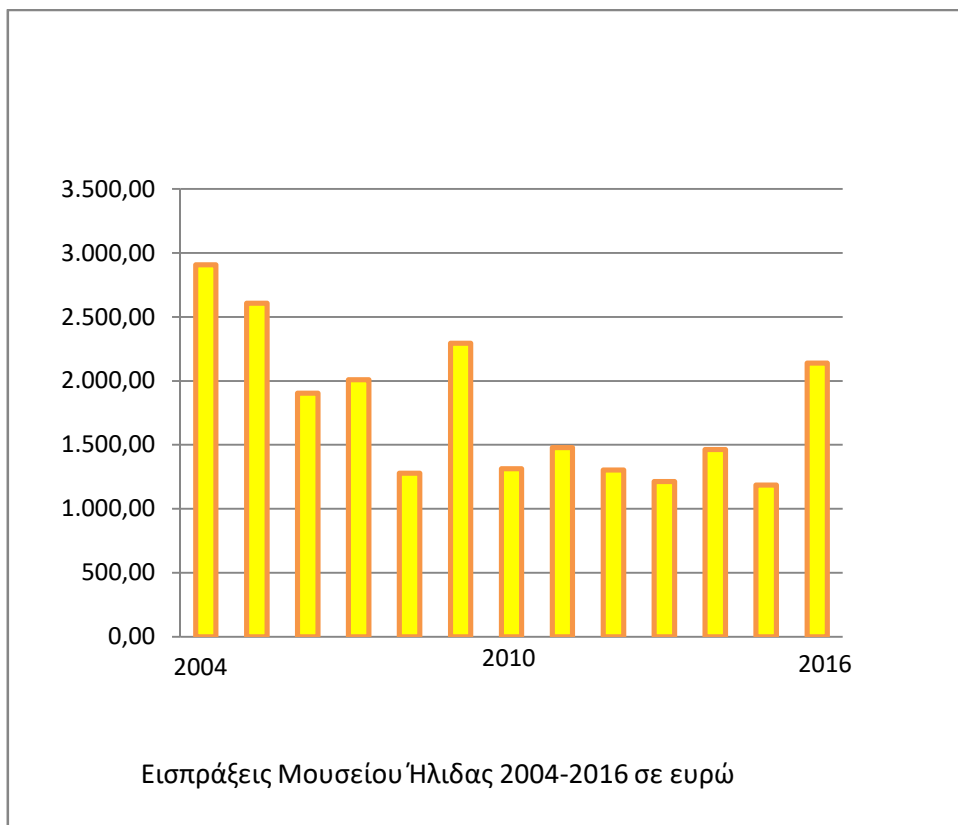
ξεναγός που να δηλώνει ότι αναλαμβάνει ξεναγήσεις στην Ήλιδα. Μια προσπάθεια παρουσίασης της Ήλιδας σε επαγγελματίες ξεναγούς έλαβε χώρα τον Απρίλιο 2016 από τον αρχαιολόγο Κωνσταντίνο Αντωνόπουλο ωστόσο περιορισμένα ήταν τα οφέλη που αποκομίστηκαν καθώς η συμμετοχή ήταν μικρή και αν δεν υπάρχει επιθετική επικοινωνιακή πολιτική η πρόταση ενός ξεναγού δεν θα εισακουστεί από το οργανωμένο γκρουπ.

Το Μουσείο Ήλιδας με τα έως τώρα δεδομένα δίνει την εντύπωση ότι δεν λειτουργεί βασισμένο στις αρχές της Νέας Μουσειολογίας και ότι δεν μπορεί εύκολα να απαλλαγεί από τις παθογένειες που έχουν τα μικρά μουσεία της επαρχίας. Παραθέτονται μερικά νούμερα για την περίπτωση που εξετάζουμε (Γραφήματα 1-7). Ενδεικτικά, τον Νοέμβριο και Δεκέμβριο του 2009 κόπηκαν 3 και 12 εισιτήρια αντίστοιχα, τρεις μήνες του 2010 τα εισιτήρια που κόπηκαν ήταν κάτω από 10, τον Φεβρουάριο του 2011 ένα άτομο επισκέφτηκε το μουσείο και τον Ιανουάριο του 2012 δύο άτομα. Το 2010 και το 2011 η επισκεψιμότητα ήταν κάτω από 1000 άτομα. Ανεξάρτητα από τους λόγους που μπορεί να συμβαίνει αυτό (π.χ. μη-παροχή εκπαιδευτικών προγραμμάτων, άδειες προσωπικού, αλλαγή καταμέτρησης εισιτηρίων ελεύθερας) οι εισπράξεις του Μουσείου Ήλιδας δεν ξεπερνούν κατά μέσο όρο τα 1800 ευρώ το χρόνο στα 13 χρόνια λειτουργίας του. Το 2004 ήταν η έναρξη λειτουργίας του και η κορύφωση των έως τώρα εισπράξεων και επισκεπτών του (σχεδόν 3.000 ευρώ και 4.000 επισκέπτες) ενώ το Αρχαιολογικό Μουσείο Ολυμπίας επισκέφτηκαν 133.105 άτομα (Πηγή: ΕΛ.ΣΤΑΤ.)⁷. Συνεπώς, στους επισκέπτες της Ολυμπίας την καθοριστική χρονιά των Ολυμπιακών Αγώνων αρκούσε να γνωρίσουν μόνο τον τόπο τέλεσης και όχι τον τόπο προετοιμασίας των Ολυμπιακών αγώνων. Στα εισιτήρια περιλαμβάνονται και οι συμμετοχές μαθητών στα εκπαιδευτικά προγράμματα τα οποία α) δεν είναι ενδεικτικά της αυτόβουλης επισκεψιμότητας β) είναι ελεύθερας εισόδου και αυτό αποδεικνύεται και από τα στοιχεία του Δεκεμβρίου 2016 όπου 71 εισιτήρια απέφεραν 18 ευρώ τη στιγμή που το κανονικό εισιτήριο στοιχίζει 2 ευρώ και το μειωμένο 1 και γ) δεν αποτελούν απόδειξη για την επίσκεψη σε όλο το μουσείο.

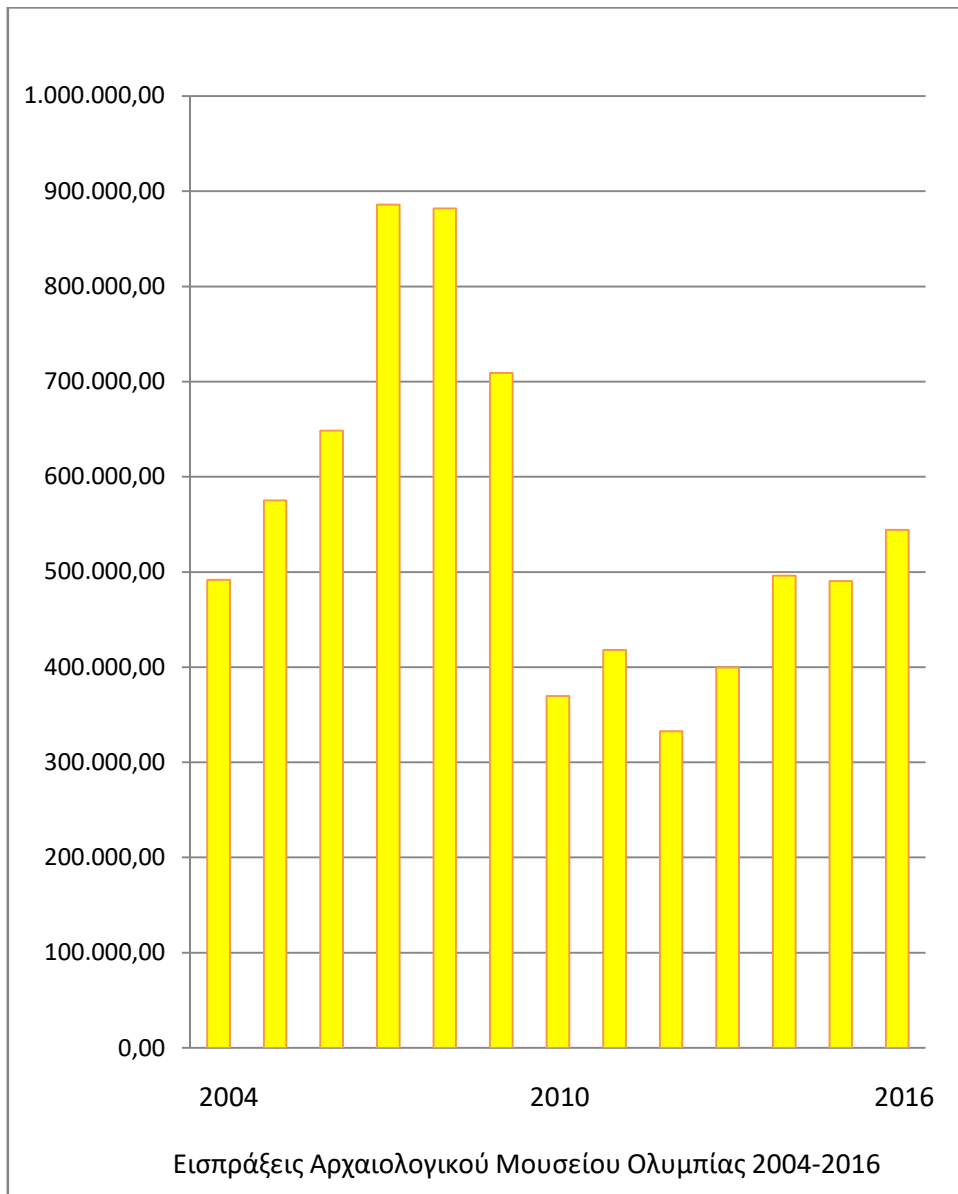
---

⁷ Σημειώνεται ότι στα παρακάτω γραφήματα στο έτος 2016 δεν συμπεριλαμβάνεται ο Δεκέμβριος γιατί τα στοιχεία του Δεκεμβρίου εμφανίστηκαν στη λήξη παράδοσης της παρούσας μεταπτυχιακής διατριβής. Ωστόσο παρατίθενται αριθμητικά: οι επισκέπτες στην Ήλιδα κατά των Δεκεμβρίου ήταν 71, στο Αρχαιολογικό Μουσείο της Ολυμπίας 2773. Οι εισπράξεις τον Δεκέμβριο 2016 ήταν στην Ήλιδα 18 ευρώ και στο Αρχαιολογικό Μουσείο της Ολυμπίας 7.224 ευρώ.

Ωστόσο, οι μελέτες για το κοινό οι οποίες στηρίζονται αποκλειστικά στα μετρήσιμα μεγέθη αποτελούν πρακτικές προηγούμενων δεκαετιών. Οι νέες αντιλήψεις της μουσειολογίας προωθούν την έρευνα των αντιλήψεων του επισκέπτη δηλαδή χρησιμοποιούνται περισσότερο ποιοτικές παρά ποσοτικές ερευνητικές μέθοδοι (Hooper-Greenhill, 2012:518) κάτι που, προς το παρόν, δεν έχει εφαρμοστεί από το Υπουργείο Πολιτισμού και την ΕΛ.ΣΤΑΤ. και οι οποίες, κατά τη γνώμη μου, θα παρείχαν καλύτερα αποτελέσματα

Γράφημα 1. Πηγή: ΕΛ.ΣΤΑΤ.

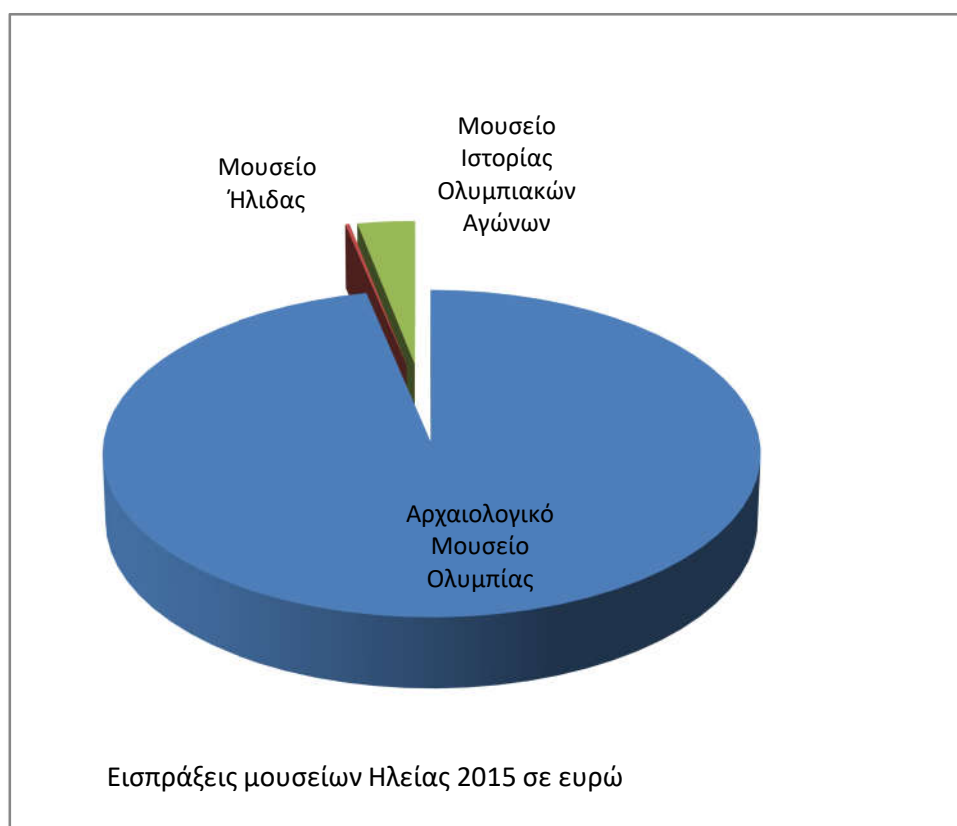

Γράφημα 2. Πηγή: ΕΛ.ΣΤΑΤ.

Εισπράξεις 2015 των μουσείων της Ηλείας

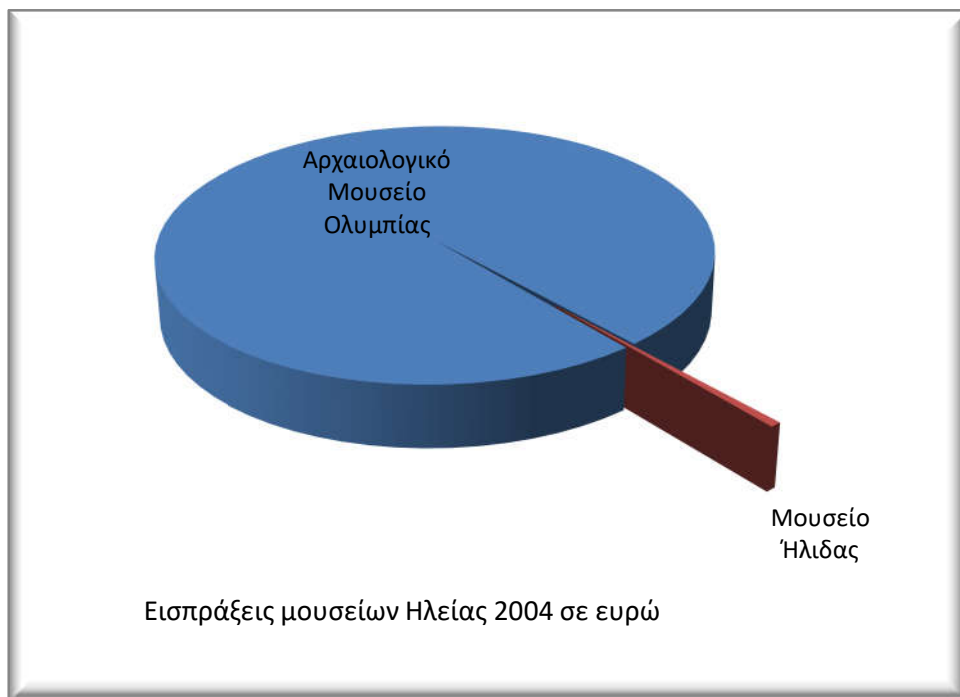
490.577	Αρχαιολογικό Μουσείο Ολυμπίας
1.186	Αρχαιολογικό Μουσείο Ήλιδας
15.736	Μουσείο Ιστορίας των Ολυμπιακών Αγώνων στην Ολυμπία

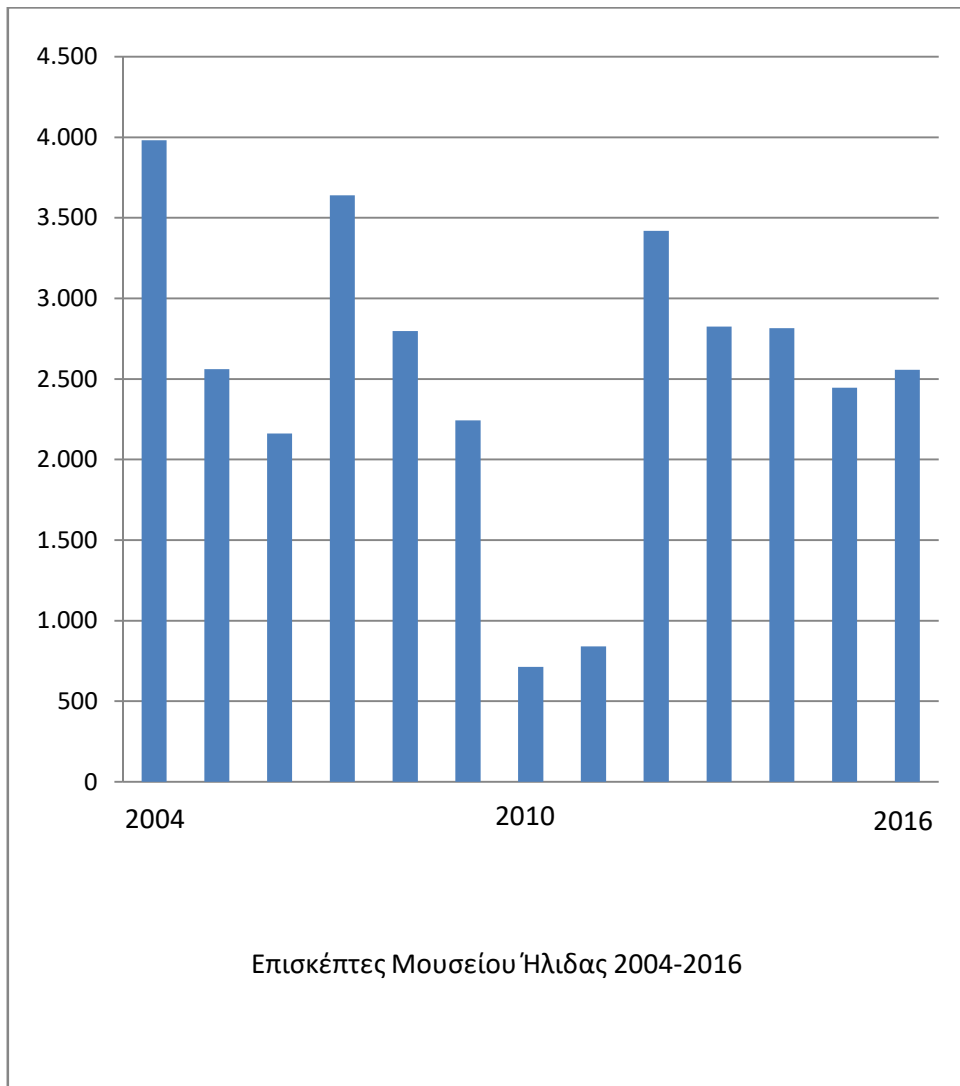
Γράφημα 3. Πηγή: ΕΛ.ΣΤΑΤ.

Εισπράξεις μουσείων Ηλείας 2004

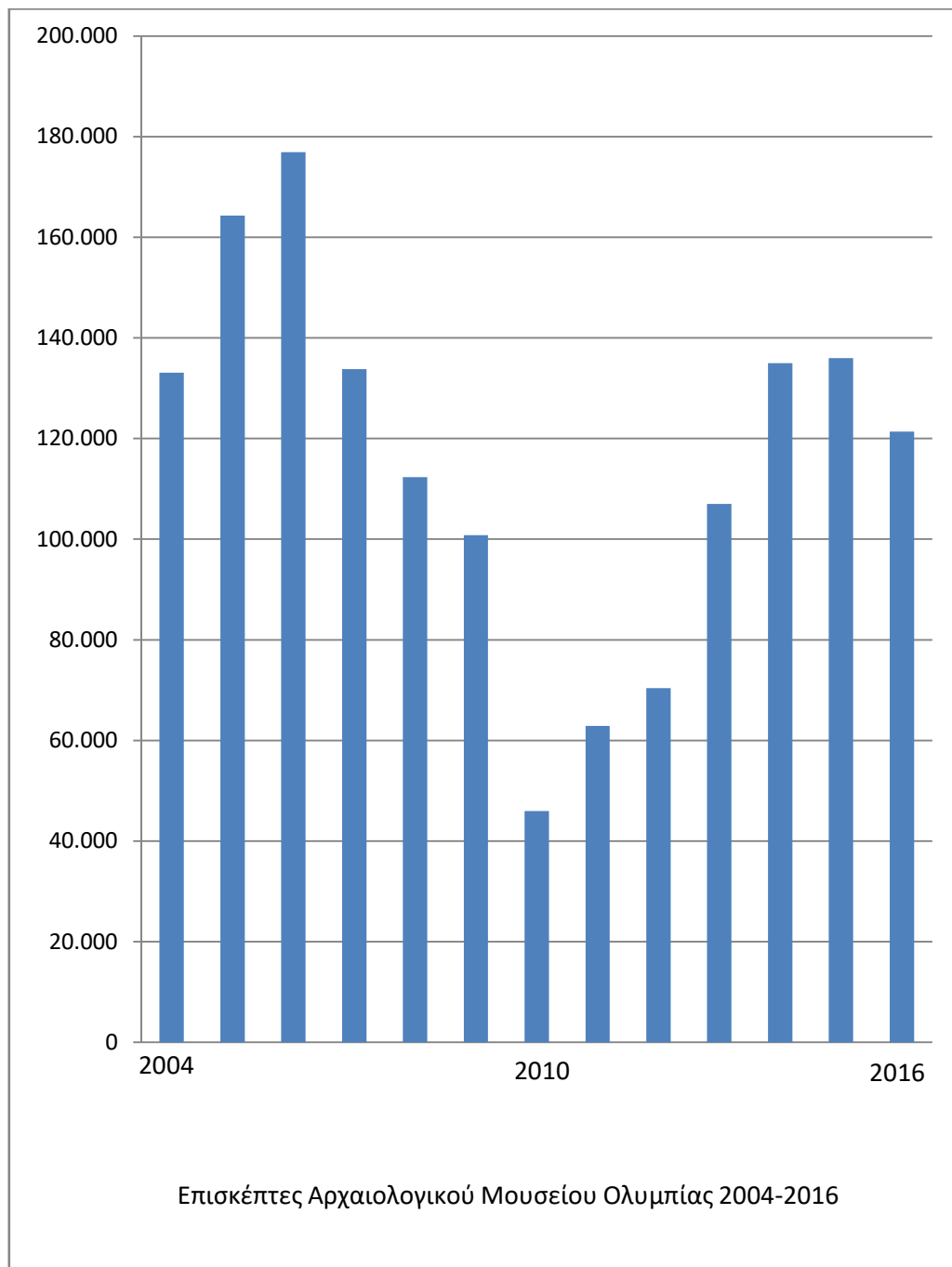
491.780,00	Αρχαιολογικό Μουσείο Ολυμπίας
2.908,00	Αρχαιολογικό Μουσείο Ήλιδας

Γράφημα 4. Πηγή: ΕΛ.ΣΤΑΤ.

Γράφημα 5. Πηγή: ΕΛ.ΣΤΑΤ.

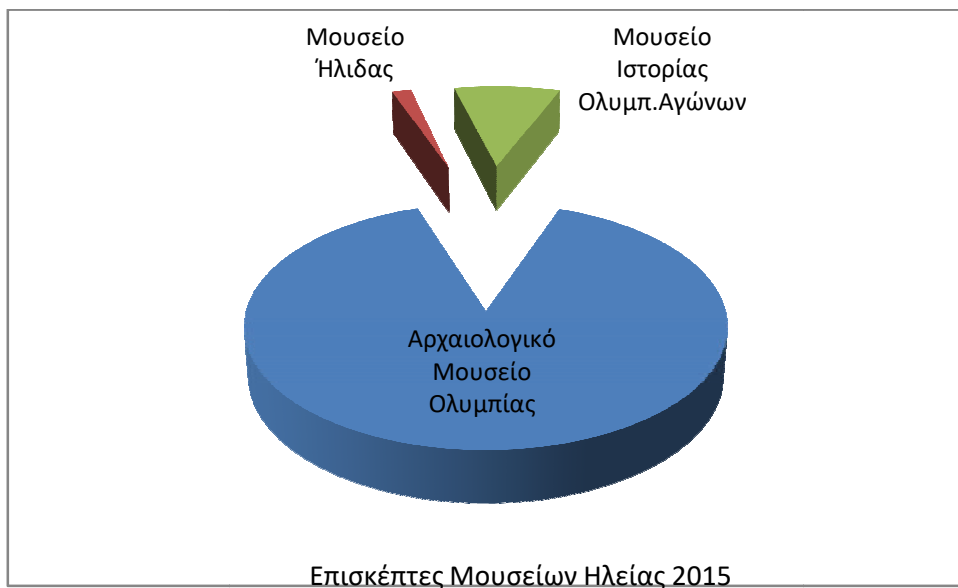

Γράφημα 6. Πηγή: ΕΛ.ΣΤΑΤ.

επισκέπτες Μουσείων Ηλείας

2015

135.972	Αρχαιολογικό Μουσείο Ολυμπίας
2.446	Αρχαιολογικό Μουσείο Ήλιδας
13.935	Μουσείο Ιστορίας των Ολυμπιακών Αγώνων στην Ολυμπία

Γράφημα 7. Πηγή: ΕΛ.ΣΤΑΤ.

Γενικότερα, στον ελληνικό χώρο διαφαίνεται η ραγδαία στροφή προς τους αρχαιολογικούς χώρους (εικ.21). Αυτό το γεγονός θα μπορούσε να εκμεταλλευθεί και η Ήλιδα με πολιτιστικές διαδρομές ώστε να προσελκύσει περισσότερους επισκέπτες στο μουσείο και τον αρχαιολογικό χώρο οι οποίοι θα αναζητούν πληρότητα στην εμπειρία τους (γνώση, αναψυχή, φύση). Η αύξηση της επισκεψιμότητας στους αρχαιολογικούς χώρους από το 2015 στο 2016 είναι 67% ενώ για τα μουσεία η μεταβολή είναι 8,6%. Ακόμη, παρατηρείται ότι τα εισιτήρια

ελευθέρως εισόδου έχουν αυξηθεί και αυτό μπορεί να οφείλεται σε πολλούς παράγοντες: στην οικονομική κρίση η οποία οδηγεί στην εκμετάλλευση των ημερών ελεύθερης διέλευσης, στην αύξηση της ανεργίας και τη δωρεάν είσοδο με την κάρτα του ΟΑΕΔ, την αύξηση των εκπαιδευτικών προγραμμάτων και των επισκέψεων των σχολείων.

III. ΑΡΙΘΜΟΣ ΕΠΙΣΚΕΠΤΩΝ ΕΛΕΥΘΕΡΗΣ ΕΙΣΟΔΟΥ					
	2014	2015	ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΣ- ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΣ		Μεταβολή 2016/2015
			2015	2016	
Σύνολο Επισκεπτών Ελεύθερης Εισόδου (E+Z)	4.717.338	4.181.646	4.181.646	5.291.004	26,5%
E. Μουσεία	1.715.777	1.538.201	1.538.201	2.069.623	34,5%
Z. Αρχαιολογικοί χώροι	3.001.561	2.643.445	2.643.445	3.221.381	21,9%
IV. ΕΙΣΠΡΑΞΕΙΣ (σε ευρώ)					
	2014	2015	ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΣ- ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΣ		Μεταβολή 2016/2015
			2015	2016	
Σύνολο Εισπράξεων (H+Θ)	54.663.545,00	56.224.962,00	56.224.962,00	86.647.638,00	54,1%
H. Μουσεία	11.793.726,00	12.385.213,00	12.385.213,00	13.448.464,00	8,6%
Θ. Αρχαιολογικοί χώροι	42.869.819,00	43.839.749,00	43.839.749,00	73.199.174,00	67,0%

Εικ. 21. Στιγμιότυπο οθόνης. Πηγή: ΕΛ.ΣΤΑΤ.

Το Μουσείο της Ήλιδας συμμετέχει σε δράσεις τις οποίες διοργανώνουν άλλοι φορείς κυρίως παραχωρώντας τον προαύλιο χώρο του -καθώς δεν διαθέτει εσωτερικό χώρο εκδηλώσεων- για εκκινήσεις αγώνων ή σε συναυλίες και δρώμενα (Παράρτημα:90 & εικ. 22-25). Με αυτόν τον τρόπο το Μουσείο προβάλλεται, αν και έμμεσα, και γίνεται μέρος της ζωής των κατοίκων χαρίζοντάς τους εμπειρίες και αναμνήσεις, συντελώντας σε αναβάθμιση της καθημερινότητάς τους. Ωστόσο, αν αναλογιστεί κανείς τα λειτουργικά έξοδα του μουσείου, το κόστος εργασίας και τις δαπάνες συντήρησης, το Μουσείο Ήλιδας όχι μόνο δεν είναι αυτόνομα βιώσιμο αλλά δεν έχει ως κίνητρο το κοινό του ώστε να προβεί σε δράσεις για να το ικανοποιήσει, να το διατηρήσει και να το αυξήσει.

2^{ος} ΜΑΡΑΘΩΝΙΟΣ ΟΛΥΜΠΙΑΣ

ΗΛΙΔΑ - ΠΥΡΓΟΣ - ΑΡΧΑΙΑ ΟΛΥΜΠΙΑ

26 - 27 ΜΑΡΤΙΟΥ 2016

ΜΑΡΑΘΩΝΙΟΣ • ΗΜΙΜΑΡΑΘΩΝΙΟΣ • ΑΓΩΝΑΣ 12 χλμ. & ΑΓΩΝΕΣ 2 χλμ. ΓΙΑ ΟΛΟΥΣ

WWW.OLYMPIAMARATHON.GR

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΔΙΟΡΓΑΝΩΣΗΣ

ΠΑΡΑΣΚΕΥΗ 25/3

17:00 ΤΕΛΕΤΗ ΕΝΑΡΞΗΣ

ΣΤΟ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΟ ΜΟΥΣΕΙΟ ΑΡΧΑΙΑΣ ΙΛΙΔΑΣ

ΣΑΒΒΑΤΟ 26/3

12:00 ΕΚΔΗΛΩΣΗ ΤΙΜΗΤΙΚΩΝ ΒΡΑΒΕΥΣΕΩΝ

ΣΤΟ ΔΗΜΑΡΧΕΙΟ ΑΡΧΑΙΑΣ ΟΛΥΜΠΙΑΣ

17:30 ΑΓΩΝΑΣ ΔΡΟΜΟΥ 12 ΧΛΜ. ΑΡΧΑΙΑ ΗΛΙΔΑ – ΑΜΑΛΙΑΔΑ

17:45 ΑΓΩΝΑΣ 2ΧΛΜ ΓΙΑ ΟΛΟΥΣ ΣΤΗΝ ΑΜΑΛΙΑΔΑ

19:30 ΝΥΧΤΕΡΙΝΟΣ ΑΓΩΝΑΣ 2ΧΛΜ ΓΙΑ ΟΛΟΥΣ ΣΤΟΝ ΠΥΡΓΟ

ΚΥΡΙΑΚΗ 27/3

08:30 ΜΑΡΑΘΩΝΙΟΣ ΟΛΥΜΠΙΑΣ

09:30 ΗΜΙΜΑΡΑΘΩΝΙΟΣ ΠΥΡΓΟΥ-ΑΡΧΑΙΑΣ ΟΛΥΜΠΙΑΣ

10:20 ΑΓΩΝΑΣ 2ΧΛΜ. ΓΙΑ ΟΛΟΥΣ ΣΤΗΝ ΑΡΧΑΙΑ ΟΛΥΜΠΙΑ

Εικ. 22. Δράσεις στις οποίες έχει συμμετάσχει το Μουσείο της Ήλιδας.

25 - 26 ΜΑΡΤΙΟΥ 2017

3ος
**ΜΑΡΑΘΩΝΙΟΣ
ΟΛΥΜΠΙΑΣ**
ΗΛΙΔΑ - ΠΥΡΓΟΣ - ΑΡΧΑΙΑ ΟΛΥΜΠΙΑ

ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ
ΔΥΤΙΚΗΣ
ΕΛΛΑΔΑΣ
χέρια αντ'ιδέει!

ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ ΗΛΕΙΑΣ

**ΜΑΡΑΘΩΝΙΟΣ
ΗΜΙΜΑΡΑΘΩΝΙΟΣ
ΑΓΩΝΑΣ 12xλμ.**

ΠΡΟΣ ΤΙΜΗ ΤΟΥ ΠΡΩΤΟΥ ΜΑΡΑΘΩΝΟΔΡΟΜΟΥ ΤΗΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ ΧΑΡΙΛΑΟΥ ΒΑΣΙΛΑΚΟΥ

Εικ. 23. Δράσεις στις οποίες έχει συμμετάσχει το Μουσείο της Ήλιδας.

Εικ.24. Δράσεις στις οποίες συμμετέχει η Ήλιδα και η Ολυμπία.

Ανακεφαλαιώνοντας, είναι εμφανές ότι ο σχεδιασμός και η υλοποίηση του Μουσείου έγιναν βιαστικά, παρόλο που ήταν αίτημα χρόνων των κατοίκων και των φορέων της περιοχής. Είναι έργο σύγχρονο και λιτό αλλά παραμένει ανεκμετάλλευτο. Μπορεί να είναι ένα νέο κτίριο αλλά πολύ πρώιμα εγκαταλείφθηκε από τους επισκέπτες του αφού δεν έχει κάτι νέο να τους κομίσει. Κατά τη γνώμη μου, ευθύνη έχει η ΕΦ.Α. Ηλείας, τότε Ζ' ΕΠΚΑ, η οποία δεν επικοινωνήσε όσο θα έπρεπε την ύπαρξη του μουσείου αυτού, αρχικά ίσως δικαιολογημένα ευελπιστώντας να διορθωθούν οι βιασύνες, οι αστοχίες και οι ελλείψεις στο εποπτικό κυρίως υλικό. Κατά δεύτερον, φαίνεται ότι το ειδικό βάρος της Αρχαίας Ολυμπίας συμπαρασύρει τα Μουσεία του Πύργου και της Ήλιδας και όσον αφορά το κοινό αλλά και το απασχολούμενο προσωπικό. Τέλος, το νέο οργανόγραμμα του Υπουργείου Πολιτισμού (Π.Δ. 104/2014, ΦΕΚ 171/28-8-2014) με το οποίο δημιουργήθηκαν 52 Εφορείες Αρχαιοτήτων και ενοποιήθηκαν η Εφορεία Βυζαντινών με την Εφορεία Προϊστορικών και Κλασικών Αρχαιοτήτων έδωσε περισσότερο φόρτο εργασίας στο προσωπικό με αποτέλεσμα να υπάρχει υστέρηση σε παράλληλες δράσεις και δράσεις προβολής του Μουσείου της Ήλιδας.

Στα θετικά του μουσείου της Ήλιδας προσμετράται το σύγχρονο κτίριο, η ευελιξία που διαθέτει στην οργάνωση εκδηλώσεων καθώς δεν είναι αχανές και λειτουργεί με λιγότερη γραφειοκρατία εφόσον κινηθούν οι διαδικασίες προς την κατεύθυνση των δράσεων. Ακόμη, εφόσον αποκτήσει τεχνολογικό εξοπλισμό, βιβλιοθήκη και πολυμεσικές εφαρμογές στο χώρο του αυτά θα είναι ευκολότερα ελέγχξιμα. Τέλος, ένα χαρακτηριστικό της Νέας Μουσειολογίας είναι η εξωστρέφεια των μουσείων η εκφραζόμενη με την διευκόλυνση πρόσβασης των μελετητών, φοιτητών και επιστημόνων σε δεδομένα, κάτι το οποίο διαπίστωσε η γράφουσα από τη συνεργασία της με τον αρμόδιο αρχαιολόγο της ΕΦ.Α.Ηλείας και την απρόσκοπτη επαφή της με το αρχείο της Εφορείας Αρχαιοτήτων που αφορά το Μουσείο της Ήλιδας.

3.5. Προτάσεις για το Αρχαιολογικό Μουσείο της Ήλιδας

Το επιστημονικό-πολύ σημαντικό- κομμάτι ενός μουσείου, το μέρος που αντιστοιχούσε στην παλαιά μουσειολογία δηλαδή η συντήρηση και η έκθεση της συλλογής καλύπτεται στο Αρχαιολογικό Μουσείο της Ήλιδας κατά το ήμισυ με την μουσειακή έκθεση. Το Μουσείο υστερεί ως προς την ύπαρξη υποδομών για μελέτη του υλικού (βιβλιοθήκη και γραφείο

επιστημονικού προσωπικού). Δεν είναι εύκολο να υποθέσουμε αν τα χρήματα που δαπανήθηκαν εκεί θα μπορούσαν να αξιοποιηθούν, από τη μία, στον αρχαιολογικό χώρο και από την άλλη, στην βελτίωση των συνθηκών έκθεσης και στον εμπλουτισμό των ευρημάτων της Παλαιάς Μουσειακής Συλλογής. Ωστόσο μια τέτοια παραδοχή είναι πιθανή. Τα δεδομένα επισκεψιμότητας παρουσιάστηκαν και είναι αδιαμφισβήτητα. Το Μουσείο της Ήλιδας δεν έχει αυτόνομη βιωσιμότητα, δεν γνωρίζει ανάπτυξη στα 13 χρόνια παρουσίας του και δεν προβλέπεται η αειφορία του άμεσα παρά τις προσπάθειες των ανθρώπων της ΕΦ.Α. Ηλείας οι οποίοι ασχολήθηκαν και ασχολούνται με αυτό.

Αν το μουσείο της Ήλιδας δεν κατασκευαζόταν, πιθανόν πάντα θα υπήρχε η εντύπωση μιας χαμένης ευκαιρίας, όπως για παράδειγμα των Ολυμπιακών Αγώνων, της δωρεάς του οικοπέδου, ή, της τότε- επιφανειακής όπως αποδείχθηκε- ελληνικής ευημερίας. Άλλωστε ουδείς από όσους δρομολόγησαν την κατασκευή του μουσείου δεν είχε στα χέρια του μελέτη ή ανάλυση βιωσιμότητας. Από το αρχείο της Εφορείας Αρχαιοτήτων Ηλείας ανιχνεύθηκαν η δισέλιδη έγκριση αποδοχής της δωρεάς του ακινήτου και του κτιριολογικού προγράμματος του Αρχαιολογικού Μουσείου Ήλιδας από το ΥΠ.ΠΟ με την υπογραφή του Ευάγγελου Βενιζέλου, το δισέλιδο έγγραφο για την κατανομή των χώρων του Μουσείου Ήλιδας όπως είχε αρχικά προγραμματισθεί να υλοποιηθούν (με αναψυκτήριο, γραφείο αρχαιολόγων και βιβλιοθήκη), η τρισέλιδη τεχνική περιγραφή της μουσειολογικής έκθεσης από τον αρμόδιο αρχιτέκτονα, το δισέλιδο έγγραφο για το μουσειογραφικό πρόγραμμα του μουσείου, το πεντασέλιδο εκθεσιακό πρόγραμμα. Το τελευταίο είναι ένα πρόγραμμα με το οποίο απεικονίζονται στο μουσείο όλες οι εκφάνσεις του βίου της αρχαίας πόλης. Όμως, τα ευρήματα που τελικά εκθέτονται θεωρώ ότι είναι ολιγάριθμα. Τέλος, στο αρχείο της ΕΦ.Α.Ηλείας, το οποίο πολύ ευγενικά μου παραχωρήθηκε προς μελέτη, υπήρχαν προτάσεις ένταξης στο Δ' ΚΠΣ (2009-20014) που προέβλεπαν ανάμεσα στα άλλα βελτιστοποίηση και τελειοποίηση δομών και περιβάλλοντος χώρου του μουσείου και του αρχαιολογικού χώρου της Ήλιδας, ηλεκτρονική τεκμηρίωση, πληροφόρηση και ανάπτυξη εφαρμογών οι οποίες αν γίνονταν αποδεκτές το Μουσείο πιθανότατα θα παρουσίαζε εντελώς διαφορετική εικόνα.

Ωστόσο, στο σήμερα, αφού κάποια μέτρα δεν απέδωσαν καρπούς πρέπει να υιοθετηθούν νέα, δυναμικότερα και τα οποία είναι ίσως έξω από τα συνήθη μέτρα μιας δημόσιας υπηρεσίας στην Ελλάδα αλλά που πλέον εφαρμόζονται στο εξωτερικό και σε αρκετούς φορείς στην

Αθήνα και τις μεγάλες πόλεις της Ελλάδας. Χρειάζονται ριζικές αλλαγές μέσα και έξω από το Μουσείο, στην οργάνωση περισσότερων δράσεων και στην επικοινωνία τους στο ευρύ κοινό, στην προσπάθεια προσέγγισης του ευρύτερου ντόπιου και ξένου πληθυσμού και ένταξής του στους στόχους του μουσείου, στην προβολή του από τις άλλες δημόσιες δομές (Πανεπιστήμιο και ΤΕΙ, Επαγγελματικές Σχολές, Σχολεία, Δήμοι κ.τ.λ.) ενώ και η ιδιωτική πρωτοβουλία πρέπει να ενισχυθεί.

Αυτό που προτείνει ο συνομιλητής και αρωγός στην παρούσα μελέτη αρχαιολόγος Κωνσταντίνος Αντωνόπουλος είναι έργα για την ευρύτερη ανάπτυξη της περιοχής τα οποία θα φέρουν επισκέπτες στον αρχαιολογικό χώρο και το Μουσείο της Ήλιδας και κατ' επέκταση θα δώσουν ώθηση στον κοινωνικό χαρακτήρα του πολιτισμού της περιοχής. Η πρώτη πρόταση είναι να δημιουργηθούν αθλητικές, προπονητικές και ξενοδοχειακές εγκαταστάσεις στον ευρύτερο χώρο της Ήλιδας και χάριν της Ήλιδας ώστε να στέλνουν οι χώρες τους αθλητές για προπόνηση και διαμονή στην Ήλιδα προτού μεταβούν στην Ολυμπιακή πόλη που φιλοξενεί τους Αγώνες. Σύμφωνα με τον Κ.Αντωνόπουλο, πρόκειται για ένα διεθνές, στρατηγικό για όλη τη χώρα, πλάνο και το καλύτερο θα ήταν αφού ολοκληρώνονταν όλες οι υποδομές με τις διεθνείς προδιαγραφές η Ελληνική Ολυμπιακή Επιτροπή να διεκδικούσε από τη Διεθνή Ολυμπιακή Επιτροπή μόνιμη συνεργασία στο πλαίσιο των Ολυμπιακών Αγώνων και να στέλνονταν στην Ήλιδα οι αθλητές των Ολυμπιακών για προπονήσεις και προετοιμασία. Άλλωστε αυτός ήταν και ο ρόλος της στην αρχαιότητα: για 40 μέρες εξασφάλιζαν στους αθλητές ότι θα αθλούνταν σε εγκαταστάσεις εξοπλισμένες και με ελλανοδίκες/ειδικούς. Με αυτό το πλάνο θα εξασφαλίζονται για τους αθλητές ίδιες συνθήκες προπόνησης, ίσες ευκαιρίες και δυνατότητες για όλους κάτι το οποίο αποτελεί πάντα ζητούμενο στον αθλητισμό και τον πρωταθλητισμό. Όσον αφορά το κόστος ο προτείνων προσβλέπει στην ιδιωτική πρωτοβουλία και οι υποδομές θα γίνουν άπαξ, θα συντηρούνται και θα ανανεώνονται ή θα αναβαθμίζονται όπως προγραμματίζεται και σταδιακά. Αυτή η πρόταση μπορεί να θεωρηθεί δύσκολα υλοποιήσιμη στην Ελλάδα του 2017. Ακόμη, όπως αναφέρει το αντίστοιχο άρθρο για την Ολυμπία⁸, θα είναι δύσκολο να συνδυαστεί η μόνιμη έδρα με την πολυμέρεια, την πολυεθνική ελκυστικότητα των Ολυμπιακών, το πνεύμα του Ολυμπισμού και των ίσων ευκαιριών. Κατά τη γνώμη μου, αν μπορέσουν όλοι οι συμμετέχοντες αθλητές και τα κράτη να δουν την Ήλιδα ως έναν

---

⁸ Μια αντίστοιχη πρόταση για μόνιμη διενέργεια των Ολυμπιακών Αγώνων από την Ελλάδα υπήρχε παλιότερα για την Ολυμπία (TVXS, 2016).

υπερτοπικό χώρο, που ανήκει στον παγκόσμιο χάρτη και την παγκόσμια ιστορία θα μπορέσει η πρόταση αυτή να υλοποιηθεί, να αναδείξει την περιοχή και να προσφέρει στην κοινωνία σύμφωνα με τις αρχές της Νέας Μουσειολογίας.

Μια άλλη ιδέα που έχει διατυπωθεί από τον συνομιλητή μας (Αντωνόπουλος, 2017) για να γίνει πόλος έλξης η Ήλιδα είναι μια εγκατάσταση ιδιωτικής πρωτοβουλίας, κόστους 1,5 εκατομμύριο ευρώ, στα όρια του αρχαιολογικού χώρου όπου θα γίνεται αναπαράσταση και ανακατασκευή της πόλης ή μέρους της όπως ήταν στην αρχαιότητα, σε κλίμακα 1:1 για τους βασικούς χώρους: αγορά, γυμνάσια, παλαίστρα, κάποια οικοδομικά τετράγωνα της πόλης. Μέσα στο χώρο θα εργάζονται εμψυχωτές, ηθοποιοί και όποια άλλη επαγγελματική ειδικότητα κριθεί απαραίτητη και θα βοηθούν τους επισκέπτες να κατανοήσουν τι ακριβώς συνέβαινε στην περίοδο των αγώνων: αναβιώσεις προπονήσεων, ελέγχων ελληνικότητας από τους ελλανοδίκες, καθημερινές σκηνές και προετοιμασίες. Πρόκειται για εμπειρία η οποία σε πολλές πόλεις του εξωτερικού ήδη εφαρμόζεται και συμβάλλει στη μετάδοση της γνώσης με βιωματικό τρόπο και στην ανάδειξη του πολιτιστικού γεγονότος. Σύμφωνα με τον Αντωνόπουλο, στη Δανία, κοντά στην Κοπεγχάγη υπάρχει αναπαράσταση χωριού Βίκινγκς όπου εμψυχωτές κάνουν αναπαραστάσεις και παρουσιάζουν ασχολίες των Βίκινγκς με ικανά αποτελέσματα. Ωστόσο, η πρόταση αυτή για την Ήλιδα, αν εφαρμοστεί, πρέπει να λάβει όλες τις δικλίδες ασφαλείας για τον αρχαιολογικό πλούτο, να μην μεταβεί από την ευπρέπεια στην υποκουλτούρα, να παρέχει γνώση και συμμετοχικές δραστηριότητες και φυσικά να βρει σύμφωνο τον ντόπιο πληθυσμό και τις Αρχές του τόπου. Όλες τις παραπάνω προϋποθέσεις θέτει και ο προτείνων για να εφαρμοστεί ένα τέτοιο όραμα για την Ήλιδα.

Η Αρχαία Ολυμπία εξαργυρώνει εδώ και δεκαετίες το “brand name” της το οποίο στηρίζει στους Ολυμπιακούς Αγώνες, στο πνεύμα και στις αρχές του Ολυμπισμού αλλά και στην εξαιρετική γνώση της μυθολογίας από τους ξένους επισκέπτες. Τουριστικά λεωφορεία με ξεναγούς καταφθάνουν μαζικά στην Ολυμπία. Ακόμη, από συζητήσεις με ανθρώπους Πανεπιστημιακής και Τεχνολογικής Εκπαίδευσης αλλά και φοιτητές στο Πανεπιστήμιο της Πάτρας- κυρίως Σχολής Ανθρωπιστικών και Κοινωνικών Σπουδών- διαπιστώθηκε ότι ενώ γνωρίζουν πολύ καλά την Αρχαία Ολυμπία αγνοούν παντελώς την Ήλιδα. Δεν έχουν πληροφορηθεί από κάποιο έντυπο μέσα στο εκπαιδευτικό ίδρυμα ή σε στέκια και χώρους πολιτισμού και εκδηλώσεων ότι έχει αρχαιολογικό χώρο και μουσείο επισκέψιμα.

Θεωρώ ότι η Ήλιδα, μουσείο και αρχαιολογικός χώρος, πρέπει να προβληθεί στους επισκέπτες της Ολυμπίας ως μία πόλη η οποία λειτουργούσε παράλληλα με την Ολυμπία και ευθυνόταν εξίσου για το άρτιο αποτέλεσμα της προετοιμασίας και οργάνωσης των αθλητών και των αγώνων. Αυτό μπορεί να γίνει με τακτή ενημέρωση των τουριστικών γραφείων και των ξένων και ελλήνων ξεναγών σε ημερίδες παρουσίασης που θα διοργανώνονται από την ΕΦ.Α. Ηλείας και θα στηρίζονται από τον Δήμο Ήλιδας και τους όμορους δήμους, από την Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας, το Πανεπιστήμιο και το ΤΕΙ Πάτρας, από τουριστικά γραφεία της ευρύτερης περιοχής και από ιδιώτες χορηγούς. Επιπλέον, το ενημερωτικό φυλλάδιο του ΤΑΠΑ για την Ήλιδα θα μπορούσε να διανέμεται στην Ολυμπία και το ΚΤΕΛ της περιοχής να προγραμματίζει διασυνδεδεμένα δρομολόγια από την Ολυμπία στην Ήλιδα ιδιαίτερα τους ανοιξιάτικους και θερινούς μήνες στα οποία θα μπορούσε να συμπεριλάβει και ανταποκρίσεις με Πύργο ή τις παραλίες της περιοχής. Καθώς το Μουσείο της Ήλιδας έχει το πλεονέκτημα της γειννίας με τον αρχαιολογικό χώρο ο επισκέπτης απολαμβάνει –όπως και στην Αρχαία Ολυμπία- τα πλεονεκτήματα ενός open-air-museum.

Ένας σύγχρονος τρόπος παρουσίασης του Μουσείου της Ήλιδας είναι η δημιουργία δυναμικής ιστοσελίδας η οποία είναι στα άμεσα σχέδια της ΕΦ.Α.Ηλείας (Αντωνόπουλος, 2017). Προς το παρόν υπάρχει η βάση *Οδυσσέας* του Υπουργείου Πολιτισμού η οποία όμως δεν ενημερώνεται και παρέχει ελλιπή πληροφόρηση. Ακόμη, σημαντικό θα ήταν να μπορούσε να εκκινήσει πάλι τις εργασίες του ο σύλλογος Φίλων Αρχαίας Ήλιδας (Αντωνόπουλος, 2017), μία σημαντική συλλογικότητα, έχοντας πια στο ιστορικό του τις ενέργειές του για την οικοδόμηση του Μουσείου, ώστε να συνδράμει και να κινητοποιεί προς τη διενέργεια εκδηλώσεων, ξεναγήσεων, εκθέσεων, συναυλιών, παράλληλων δράσεων και την αναζήτηση πόρων.

Σύμφωνα με τη Μούλιου (Συκκά, 2015) τα μουσεία μπορούν να κάνουν πολλά σήμερα παρά την οικονομική αβεβαιότητα και τους χαμηλούς προϋπολογισμούς. Να φιλοξενούν εκδηλώσεις που δεν είναι μόνο γνωστές παραδοσιακές, ούτε απαραίτητα λαμπερές, αλλά ουσιαστικές. Να υλοποιούν μια καλή ιδέα που θα φέρνει τον πολίτη σε επαφή με τον εαυτό του και θα τον κάνει να συνδέεται συναισθηματικά με το μουσείο. Μπορούν να προχωρούν σε επανερμηνείες των αντικειμένων, μικρές ξεναγήσεις από τους ανθρώπους των μουσείων

που μπορούν να τις αφηγηθούν με έναν άλλο τρόπο. Ήδη στο μουσείο της Ήλιδας αυτό συμβαίνει στα σχολεία με τα εκπαιδευτικά προγράμματα αλλά χρειάζεται και αυτές οι αφηγήσεις να εμπλουτιστούν και να αφορούν και τον απλό επισκέπτη. Η κυρία Μούλιου δίνει ακόμη έμφαση στα δίκτυα μουσείων τα οποία παίζουν σημαντικό ρόλο καθώς και συνεργασίες με φορείς και συλλογικότητες που δρουν στην πόλη και είναι αναγνωρίσιμες. Στην περίπτωση μας προαναφέρθηκε ο σύλλογος Φίλων Αρχαίας Ήλιδας.

Στο εξωτερικό η Μούλιου δεν θεωρεί πλεονέκτημα τα μεγάλα πωλητήρια, τα καφέ και τα είδη δώρων των μουσείων, τομείς στους οποίους η Ήλιδα υστερεί, αλλά τα μουσεία που καθημερινά αποδεικνύουν το κοινωνικό τους στίγμα και παράγουν δράσεις με κοινωνικό νόημα και δημόσια αξία. Θεωρεί ότι ο διάλογος με τους επισκέπτες και τους άλλους ερμηνευτές των αντικειμένων κάνουν τα μουσεία ελκυστικά και αν έχουν και χαμογελαστούς κι ευγενικούς φύλακες είναι ένα επιπλέον θετικό πρόσημο. Αυτό που μπορεί να βοηθήσει είναι η συστηματική εκπαίδευση. Στο εξωτερικό δεν τους αποκαλούν φύλακες αλλά προσωπικό υποδοχής. Το φυλακτικό παραπέμπει σε κάτι που αστυνομεύει και παρατηρεί με έναν ελεγκτικό τρόπο. Αυτός είναι ο κυρίαρχος ρόλος τους, αλλά είναι προσωπικό που υποδέχεται, καλωσορίζει και με μια βασική εκπαίδευση μπορεί να δώσει κάποιες κατευθύνσεις (όχι ξενάγηση) στους επισκέπτες (Συκκά, 2015). Και στην Ήλιδα λοιπόν- όπως και σε όλους τους χώρους που σχετίζονται και συναναστρέφονται με πολίτες/ πελάτες- είναι αναγκαία όχι μόνο η επιμόρφωση του προσωπικού σε γνωστικό επίπεδο αλλά και η επίδειξη επικοινωνιακής και κοινωνικής συμπεριφοράς καθώς πλέον η εμπειρία στη θέση εργασίας κρίνεται απλά επαρκής και δεν συντελεί στο συνεργατικό κλίμα που επιδιώκεται.

Σύμφωνα με την έρευνα της Μούλιου οι Έλληνες θεωρούν ότι δεν πρέπει να πληρώνουν εισιτήριο ή τουλάχιστον το ίδιο αντίτιμο με τους τουρίστες και αυτό- κατά τη γνώμη μου- δεν είναι κάτι που έρχεται ως αποτέλεσμα της οικονομικής κρίσης αλλά προϋπήρχε. Όμως, η δωρεάν είσοδος στα μουσεία για τους Έλληνες δεν είχε αποτέλεσμα στο παρελθόν. Επιπλέον, είναι πρακτική που προσκρούει σε Οδηγίες της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Η Μούλιου προτείνει άλλες λύσεις, κάποιες ώρες μέσα στην ημέρα, ίσως μία ώρα προτού λήξει το ωράριο λειτουργίας τους, θα μπορούσε να επιτραπεί η ελεύθερη είσοδος χωρίς να εξαιρείται ο ξένος επισκέπτης. Οι τιμές των εισιτηρίων στα ελληνικά μουσεία δεν είναι υψηλές συγκριτικά με εκείνες των ευρωπαϊκών χωρών. Για όσους το αντιμετωπίζουν ως δυσβάσταχτο έξοδο,

προτείνει μια κάρτα περιοδικών επισκέψεων που θα αποτελεί κίνητρο για τον επισκέπτη (Συκκά, 2015). Ίσως ακόμη από τις τοπικές αρχές μπορούν να δίνονται δωρεάν κουπόνια επισκέψεων σε πολιτιστικούς οργανισμούς και μουσεία σε χαμηλόμισθους ενώ οι τοπικές επιχειρήσεις οι οποίες γνωρίζουν τα μέλη της κοινότητας μπορούν να παρέχουν την ευκαιρία συμμετοχής σε πολιτιστικές δράσεις στα πλαίσια της εταιρικής κοινωνικής ευθύνης.

Τέλος, αυτό που προτείνει ο Πέτρος Θέμελης (2016:4) στο δελτίο του Δεκεμβρίου 2016, του ελληνικού τμήματος του ICOM, για τα μεγάλα μουσεία και τους αρχαιολογικούς χώρους δηλαδή να αυτονομηθούν οικονομικά και να γίνουν ανταγωνιστικά με παροχή άριστων υπηρεσιών ανταποκρινόμενα στις προσδοκίες ενός ποικιλόμορφου κοινού είναι μια πρόταση που θα πρέπει να εξεταστεί από την πολιτεία και το υπουργείο Πολιτισμού για όλα τα μουσεία. Η αποκλειστική ενασχόληση με τα μουσεία και η θέση υψηλών στόχων από ομάδα επιστημόνων θεωρώ ότι θα τα αναβαθμίσει ποιοτικά και στη συνείδηση των πολιτών. Ακόμη, ο Θέμελης προτείνει οι διευθυντές τους να μην ορίζονται κατά αρχαιότητα μέσα από οποιασδήποτε μορφής ιεραρχία, αλλά να επιλέγονται με ανοιχτό διαγωνισμό με βάση εμπειρία, επιστημονικά προσόντα και γνώσεις διαχείρισης (management) για ένα συγκεκριμένο χρονικό διάστημα και να διοικούν τα μουσεία ή τους χώρους με σχετική αυτονομία, υπό τον έλεγχο πάντα της πολιτείας. Προτείνει, ακόμα, να προϊστάται ενός επιστημονικού συμβουλίου με στόχο την προσέλκυση επισκεπτών και την αύξηση των εσόδων, υπεύθυνοι ταυτόχρονα για τη συντήρηση των υποδομών, την προβολή του μνημειακού πλούτου και τη φύλαξή του με ειδικευμένο φυλακτικό προσωπικό. Μια τέτοια αυτονομία με τις κατάλληλες ενέργειες και προβλέψεις, ύστερα από ένα μεταβατικό στάδιο-περίοδο χάριτος θα μπορούσε να κάνει το Μουσείο και τον αρχαιολογικό χώρο της Ήλιδας περισσότερο ανταγωνιστικά, ενταγμένα στις πολιτικές για αειφόρο ανάπτυξη, βιωσιμότητα και ποιότητα ζωής των πολιτών και της πολιτείας σύμφωνα με τις επιδιώξεις της Νέας Μουσειολογίας.

Συμπερασματικά, η διενέργεια περισσότερων μουσειακών εκδηλώσεων και κοινωνικών δράσεων με δημόσιο όφελος σε συνδυασμό με την σφαιρική προσέγγιση κάθε τύπου κοινού και την σοβαρή, υπεύθυνη και προγραμματισμένη αντιμετώπιση των υπεύθυνων του Μουσείου της Ήλιδας θα αναδείξει την αξία του μουσείου, θα προσελκύσει και θα κρατήσει το κοινό και θα συμβάλει στην βελτιστοποίηση της κοινωνικής συνοχής, της αίσθησης του «συνανήκειν» των πολιτών όλου του κόσμου και της υπερηφάνειας των κατοίκων για την

περιοχή τους. Αυτό θα συμβάλει στην κυκλική και αέναη προσπάθεια ώστε το μουσείο να αποτελέσει ενεργό κύτταρο της ευρύτερης κοινωνίας της Ήλιδας και να συμβάλλει στην ποιοτική και βιώσιμη ανάπτυξη και αειφορία της. Πρέπει να γίνει σαφές ότι χρειάζεται πρόταση, προσήλωση και αναζήτηση συμμάχων προς όλες τις κατευθύνσεις από τους υπεύθυνους του Μουσείου.

Επίλογος

Το σύγχρονο μουσείο διαμορφώθηκε σε ό,τι είναι σήμερα μέσα από πορεία με ιστορικές, κοινωνικές, πολιτικές και οικονομικές εξελίξεις και έχει αποκτήσει νέο κοινωνικό ρόλο με την υποχρέωση συνεισφοράς σε μια δημιουργική, ποιοτική και ευημερούσα κοινωνία. Χρήσιμα εργαλεία για να επιτύχει το ρόλο του αποτελούν η μουσειακή έκθεση, η εξωστρέφεια και η επικοινωνιακή πολιτική, οι νέες τεχνολογίες, οι συνεργασίες με φορείς και συλλογικότητες, οι δράσεις και οι εκδηλώσεις, τα μουσειοεκπαιδευτικά προγράμματα, η ευαισθητοποίηση και η ανταπόκριση στις ανάγκες του κοινού.

Το ενδιαφέρον για τον άνθρωπο και την κοινωνία βρίσκεται στις προτεραιότητες της Νέας Μουσειολογίας, η οποία αποτελεί έκφανση της Μουσειολογίας. Η Νέα Μουσειολογία αντιλαμβάνεται τα μουσειακά αντικείμενα ως νοηματοδοτούμενα ανάλογα με τη θέση τους στην έκθεση σε σχέση με άλλα αντικείμενα ή ανάλογα με την χρονική στιγμή ή ανάλογα με τον επισκέπτη. Το νόημα του μουσειακού αντικειμένου μπορεί να αλλάξει όπως αλλάζουν και οι κοινωνίες. Ως εκ τούτου, η Νέα Μουσειολογία είναι αέναα ανανεούμενη.

Στο εξωτερικό η Νέα Μουσειολογία πολύ νωρίς επαγγέλλεται την επίτευξη κοινωνικής ένταξης και ενδυνάμωσης, ισόρροπης ανάπτυξης και ευημερίας μέσω της πολιτιστικής κληρονομιάς. Στην Ελλάδα οι ίδιες τάσεις διαφάνηκαν με μικρή καθυστέρηση και ωρίμασαν σταδιακά. Καταβάλλονται όλες οι προσπάθειες ώστε οι συνθήκες στα μουσεία και τους μουσειακούς χώρους να συμβαδίζουν με τις αποφάσεις του ICOM και να ακολουθούν τις παγκόσμιες αναζητήσεις, επιταγές και προδιαγραφές στη λειτουργία των μουσείων.

Πλέον η Σύγχρονη Μουσειολογία έχει στους κόλπους της πολλούς επιστήμονες να την στηρίζουν και να εφαρμόσουν τις αρχές της. Ωστόσο, στην Ελλάδα παρόλο που το επιστημονικό προσωπικό γνωρίζει τα της Νέας Μουσειολογίας και θέλει τα μουσεία ζωντανά

και εντός της κοινωνίας δεν έχει ακριβώς τον τρόπο να υλοποιήσει αυτή την επιθυμία, ιδιαίτερα όταν στους δημόσιους οργανισμούς δεν μπορεί να υπάρξει η ευελιξία και η ατομική πρωτοβουλία. Με λίγα λόγια στην πράξη η μουσειακή πραγματικότητα είναι άλλη από αυτή που προκύπτει από την θεωρία και την πρόθεση.

Γενικότερα, ο τομέας που αναπτύσσεται περισσότερο στην Ελλάδα είναι η εκπαίδευση στο μουσείο η οποία εκκινεί δυναμικά τη δεκαετία του 1980. Οι υπόλοιποι τομείς, η φροντίδα και η συμμετοχή του κοινού, οι νέες τεχνολογίες, η εξωστρέφεια και οι νέοι τρόποι επικοινωνίας του μουσείου απαιτούν μεγαλύτερη προσπάθεια και εξειδίκευση, ενασχόληση και πόρους. Τις δεκαετίες '90 και '00 στην Ελλάδα υπάρχει πληθώρα νέων εκθέσεων και επανεκθέσεων σε κρατικά αρχαιολογικά μουσεία και εκπονούνται μελέτες νέων μουσείων ή κτιριακών επεκτάσεών τους. Πολλά κονδύλια από την Ευρωπαϊκή Ένωση διοχετεύονται, μέσω του Υπουργείου Πολιτισμού, σε μουσεία και αρχαιολογικούς χώρους, προωθώντας, λόγω της φύσης ορισμένων προγραμμάτων χρηματοδότησης, ντόπιες και διεθνείς συνεργασίες.

Από το 2000 και εξής ο πολιτισμός και το μουσείο στην Ελλάδα γίνεται μέρος της ψυχαγωγίας του ελεύθερου χρόνου σε μια εποχή με άφθονα ευρωπαϊκά κονδύλια, μεγάλες εκθέσεις, μόνιμες ή περιοδικές. Αυτό τουλάχιστον επικρατεί ότι συμβαίνει στους επιστημονικούς και ακαδημαϊκούς κύκλους και στις αστικές περιοχές. Αλλά στην πράξη το μουσείο συνεχίζει να μην αφορά μεγάλη μερίδα του κοινού. Άλλωστε, η υποεκπροσώπηση μουσειολόγων στο Συμβούλιο Μνημείων του ΥΠΠΟ είναι χαρακτηριστικό του προβλήματος εκσυγχρονισμού των μουσείων στην Ελλάδα. Αναντίρρητα, το σύγχρονο, για την εικόνα του μουσείου, επιστημονικό αντικείμενο της Μουσειολογίας ασκεί ιδιαίτερη έλξη στους εκπροσώπους των μουσείων, τους διοργανωτές των εκθέσεων και το επιστημονικό προσωπικό του Υπουργείου Πολιτισμού. Όμως, κρίνοντας εκ του αποτελέσματος ακόμα δεν θεωρείται ότι χρειάζεται και τους ειδικούς του για την άσκησή του ⁹.

Τέλος, ο κύριος στόχος των μουσείων στις αστικές και μη-αστικές περιοχές οφείλει να είναι η αναβάθμιση της ποιότητας ζωής των πολιτών διαφορετικά θα πέφτει στο κενό η οποιαδήποτε

---

⁹ Δεν εξετάζεται αν κάτι τέτοιο συμβαίνει λόγω των οικονομικών συγκυριών γιατί θα μπορούσε να περιοριστεί κάποια άλλη ειδικότητα αν ο μουσειολόγος κρινόταν όντως απαραίτητος.

προσπάθεια προσέγγισής τους και το αίτημα υποστήριξης από τους πολίτες της μουσειακής προσπάθειας.

Στην παρούσα μεταπτυχιακή διατριβή, μέσω της μελέτης περίπτωσης, διακρίνονται δύο κατηγορίες μουσείων οι οποίες περιγράφουν την μουσειακή πραγματικότητα στην Ελλάδα. Είναι τα μουσεία, που συνήθως έχουν και αρχαιολογικό χώρο, τα οποία απολαμβάνουν επισκεψιμότητας, χωρίς να καταβάλουν υπέρογκες προσπάθειες σε δράσεις, επικοινωνιακή πολιτική, παροχές αναψυχής. Αυτό συμβαίνει επειδή βρίσκονται χρόνια στο επίκεντρο του παγκόσμιου πολιτιστικού ενδιαφέροντος. Για παράδειγμα, η Ολυμπία και οι Δελφοί πληρούν επιταγές της Νέας Μουσειολογίας όπως η κάλυψη των αναγκών των επισκεπτών με κινητικά προβλήματα και τα εκπαιδευτικά προγράμματα αλλά η επισκεψιμότητα τους δεν επηρεάζεται από τη διοργάνωση δράσεων. Σε ανώτερο επίπεδο, στην ίδια κατηγορία, εντάσσονται κατά τη γνώμη μου μουσεία, συνήθως σε αστική περιοχή, τα οποία έχουν κατακτήσει ευρύ κοινό αλλά παράλληλα φροντίζουν με ιδιαίτερη σπουδή τους τομείς της επικοινωνιακής πολιτικής, των εκπαιδευτικών προγραμμάτων, των δράσεων, των αναγκών αναψυχής, των περιοδικών εκθέσεων για την προσέλκυση νέου κοινού και την απόλαυση της εμπειρίας του μουσείου από όλους στο μέγιστο βαθμό. Τέτοιο παράδειγμα προς μίμηση είναι το Μουσείο της Ακρόπολης και το Βυζαντινό Μουσείο της Θεσσαλονίκης τα οποία δεν επαναπαύονται και έχουν έντονα εξωστρεφές και δημιουργικό προφίλ. Τέλος, στην δεύτερη κατηγορία ανήκουν τα μουσεία που βρίσκονται σε αστικές, ημιαστικές και αγροτικές περιοχές, για παράδειγμα το Αρχαιολογικό Μουσείο της Ήλιδας, στα οποία η επισκεψιμότητα είναι μικρή, οι δράσεις περιορισμένες, η επικοινωνιακή πολιτική χωλαίνει και τα οποία επιβιώνουν επειδή είναι δημόσια. Αυτά οφείλουν να οργανώνουν ποικίλες δράσεις για να τύχουν μιας συμμετοχικής κοινωνίας.

Το γενικό συμπέρασμα που μπορεί να εξαχθεί από την παρούσα μεταπτυχιακή διατριβή είναι ότι δεν υπάρχει ένας ενιαίος τρόπος οργάνωσης, λειτουργίας και αποδοχής του μουσείου και δεν υπάρχει μία κατεύθυνση και ένα αποτέλεσμα για τη μουσειακή πραγματικότητα στην Ελλάδα. Και τούτο διότι, τα αποτελέσματα, ακόμα και αν οι μέθοδοι μοιάζουν, εξαρτώνται από πολλούς παράγοντες ο κυριότερος των οποίων είναι ο άνθρωπος, πρωταγωνιστής στην θεωρία της Σύγχρονης Μουσειολογίας, ως πομπός και ως δέκτης της.

Βιβλιογραφία

ΑΔΑ:ΩΞΤΗΩΡΘ-9ΦΝ. (2015). Ανάκτηση 7.12.2016 από <http://www.pde.gov.gr/smpe-pesda/content/files/tsda/ileia/ilidas.pdf>

amaliada-news. (2015, 6 18). *Εκτός σχεδιασμού του Υπουργείου Πολιτισμού η Αρχαία Ήλιδα*. Ανάκτηση 3. 12. 2016. Από amaliada-news: <http://amaliadanews.gr/%CE%B5%CE%BA%CF%84%CF%8C%CF%82-%CF%83%CF%87%CE%B5%CE%B4%CE%B9%CE%B1%CF%83%CE%BC%CE%BF%CF%8D-%CF%84%CE%BF%CF%85-%CF%85%CF%80%CE%BF%CF%85%CF%81%CE%B3%CE%B5%CE%AF%CE%BF%CF%85-%CF%80%CE%BF%CE%BB/>

Αντζουλάτου-Ρετσίλα, Ε. (2008). Παράμετροι διαχείρισης μουσείων και συλλογών στην εποχή της παγκοσμιοποίησης. *Μουσεία 05. Επιστημονικές Συναντήσεις* (σσ. 23-33). Θεσσαλονίκη: Εντευκτήριο.

Αντωνόπουλος, Κ. (2017,3). Το Αρχαιολογικό Μουσείο της Ήλιδας. (Συνομιλία με την Ά. Καραχάλιου), Παράρτημα (σ.σ.86-90).

Αρχοντίδου, Α. (2001). Ελληνική Αρχαιολογική Υπηρεσία και μουσειολογία: Πραγματικότητα και προοπτικές. Στο Μ. Σκαλτσά (Επιμ.), *Η Μουσειολογία στον 21ο αιώνα. Θεωρία και Πράξη. Πρακτικά Διεθνούς Συμποσίου. Θεσσαλονίκη, 21-24 Νοεμβρίου 1997*. (σσ. 183-185). Θεσσαλονίκη: Εντευκτήριο.

Bady, J.-P. (2001). Μουσειολογικές σπουδές στη Γαλλία: Πρόσφατοι πειραματισμοί και νέες τάσεις στην εκπαίδευση επαγγελματιών στον τομέα της πολιτιστικής κληρονομιάς. Στο Μ. Σκαλτσά (Επιμ.), *Η Μουσειολογία στον 21ο αιώνα. Θεωρία και Πράξη. Πρακτικά Διεθνούς Συμποσίου. Θεσσαλονίκη, 21-24 Νοεμβρίου 1997*. (σσ. 114-118). Θεσσαλονίκη: Εντευκτήριο.

Bal, M. (1996). *The Discourse of the Museum*. Στο R. Greenberg, B. Ferguson, & S. Naire, *Thinking about Exhibitions*. New York: Routledge.

Black, G. (2014). *Το ελκυστικό μουσείο. Μουσεία και Επισκέπτες*. (Σ. Κωτίδου, Μεταφρ.) Αθήνα: Πολιτιστικό Ίδρυμα Ομίλου Πειραιώς.

Cannon-Brookes, P. (2001). "Θεωρία μουσειολογίας και μουσεία προσανατολισμένα στην αγορά στο τέλος του 20ού αιώνα". Στο Μ. Σκαλτσά (Επιμ.), *Η Μουσειολογία στον 21ο αιώνα. Θεωρία και Πράξη. Πρακτικά Διεθνούς Συμποσίου. Θεσσαλονίκη, 21-24 Νοεμβρίου 1997*. (σσ. 126-130). Θεσσαλονίκη: Εντευκτήριο.

Davis, P. (1999). *Ecomuseums: A Sense of Place*. Λέστερ: Leicester University Press.

Desvallées F., Mairesse A. (2010). *Βασικές Έννοιες της Μουσειολογίας*. Armand Colin.

dikaiologitika-news. (2012, 11, 6). Ανάκτηση 10.4. 2017 από <http://www.dikaiologitika.gr/site/4455>

ΦΕΚ3465. (28.12.2012). Ανάκτηση 12.3.2017 από http://web3.eetaa.gr/metaboles/apografes/apografi_2011_monimos.pdf

Fyfe, G. (2012). Κοινωνιολογία και κοινωνικές εκφάνσεις των μουσείων. Στο S. Macdonald, *Μουσείο και Μουσειακές Σπουδές. Ένας πλήρης οδηγός* (Δ.Παπαβασιλείου, Μεταφρ.). Αθήνα: Πολιτιστικό Ίδρυμα Ομίλου Πειραιώς.

Gimenez-Cassina, E. (2010). Who am I? An identity crisis Identity in the new museologies and the role of the museum professional. *Cadernos de Sociomuseologia – Sociomuseology III N° 37*, σσ. 25-41.

Heijnen, W. (2010). "The new professional: Underdog or Expert? The New Museology in the 21th century". *Cadernos de Sociomuseologia – Sociomuseology III N° 37*, σσ. 13-24.

Hooper-Greenhill, E. (2012). "Μελετώντας τους επισκέπτες". Στο S. Macdonald, *Μουσείο και Μουσειακές Σπουδές* (σσ. 501-521). Αθήνα: Πολιτιστικό Ίδρυμα Ομίλου Πειραιώς.

Θέμελης, Π. (2016, Δεκέμβριος). *Ανοικτά Μουσεία και Αρχαιολογικοί Χώροι*. Ανάκτηση 1.5.2017. Από ενημερωτικό δελτίο 13, ελληνικό τμήμα του ICOM: http://network.icom.museum/fileadmin/user_upload/minisites/icom-greece/images/ICOM_Enimerotiko-Deltio_2016.pdf

Kavanagh, G. (1999, Ιούνιος). Μουσεία: η λειτουργία τους με επαγγελματικό τρόπο. *Αρχαιολογία και Τέχνες 71*, σσ. 38-40.

Lamas, M. (2010). "Lost in the supermarket –The Traditional Museums Challenges". *Cadernos de Sociomuseologia – Sociomuseology III N° 37* , σσ. 43-58.

Lampugnani, V. M. (2012). Εις βάθος κατανόηση έναντι ψυχαγωγίας: Πρώιμες σκέψεις για την αρχιτεκτονική των μουσείων τέχνης του 20ού αιώνα. Στο S. Macdonald (Επιμ.), *Μουσείο και Μουσειακές σπουδές. Ένας πλήρης οδηγός* (σσ. 349-370). Αθήνα: Πολιτιστικό ίδρυμα Ομίλου Πειραιώς.

Macdonald, S. (2012). Διευρύνοντας τις Μουσειακές Σπουδές: Μια εισαγωγή. Στο S. Macdonald, *Μουσείο και Μουσειακές Σπουδές: Ένας πλήρης οδηγός* (Δ.Παπαβασιλείου, Μεταφρ., σσ. 27-43). Αθήνα: Πολιτιστικό ίδρυμα Ομίλου Πειραιώς.

Mason, R. (2012). Πολιτισμική θεωρία και μουσειακές σπουδές. Στο S. Macdonald (Επιμ.), *Μουσείο και Μουσειακές σπουδές. Ένας πλήρης οδηγός* (σσ. 49-70). Αθήνα: Πολιτιστικό Ίδρυμα Ομίλου Πειραιώς.

Ματζάνας, Χ. (n.d.). *Αρχαιολογικό Μουσείο Ήλιδας*. Ανάκτηση 10.11.2016 από Οδυσσεύς: http://odysseus.culture.gr/h/1/gh151.jsp?obj_id=3314

Mensch, P. v. (2001). Οι μουσειολογικές σπουδές στην Ολλανδία. Στο Μ. Σκαλτσά (Επιμ.), *Η Μουσειολογία στον 21ο αιώνα. Θεωρία και Πράξη. Πρακτικά Διεθνούς Συμποσίου. Θεσσαλονίκη, 21-24 Νοεμβρίου 1997*. (σσ. 150-154). Θεσσαλονίκη: Εντευκτήριο.

Μούλιου, Μ. (2015). Το Μουσείο Ως Ποιότητα, Εμπειρία, Αστικό Σύμβολο και ήπια δύναμη. Παραδείγματα από τη διεθνή και εγχώρια μουσειακή πρακτική. Στο Μ. Α. Ιωάννης Πούλιος, *Πολιτισμική Διαχείριση, Τοπική Κοινωνία και Βιώσιμη Ανάπτυξη* (σσ. 74-95). Αθήνα: ΣΕΑΒ.

Μουρτζίνη, Τ. (2015). *Πρόταση Διαχείρισης Αρχαιολογικού Χώρου Ήλιδας (Ενότητα Β2)*. Ανάκτηση 20.12.2016 από Archaeology and Arts: <http://www.archaiologia.gr/blog/2015/02/09/%CF%80%CF%81%CF%8C%CF%84%CE%B1%CF%83%CE%B7-%CE%B4%CE%B9%CE%B1%CF%87%CE%B5%CE%AF%CF%81%CE%B9%CF%83%CE%B7%CF%82-%CE%B1%CF%81%CF%87%CE%B1%CE%B9%CE%BF%CE%BB%CE%BF%CE%B3%CE%B9%CE%BA%CE%BF%CF%8D-%CF%87-4/>

Μουρτζίνη, Τ. (2015). *Πρόταση Διαχείρισης Αρχαιολογικού Χώρου Ήλιδας (Ενότητα Γ)*. Ανάκτηση 4.1.2017 από Archaeology and Arts:

<http://www.archaiologia.gr/blog/2015/03/02/%CF%80%CF%81%CF%8C%CF%84%CE%B1%CF%83%CE%B7-%CE%B4%CE%B9%CE%B1%CF%87%CE%B5%CE%AF%CF%81%CE%B9%CF%83%CE%B7%CF%82-%CE%B1%CF%81%CF%87%CE%B1%CE%B9%CE%BF%CE%BB%CE%BF%CE%B3%CE%B9%CE%BA%CE%BF%CF%8D-%CF%87-5/>

Οικονόμου, Μ. (2004). "Νέες τεχνολογίες και μουσεία: εργαλείο, τροχοπέδη ή συρμός;". *Museology* , σσ. 1-14.

Pinheiro de Oliveira, M.F. & Silva de Mello, C. (2010). "Men change, and museums change". *Sociomuseology III N° 37* , σσ. 87-97.

Preziosi, D. (2012). Ιστορία της τέχνης και μουσειολογία: καθιστώντας αναγνώσιμο το ορατό. Στο S. Macdonald (Επιμ.), *Μουσείο και Μουσειακές σπουδές. Ένας πλήρης οδηγός* (σσ. 93-109). Αθήνα: Πολιτιστικό Ίδρυμα Ομίλου Πειραιώς.

Ριζογιάννη, Μ. (2015, 5 11). *Ελευσίνα-Πάτρα-Ολυμπία*. Ανάκτηση 27.1.2017 από http://www.diazoma.gr/2015/DTM_1276_Article.pdf

Ross, M. (2004, July). "Interpreting the New Museology". *museum and society* , σσ. 84-103.

Santos, P. A., & Primo, J. (Επιμ.). (2010). *To understand New Museology in the 21st century* (Vol. III sociomuceology). Lisbon: ULHT.

Σκαλτσά, Μ. (2014, Ιούνιος). "Τα μουσεία και η μουσειολογία στη σύγχρονη κοινωνία. Νέες προκλήσεις, νέες σχέσεις. Μέρος Α'". Ανάκτηση 9.11.2016 από <http://www.archaiologia.gr/blog/2014/06/30/%CF%84%CE%B1-%CE%BC%CE%BF%CF%85%CF%83%CE%B5%CE%AF%CE%B1-%CE%BA%CE%B1%CE%B9-%CE%B7-%CE%BC%CE%BF%CF%85%CF%83%CE%B5%CE%B9%CE%BF%CE%BB%CE%BF%CE%B3%CE%AF%CE%B1-%CF%83%CF%84%CE%B7-%CF%83%CF%8D%CE%B3%CF%87-2/>

Σκαλτσά, Μ. (2008). Μουσεία 05, Επιστημονικές Συναντήσεις. Θεσσαλονίκη: ΔΠΜΣ 'Μουσειολογία'.

Σκαλτσά, Μ. (2001). Η Μουσειολογία στον 21ο αιώνα. Θεωρία και Πράξη. Θεσσαλονίκη: Εντευκτήριο.

- Σταμπολίδης, Ν. (2001). Μουσείο στον 21ο αιώνα. Αρμονική συνεργασία ειδικών. Στο Μ. Σκαλτσά (Επιμ.), *Η Μουσειολογία στον 21ο αιώνα. Θεωρία και Πράξη. Πρακτικά Διεθνούς Συμποσίου. Θεσσαλονίκη, 21-24 Νοεμβρίου 1997.* (σσ. 225-226). Θεσσαλονίκη: Εντευκτήριο.
- Συκκά, Γ. (2015). *Τα μουσεία στη ζωή των Ελλήνων.* Ανάκτηση 18.2.2017 από Η Καθημερινή: <http://www.kathimerini.gr/815315/article/politismos/eikastika/ta-moyseia-sth-zwh-twn-ellhnwn>
- TVXS. (2016, 7 1). *Λαγκάρντ: Να γίνονται μόνιμα οι Ολυμπιακοί Αγώνες στην Ελλάδα.* Ανάκτηση 8.4.2017. Από tvxs: <http://tvxs.gr/news/ellada/lagkarnt-nai-sti-monimi-telesi-ton-olympiakon-agonon-stin-ellada>
- Τζεδάκις, Γ., & Παπακωνσταντίνου, Ε. (2001). Η οπτική της οργάνωσης και εφαρμογής ολοκληρωμένων σπουδών μουσειολογίας στην Ελλάδα. Στο Μ. Σκαλτσά (Επιμ.), *Η Μουσειολογία στον 21ο αιώνα. Θεωρία και Πράξη. Πρακτικά Διεθνούς Συμποσίου. Θεσσαλονίκη, 21-24 Νοεμβρίου 1997.* (σσ. 104-106). Θεσσαλονίκη: Εντευκτήριο.
- Τζώνος, Π. (2007). *Μουσείο και Νεωτερικότητα.* Αθήνα: Παπασωτηρίου.
- Τζώρτζη, Κ. (2010). "Ανθρώπινα κατάλοιπα ως μουσειακά εκθέματα". *Αρχαιολογία και Τέχνες 117* , σσ. 69-77.
- Τζώρτζη, Κ. (2009, Σεπτέμβριος). "Το μουσείο ως παιδευτικό εργαλείο ή ως αφετηρία μιας άμεσης αισθητικής εμπειρίας;". *Αρχαιολογία και Τέχνες 112* , σσ. 101-108.
- Vergo, P. (1999). Επανεξέταση της "Νέας Μουσειολογίας". *Αρχαιολογία και Τέχνες 70* , σσ. 50-52.
- Vergo, P. (1989). *The New Museology.* London: Reaktion Books.
- Vikki McCall & Clive Gray. (2014). "Museums and the 'New Museology': Theory, Practice and Organizational Change". *Museum Management and Curatorship, Vol. 29,* σσ. 19-35.
- Weil, S. (1999, Summer). From being about something to being for somebody: the ongoing transformation of the American museum. *Daedalus* , 128 (3), σσ. 229-258.
- Witcomb, A. (2012). "Διαδραστικότητα: Προχωρώντας πιο πέρα". Στο S. Macdonald, *Μουσείο και Μουσειακές Σπουδές. Ένας πλήρης οδηγός.* (σσ. 489-500). Αθήνα: Πολιτιστικό Ίδρυμα Ομίλου Πειραιώς.

Woolard, V. (2001). Το αιώνιο τρίγωνο της μουσειακής επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης: Θεωρία, πράξη και πραγματικότητα. Στο Μ. Σκαλτσά (Επιμ.), *Η Μουσειολογία στον 21ο αιώνα. Θεωρία και Πράξη. Πρακτικά Διεθνούς Συμποσίου. Θεσσαλονίκη, 21-24 Νοεμβρίου 1997*. (σσ. 175-178). Θεσσαλονίκη: Εντευκτήριο.

Χατζηνικολάου, Τ. (2001). Η μουσειολογία στην Ελλάδα. Στο Μ. Σκαλτσά (Επιμ.), *Η Μουσειολογία στον 21ο αιώνα. Θεωρία και Πράξη. Πρακτικά Διεθνούς Συμποσίου. Θεσσαλονίκη, 21-24 Νοεμβρίου 1997*. (σσ. 107-108). Θεσσαλονίκη: Εντευκτήριο.

Χρυσουλάκη, Σ. (2001). Μουσεία και μουσειολογία στη σύγχρονη Ελλάδα. Στο Μ. Σκαλτσά (Επιμ.), *Η Μουσειολογία στον 21ο αιώνα. Θεωρία και Πράξη. Πρακτικά Διεθνούς Συμποσίου. Θεσσαλονίκη, 21-24 Νοεμβρίου 1997*. (σσ. 237-240). Θεσσαλονίκη: Εντευκτήριο.

Υπουργείο Πολιτισμού και Αθλητισμού. (n.d.). Ανάκτηση 19.3.2017 από http://www.yppo.gr/5/g5141.jsp?obj_id=25470

ΥΠΠΟ. (2008). *Αρχαιολογικά Μουσεία και Συλλογές στην Ελλάδα*. Ανάκτηση 5.12.2016 από http://www.yppo.gr/5/g5171.jsp?obj_id=35556

Ζενέτου, Α. (2001). Μουσεία, προβλήματα, προκλήσεις και προοπτικές: Η αμερικανική εμπειρία στη μουσειολογία. Στο Μ. Σκαλτσά (Επιμ.), *Η Μουσειολογία στον 21ο αιώνα. Θεωρία και Πράξη. Πρακτικά Διεθνούς Συμποσίου. Θεσσαλονίκη, 21-24 Νοεμβρίου 1997*. (σσ. 131-136). Θεσσαλονίκη: Εντευκτήριο.

Ηλεκτρονικές πηγές

ΔΕΑΜ:

<http://nam.culture.gr/portal/page/portal/deam/erga/digitcol/%CE%95%CE%BC%CF%80%CE%BB%CE%BF%CF%85%CF%84%CE%B9%CF%83%CE%BC%CF%8C%CF%82%20%CF%84%CF%89%CE%BD%20%CE%A8%CE%B7%CF%86%CE%B9%CE%B1%CE%BA%CF%8E%CE%BD%20%CE%A3%CF%85%CE%BB%CE%BB%CE%BF>

ΕΛ.ΣΤΑΤ: [http://www.statistics.gr/el/statistics/-/publication/SCI21/-](http://www.statistics.gr/el/statistics/-/publication/SCI21/)

Οδυσσέας: http://odysseus.culture.gr/h/1/gh152.jsp?obj_id=3314

Σωματείου Ελλήνων Ξεναγών: <http://www.tourist-guides.gr/>

Πρωτογενείς Πηγές

Αρχείο ΕΦ.Α. Ηλείας (πρώην Ζ'Ε.Π.Κ.Α.):

Έγκριση αποδοχής δωρεάς ακινήτου και κτιριολογικού προγράμματος νέου Αρχαιολογικού Μουσείου Ήλιδας. Απόφαση 17.7.1997. Υπογράφων Υπουργός Πολιτισμού, σ.1-2.

Κατανομή χώρων του Νέου Αρχαιολογικού Μουσείου Ήλιδας. 2.5.1997. Υπογράφουσα η Προϊσταμένη της Εφορείας. σ.1-2.

Τεχνική περιγραφή της Μουσειολογικής Έκθεσης του Μουσείου Ήλιδας.n.d. Υπογράφων ο Αρχιτέκτων Μηχανικός, σ.1-3.

Μουσειογραφικό Πρόγραμμα Μουσείου Ήλιδας. n.d. Υπογράφουσα η Διευθύντρια της Ζ'Ε.Π.Κ.Α., σ.1-2.

Εκθεσιακό Πρόγραμμα Μουσείου Αρχαίας Ήλιδας. 30.6.2003. Υπογράφουσα η Διευθύντρια της Εφορείας, σ.1-5.

Προτάσεις για το Δ' Κ.Π.Σ.(2009-2014). n.d.

Πηγές εικόνων

Εικ. 1: Από Graham Black (2014, σ. 22)

Εικ. 2: Από http://www.yppo.gr/files/g_32229.pdf

Εικ. 3.: Από http://odysseus.culture.gr/h/1/gh152.jsp?obj_id=3462

Εικ. 4.: Από το Google maps

Εικ. 5: Από http://www.apd-depin.gov.gr/images/maps/dimoi_ilias.JPG

Εικ.6: Από http://www.yppo.gr/5/g5141.jsp?obj_id=25470

Εικ. 7.: Από (Μουρτζίνη, 2015)

Εικ. 8.: Από Αρχείο ΕΦ.Α.Ηλείας

Εικ. 9.: Από (Μουρτζίνη, 2015)

Εικ. 10.: Από προσωπικό αρχείο

Εικ. 11.: Από (Μουρτζίνη, 2015)

Εικ. 12.: Από http://odysseus.culture.gr/h/4/gh41.jsp?obj_id=12881

Εικ. 13-20.: Από προσωπικό αρχείο

Εικ. 21.: Από http://www.statistics.gr/el/statistics?p_p_id=documents_WAR_publicationsportlet_INSTANCE_qDQ8fBKKo4IN&p_p_lifecycle=2&p_p_state=normal&p_p_mode=view&p_p_cacheability=cacheLevelPage&p_p_col_id=column-2&p_p_col_count=4&p_p_col_pos=1&documents_WAR_publicationsportlet_INSTANCE_qDQ8fBKKo4IN_javax.faces.resource=document&documents_WAR_publicationsportlet_INSTANCE_qDQ8fBKKo4IN_ln=downloadResources&documents_WAR_publicationsportlet_INSTANCE_qDQ8fBKKo4IN_documentID=245811&documents_WAR_publicationsportlet_INSTANCE_qDQ8fBKKo4IN_locale=el

Εικ. 22.: Από <http://cityofpyrgos.gr/athlitisimos/2os-Marathonios-Arxaias-Olympias-ILIDA-PYRGOS-ARX.OLYMPIA>

Εικ. 23.: Από <https://www.olympiamarathon.gr/>

Εικ. 24.: Από <https://routeoftruce.gr/the-path.html>

Εικ. 25.: Από <http://ancientilidasfestival.weebly.com/>

Πηγή γραφημάτων

Γραφήματα 1-7 : Από <http://www.statistics.gr/el/statistics/-/publication/SCI21/->

Πηγή πίνακα

Πίνακας 1: Από <http://www.pde.gov.gr/smpe-pesda/content/files/tsda/ileia/ilidas.pdf>

Παράρτημα

Ερωτήματα για τη συνομιλία με τον υπεύθυνο του μουσείου της Ήλιδας.

1. Ποιος είναι ο λόγος ίδρυσης του αρχαιολογικού μουσείου της Ήλιδας; Ποια η αποστολή του και οι στόχοι του;
2. Ποιο είναι το σκεπτικό του σχεδιασμού και από ποιον εκπονήθηκε ο σχεδιασμός των αιθουσών της έκθεσης; Πώς και από ποιους επιλέχθηκαν τα εκθέματα;
3. Τι λείπει, κατά τη γνώμη σας, και για ποιον λόγο αυτό δεν ευοδώθηκε;
4. Τι θα θέλατε επιπλέον να προστεθεί στο Μουσείο; (εκθέματα, επιπλέον παροχές ή δομές). Γιατί;
5. Υπάρχει κάποιο corpus οδηγιών για την οργάνωση νέου μουσείου από το Υπουργείο το οποίο ακολουθήθηκε; Έγιναν συνεργασίες με μουσειολόγους οι οποίοι έχουν οργανώσει και άλλα μουσεία; Οργανώθηκε το μουσείο στα πρότυπα άλλων μουσείων;
6. Παρακολουθεί το μουσείο τις εξελίξεις στο μουσειακό γίγνεσθαι; Με ποιους τρόπους (ακαδημαϊκά, επαγγελματικά);
7. Υπάρχει αίθουσα εκδηλώσεων, τεχνολογικός εξοπλισμός για την υποστήριξη διαλέξεων, αίθουσα πολυμέσων;

8. Μπορείτε να μας δώσετε στοιχεία για την επισκεψιμότητα;
9. Είστε ευχαριστημένος από την επισκεψιμότητα; Τι άλλο θα μπορούσε να γίνει για την αύξησή της;
10. Η τοπική κοινωνία με ποιους τρόπους συμμετέχει στη ζωή του μουσείου;
11. Πώς πιστεύετε ότι νιώθουν οι ντόπιοι για το μουσείο;
12. Πιστεύετε ότι οι ντόπιοι αντιμετωπίζουν το μουσείο σαν να τους αφορά η γνώση που προσφέρει;
13. Εσείς νιώθετε ότι το μουσείο έχει στενή σχέση με την κοινότητα;
14. Τι άλλους επισκέπτες έχει το μουσείο;
15. Δίνεται η δυνατότητα στον επισκέπτη να κάνει τις δικές του προτάσεις για την οργάνωση ή τη λειτουργία του μουσείου, της έκθεσης προσωρινής ή μόνιμης;
16. Τι νομίζετε ότι πιστεύουν οι επισκέπτες κι οι ντόπιοι για το προσωπικό του μουσείου;
17. Πώς μπορείτε να κερδίσετε και να συντηρήσετε το ενδιαφέρον των ντόπιων;
18. Πώς θα μπορούσατε να εκμεταλλευτείτε την επισκεψιμότητα της Αρχαίας Ολυμπίας ώστε να αυξήσετε της Ήλιδας;

19. Παρουσιάστε τα Εκπαιδευτικά Προγράμματα και την Επικοινωνιακή Πολιτική του μουσείου.

20. Παρουσιάστε άλλες δράσεις του μουσείου ή συμμετοχές σε εκδηλώσεις.

Συνομιλία Κωνσταντίνου Αντωνόπουλου, αρχαιολόγου της Εφορείας Αρχαιοτήτων Ηλείας με την γράφουσα.

Πραγματοποιήθηκαν δύο τηλεφωνικές συνεντεύξεις στις 23/3 και 27/3/2017 διάρκειας συνολικά 2,5 ωρών με τον αρχαιολόγο της ΕΦΑ Ηλείας κύριο Κωνσταντίνο Αντωνόπουλο. Τα παρακάτω αποτελούν χειρόγραφες σημειώσεις της γράφουσας από τα συζητηθέντα κατά την συνδιάλεξη, με οδηγό το ερωτηματολόγιο γι' αυτό και το παρακάτω κείμενο πιθανόν υπόκειται στις αρχές της προφορικότητας (επαναλήψεις, αδιευκρίνιστα σημεία, μεταπήδηση σε άλλο θέμα και επαναφορά).

«Την επιμέλεια του μουσείου Ήλιδας και εποπτεία της έκθεσης είχε ο Λάζαρος Κολώνας ως πρόεδρος της Επιστημονικής Επιτροπής Μελέτης και Διαμόρφωσης του Αρχαιολογικού Χώρου Ήλιδας και επίτιμος Γενικός Διευθυντής Αρχαιοτήτων του ΥΠ.ΠΟ συνεπικουρούμενος από ομάδα αρχαιολόγων. Επισήμως το μουσείο δεν υπαγόταν στην Επιτροπή αλλά επικουρικά η Επιτροπή ασχολήθηκε με το μουσείο ως συμπληρωματικό και απαραίτητο έργο του αρχαιολογικού χώρου.

Αρχικά, ήταν επιθυμία των φίλων της Αρχαίας Ήλιδας και μέριμνα της τοπικής κοινωνίας να λειτουργήσει ένα νέο μουσείο. Ήμουν παρών όταν το 1995-96 μια επιτροπή κατοίκων και φίλων Ήλιδας επισκέφτηκε το γραφείο του αρχιτέκτονα Μπίρη ο οποίος τελικά εκπόνησε την αρχιτεκτονική μελέτη του μουσείου Ήλιδας. Η Εταιρεία Φίλων φρόντισε να γίνει η αρχιτεκτονική μελέτη για το μουσείο αλλά μετά από 5-6 χρόνια διαλύθηκε. Αυτή καθιέρωσε το Φεστιβάλ Αρχαίας Ήλιδας το οποίο τώρα συνεχίζει ο Δήμος Ήλιδας

Ο σημαντικότερος λόγος δημιουργίας του νέου μουσείου ήταν για να εκτεθούν περισσότερα έργα από την παλιά συλλογή που είχε κορεστεί. Όμως αν δεν γίνονταν οι Ολυμπιακοί Αγώνες της Αθήνας μπορεί να μην είχε κατασκευαστεί το νέο μουσείο καθώς η Ήλιδα σχετιζόταν με το Ολυμπιακό γίνεσθαι και τώρα ήταν η ευκαιρία να ενταχθεί σε έργο. Δεν νομίζω ότι κανείς σκέφτηκε την επισκεψιμότητα που θα είχε μελλοντικά ούτε απασχόλησε το θέμα. Στην Αρχαία Ολυμπία διενεργήθηκε το άθλημα της σφαιροβολίας το 2004.

Πριν την κατασκευή του μουσείου η συλλογή βρισκόταν σε κτίσμα στην είσοδο του αρχαιολογικού χώρου από τις αρχές της δεκαετίας 1980 έως το 2001 με σημαντικά ευρήματα των πρώτων ανασκαφών. Το κτίσμα αυτό τώρα φιλοξενεί την ιστορία των ανασκαφών της Ήλιδας και είναι και εργαστήριο συντήρησης (ενθυμήματα, γραφείο Γιαλούρη, διάφορα

αντικείμενα των Αυστριακών οι οποίοι διενέργησαν τις ανασκαφές για πολλά χρόνια, εργαλεία ανασκαφής και βαγόνια μεταφοράς χώματος). Στην παρούσα φάση δεν διενεργούνται ανασκαφές στον αρχαιολογικό χώρο αλλά το μόνιμο προσωπικό φροντίζει για την συντήρησή του (εργασίες αποψίλωσης κ.α.).

Τα αρχαία ήταν χαμένα, χωμένα σε επιχώσεις. Το μόνο σε καλή κατάσταση ήταν το θέατρο. Στα τέλη του 2001 άρχισε το πρόγραμμα για τον αρχαιολογικό χώρο. Το ΤΔΠΕΑΕ, το οποίο έχει τώρα καταργηθεί, είχε ευελιξία σε μεγάλα έργα με χρηματοδότηση. Έτρεχε 24 έργα ανάμεσα στα οποία και του αρχαιολογικού χώρου της Ήλιδας. Αρχικά γενικός διευθυντής του μουσείου ήταν ο Λάζαρος Κολώνας. Αρχές 2004 ολοκληρώθηκαν οι εργασίες συντήρησης και προετοιμασίας των εκθεμάτων στις αποθήκες για την συλλογή της Ήλιδας. Οι εργασίες επανέκθεσης πραγματοποιήθηκαν με ευθύνη της Ζ' ΕΠΚΑ.

Το μουσείο εγκαινιάστηκε 24-3-2004, την παραμονή της αφής της Ολυμπιακής φλόγας στην Ολυμπία.

Την ίδια μέρα εγκαινιάστηκαν και ακόμα τρία μουσεία στην Ολυμπία, το Νέο Αρχαιολογικό Μουσείο και το μουσείο της Ιστορίας των Ολυμπιακών Αγώνων. Το 2001 έκλεισε εντελώς το Μουσείο της Ολυμπίας το οποίο ανακαινίστηκε εκ βάθρων. Το Παλαιό μουσείο, νεοκλασικό κτίριο που ήταν στο λόφο μετατράπηκε σε μουσείο Ιστορίας των Ολυμπιακών Αγώνων. Δίπλα βρίσκεται το Μουσείο Ιστορίας των Ανασκαφών της Ολυμπίας. Ο Ευάγγελος Βενιζέλος έκανε τα εγκαίνια του Μουσείου Ήλιδας και των τριών μουσείων Ολυμπίας.

Το μουσείο της Ήλιδας αποτελούσε ένα από τα έργα του προγράμματος *Ελλάδα 2004*, το οποίο είχε διαθέσει πάνω από ένα δισεκατομμύριο ευρώ για έργα υποδομής σε όλη τη χώρα.

Συνεπώς ο λόγος ίδρυσης του μουσείου είναι για να μπορέσει να δώσει όσο γίνεται πιο ολοκληρωμένα και γλαφυρά προς το κοινό (ντόπιους και ξένους) την εικόνα που παρουσίαζε η Ήλιδα ως διοργανώτρια πόλη των Ολυμπιακών Αγώνων. Παρουσιάζει τα σημαντικής σημασίας ευρήματα των ανασκαφών της πόλης. Αν επετεύχθη η αποστολή του είναι προς συζήτηση δεδομένου ότι ο σχεδιασμός έγινε υπό την πίεση του χρόνου. Η Εφορεία Αρχαιοτήτων έχει προσπαθήσει να την αναβαθμίσει με πράγματα που λείπουν. Έχει σύντομα κείμενα, απουσιάζουν σχέδια και άλλο εποπτικό υλικό (π.χ.εικόνες κεραμικού τροχού), δεν έχει ακόμα ιστοσελίδα, εφαρμογές, πωλητήριο, αναψυκτήριο. Είναι ελκυστικό κτήριο ως χώρος, σχεδιάστηκε εξ αρχής βιοκλιματικό από τον αρχιτέκτονα. Ο τρόπος παρουσίασης της συλλογής μπορεί να βελτιωθεί θεαματικά αλλά το ζήτημα είναι οικονομικό.

Υπάρχουν και περιφερειακά μουσεία του εξωτερικού χωρίς επισκεψιμότητα. Οι τότε υπεύθυνοι περίμεναν ότι θα αλλάξει η εικόνα της περιοχής και ότι θα γίνει το μουσείο πόλος έλξης. Οι Ολυμπιακοί Αγώνες ήταν μια ευκαιρία χαμένη.

Στην περιγραφή της αρχιτεκτονικής μελέτης υπάρχει πρόβλεψη επέκτασης της πτέρυγας των εκθεμάτων, κατασκευής νέων χώρων. Πίστευαν σε πλήρη ανασκαφή και νέα αρχαιολογικά ευρήματα από τον αρχαιολογικό χώρο της Ήλιδας. Το 2004 αξιοποιήθηκε το διαθέσιμο υλικό. Τα 2004-2008 έγιναν ανασκαφές με αρκετά ευρήματα. Όμως δεν μπορεί να γίνει ριζική ανανέωση των εκθεμάτων. Αν γίνει αναβάθμιση θα γίνει προσθήκη και αφαίρεση. Αλλά και για την αναβάθμιση χρειάζονται οικονομικοί πόροι για προσλήψεις αρχαιολόγων, αρχιτεκτόνων, σχεδιαστών, γραφίστων, συντηρητών. Όλα αυτά είναι χρονοβόρα και χρειάζονται έγκριση. Δεν μπορεί να γίνει παρέμβαση χωρίς έγκριση από την Διεύθυνση Μουσείων.

Το Μουσείο αδυνατεί να παρακολουθεί τις εξελίξεις στο μουσειακό γίγνεσθαι. Το προσωπικό είναι ελλιπές και ως εκ τούτου χάνονται οι μουσειολογικές εξελίξεις. Το μουσειακό γίγνεσθαι δεν μπορεί να παρακολουθηθεί. Από χρηματοδότηση τώρα τρέχουν μόνο τα ΕΣΠΑ σε σχέση με αναπτυξιακά προγράμματα. Δεν είναι όπως το Γ΄ ΚΠΣ που είχε συμπεριλάβει τον πολιτισμό.

Εκδηλώσεις πραγματοποιούνται στο αίθριο κυρίως τους ανοιξιάτικους και καλοκαιρινούς μήνες. Δεν υπάρχει αίθουσα πολυμέσων, κλειστή αίθουσα για συνέδρια. Υπάρχει αίθουσα εκπαιδευτικών προγραμμάτων με προτζέκτορα. Τα εκπαιδευτικά προγράμματα σχεδιάστηκαν το 2011-12 από τη μουσειολόγο Αλεξάνδρα Σέλελη και αυτά τρέχουν τώρα ιστορικοί και αρχαιολόγοι της ΕΦΑ Ηλείας.

Από την επισκεψιμότητα σίγουρα δεν είμαστε ικανοποιημένοι. Μια πρότασή μου για την απόκτηση επισκεπτών σε καθημερινή βάση αλλά δεν ξέρω κατά πόσο αυτή ταιριάζει στα δεδομένα της Ελλάδας του 2017 και ποιοι θα μπορούσαν να την υλοποιήσουν, αφορά την ιδιωτική πρωτοβουλία. Ως τόπος η Ήλιδα για τον πολυταξιδεμένο επισκέπτη δεν είναι ελκυστικός. Εντυπωσιακό στοιχείο της Ήλιδας είναι ο ρόλος της και αυτό που διεκπεραίωσε στο παρελθόν: τους Ολυμπιακούς. Σήμερα ο ρόλος της δεν γίνεται αντιληπτός από τη μέχρι στιγμής εικόνα της: το γυμνάσιο και η παλαίστρα βρίσκονται σε ιδιωτικές εκτάσεις. Δεν έχουν εξασφαλιστεί χρήματα για την απαλλοτρίωσή τους. Η έκταση όπου κατασκευάστηκε το νέο μουσείο της Ήλιδας ήταν δωρεά της Εταιρείας Φίλων Αρχαίας Ήλιδας. Το 1997 έγινε αποδεκτή η δωρεά του χώρου.

Για να γίνει πόλος έλξης η Ήλιδα πρέπει να παρουσιάσει κάτι μοναδικό και μεγάλο. Μια εγκατάσταση ιδιωτικής πρωτοβουλίας, κόστους 1,5 εκατομμύριο ευρώ, στα όρια του αρχαιολογικού χώρου όπου θα γίνεται αναπαράσταση, ανακατασκευή της πόλης ή μέρους της όπως ήταν στην αρχαιότητα, σε κλίμακα 1:1 για τους βασικούς χώρους: αγορά, γυμνάσια, παλαίστρα, κάποια οικοδομικά τετράγωνα της πόλης. Μέσα στο χώρο θα εργάζονται εμπυχωτές, ηθοποιοί και όποια άλλη επαγγελματική ειδικότητα κριθεί απαραίτητη και θα βοηθούν τους επισκέπτες να κατανοήσουν τι ακριβώς συνέβαινε στην περίοδο των αγώνων: αναβιώσεις προπονήσεων, ελέγχων ελληνικότητας από τους ελλανοδίκες. Στη Δανία, κοντά στην Κοπεγχάγη υπάρχει αναπαράσταση χωριού Βίκινγκς όπου εμπυχωτές κάνουν αναπαραστάσεις, παρουσιάζουν ασχολίες των Βίκινγκς.

Δεν υπάρχει κάτι εξαιρετικά συγκλονιστικό στην Ήλιδα που θα κάνει τους επισκέπτες να την επιλέξουν σε σχέση με την Ολυμπία. Έχει μεικτό περιβάλλον, αγροτικό πληθυσμό, ποτιστικές μηχανές, νάιλον μαζί με τα αρχαία. Η Ολυμπία έχει ωραίο τοπίο.

Άλλος τρόπος αξιοποίησης είναι η δημιουργία εγκαταστάσεων αθλητικών και προπονητικών, ένα ίδρυμα ΤΕΦΑΑ στον ευρύτερο χώρο της Ήλιδας και χάριν της Ήλιδας. Διεθνές πρότζεκτ, στρατηγικό για όλη τη χώρα, για συναντήσεις θα ήταν αφού γίνουν οι δομές να διεκδικηθεί από την Ελληνική Ολυμπιακή Επιτροπή το να στέλνουν οι χώρες τους αθλητές για προπόνηση και διαμονή στην Ήλιδα. Άλλωστε αυτός ήταν και ο ρόλος της στην αρχαιότητα: για 40 μέρες εξασφάλιζαν στους αθλητές ότι θα αθλούνταν σε εγκαταστάσεις εξοπλισμένες και με γνώστες/ειδικούς. Έτσι θα εξασφαλίζονται για τους αθλητές ίδιες συνθήκες προπόνησης, ίσες ευκαιρίες και δυνατότητες για όλους και οι υποδομές θα γίνουν άπαξ.

Εκδηλώσεις πραγματοποιούνται στο αίθριο το οποίο αξιοποιείται αρκετά. Το διεθνές φεστιβάλ Αρχαίας Ήλιδας, το οποίο διοργανώνει ο Δήμος Ήλιδας, φιλοξενεί εκδηλώσεις του στο Μουσείο της Ήλιδας. Αθλητικοί αγώνες εκκινούν από το Μουσείο Ήλιδας, η τελετή έναρξης του μαραθωνίου Ολυμπίας γίνεται στο μουσείο.

Οι ντόπιοι έχουν επισκεφθεί το μουσείο, ιδίως στις αρχές. Πιστεύω ότι νιώθουν περήφανοι που το έχουν. Δεν υπήρχαν διαμαρτυρίες ή ενστάσεις για την κατασκευή του όπως έγινε με το μουσείο του Πύργου. Δεν υπάρχουν μετρήσεις, ένα καταμετρημένο ρεύμα για το αν το αγαπούν οι ντόπιοι. Πολλοί είναι αδιάφοροι αλλά όχι αρνητικοί. Υπάρχουν πολλές εκφάνσεις αλλά όχι αρνητικότητα. Πόλος έλξης για τους ντόπιους είναι η Κουρούτα και όχι το μουσείο

της Ήλιδας. Η περιοχή είναι αγροτοκτηνοτροφική και η κοντινή αστική περιοχή είναι η Αμαλιάδα.

Το μουσείο είναι προσδεδεμένο στο άρμα της Εφορείας Αρχαιοτήτων Ηλείας η οποία έχει την ευθύνη για 6 Μουσεία. Δεν έχει τη δυνατότητα να παράγει εκδηλώσεις μεμονωμένα για το συγκεκριμένο μουσείο. Όλα τα μουσεία είναι οντότητες της Εφορείας.

Το μουσείο επισκέπτονται σχολεία για εκπαιδευτικά προγράμματα, εξειδικευμένα γκρουπ π.χ. ο σύλλογος φίλων του Εθνικού Αρχαιολογικού Μουσείου, ο σύλλογος Ελληνική Αγωγή του Άδωνι Γεωργιάδη. Δεν το επισκέπτονται γκρουπ από γραφεία τουρισμού τα οποία αποτελούν στόχο.

Αν κάποιος θέλει να καταθέσει τη γνώμη του ή την πρότασή του για το μουσείο μπορεί να στείλει email, υπάρχει και το βιβλίο επισκεπτών. Ως έντυπο πληροφοριακό υλικό έχει εκδόσει το ΤΑΠ ένα δίπτυχο το οποίο στην παρούσα φάση δεν διατίθεται λόγω έλλειψης.

Το φυλακτικό προσωπικό παρέχει πληροφόρηση αλλά όχι ξενάγηση. Είναι έμπειρο προσωπικό αλλά δεν έχει παρακολουθήσει κάποιου είδους σεμινάριο στην ειδικότητά του. Το Υπουργείο Πολιτισμού δεν έχει σχέδιο επιμόρφωσης φυλακτικού προσωπικού. Το επιστημονικό προσωπικό είναι αυτό που παρακολουθεί τις εξελίξεις.

Το ενδιαφέρον των ντόπιων μπορεί να προκληθεί με περισσότερες δράσεις, επικοινωνία και ενημέρωση. Με συντονισμό δυνάμεων (Δήμοι, ΕΦΑ Ηλείας, ιδιώτες) μπορεί να ανέβει η επισκεψιμότητα.

Διενεργούνται εκπαιδευτικά προγράμματα εκ των οποίων τα 7/10 σε δημοτικά, τα 2/10 σε γυμνάσια και το 1/10 σε λύκεια.

Επικοινωνιακή πολιτική αυτόνομη το μουσείο Ήλιδας δεν έχει. Όποτε γίνονται δράσεις βγαίνει το δελτίο τύπου από τον διοργανωτή. Έχει συντηρητική και όχι επιθετική επικοινωνιακή πολιτική. Δεν κάνει διαφήμιση στο ραδιόφωνο ή σε ΜΜΕ γιατί χρειάζονται χρήματα. Το διαφημίζουν άλλοι αντί ημών με την ανοχή μας π.χ. μια αεροφωτογράφιση που έγινε. Το Υπουργείο Πολιτισμού έχει γραφείο ευθύνης όλης της επικοινωνιακής πολιτικής του Υπουργείου.

Στα άμεσα σχέδια μας είναι η δημιουργία ιστοσελίδας αλλά κοστίζει το domain.»

Δράσεις στις οποίες συμμετέχει το Μουσείο και ο αρχαιολογικός χώρος Ήλιδας

- Το αίθριο του Μουσείου Ήλιδας και Ολυμπίας παραχωρείται για τη διενέργεια του 24^{ου} Διεθνούς Συνεδρίου Φιλοσοφίας τον Ιούλιο 2014 (Διαύγεια, ΑΔΑ: ΒΙ6ΝΓ-ΘΧΩ).
- Το αίθριο παραχωρείται για την τελετή έναρξης των μαραθωνίων Ολυμπίας το 2016 (Διαύγεια, ΑΔΑ:Ω3ΜΡ4653Π4-ΓΟ9) και το 2017 (Διαύγεια, ΑΔΑ: ΩΜΔΒ4653Π4-Ο6Ο).
- Ο προαύλιος χώρος παραχωρείται για την εκκίνηση της ποδηλατικής διαδρομής Αρχαία Ήλιδα- Αρχαία Ολυμπία από το 2009. Την πρώτη χρονιά οι συμμετοχές έφτασαν τις 38, την δεύτερη τις 150, ενώ τις δύο επόμενες χρονιές ξεπέρασαν τις 300 με πολλές συμμετοχές από το εξωτερικό. (Διαύγεια, ΑΔΑ:ΒΙΦ1Γ-4ΦΖ).
- Το ορεινό Μονοπάτι της Εκεχειρίας το οποίο αναδείχτηκε μέσω του Leader «Οικοτουριστική διαδρομή Ήλιδας Ολυμπίας: Το Μονοπάτι της Εκεχειρίας» είναι 49 χιλιόμετρα και εκκινεί συνήθως από την είσοδο του παλαιού μουσείου της Αρχαίας Ήλιδας. Πρόκειται για αγώνα δρόμου ο οποίος περνά μέσα από 13 χωριά της ημιορεινής Ηλείας, περισσότερα εκ των οποίων υπήρξαν πυρόπληκτα, για να καταλήξει στην Αρχαία Ολυμπία. Οι περιπατητές/δρομείς μέσω του οικοτουρισμού και της πεζοπορίας στο μονοπάτι συνδέουν τον τόπο με τα προϊόντα του, αφού διέρχονται από περιοχές με ελιές, αμπέλια, ρόδια, αρωματικά φυτά κ.α. (<https://routeoftruce.gr/the-path.html>).